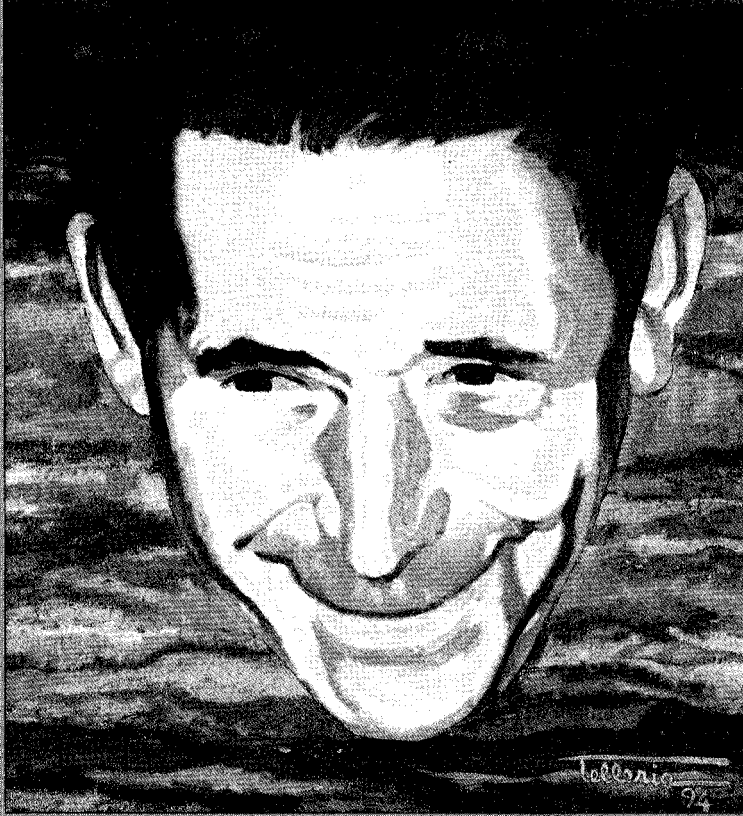

LAZKAO TXIKI

GERTAERAK ETA TXISTEAK

AUSPOA LIBURUTEGIA

Lazkao-Txiki

(Gertaerak eta txisteak)

SENDOA ARGITALDARIA

Ugaldetxo auzoa

Tels. (943) 49 35 51 - 49 35 52 - 49 35 53

Fax (943) 49 35 48

20180 OIARTZUN (Gipuzkoa)

Lazkao-Txiki

(Gertaerak eta txisteak)

Auspoa Liburutegia
(1994)

© SENDOA ARGITALDARIA

Fotokonposaketa eta inprimaketa: ITXAROPENA, S.A., Zarautz

ISBN: 84-89080-14-3

Legezko Gordailu: S.S. 1.155/94

Itzaurrea

Lazkao-Txikiren bi liburu aundi kaleratu berriak dira: bizitzaren argibideak, gertaerak, txisteak, arek paperean jarritako bertsoak, bakarkakoak, beste bertsolariekin kantatuak, berari eskeiñitakoak eta abar.

Liburu aundi oien bi zatirekin, gertaera eta txisteekin alegia, beste liburu xumeago au osatu degu. Zergatik ote?

Bertsolariak bi taldetan berezi ditezke. Batean, bertsotan arretaz eta jator jardun eta ortik kanpora ezer gutxi utzi digutenak. Orrelakoak ditugu Xenpelar, Otañotarrak, Udarregi, Altzoko Imaz, Lexo eta abar. Baita gaur eguneko geien-geienak ere. Auen bizitzak, edozein gizakirenak bezela, zer kontatua badu; baiña ez da ori beren alderdirik nabarmenena.

Bigarren taldea, berriz, urriagoa da. Ontan sartu bearreko bertsolariak, leenengo taldekoak bezela, beren bertsoak ere utzi dizkigute. Baiña bai beste zerbait ere, urrearekin pagatu ezin ditekena: beren gertaera jakingarriak eta ateraldi zorrotzak.

Ala, beren bizitza eta izakera ere literatur-gai biurtzen dira; eta batzuenak beintzat liburuetan agertu ere egin dira, aien pasadizoak biltzeko lana norbaitek eginda.

Orrela gertatu da Pernando Amezketarrarekin, Txirritarekin eta Oiartzungo Kaskazurirekin. Bai

Pello Errotarekin ere, beraren alabak aren bizitza kontatu ondoren; baita Mattinekin ere, beraren alargunaren lanari eskerrak. Uztapiderekin ere bai, berak *Lengo egunak gogoan* liburua idatzi ondoren.

Biografi oietan gertaera serio eta biotz-unkigarririk ere badaude noski. Baiña bertsolari oietako batzuen bizitzan zelebrequeria da beste alderdi guzuen gainetik gailentzen dana. *Picaresca* alegia. Eta bertsolari oiek *mito* biurtu zaizkigula ukatzerik ez dago.

Talde ortan sartu bearra dago, zalantzarik gabe, Lazkao-Txiki zana ere. Artean il berria danez, gu danok algara ederrik eginak gera aren gertaerak eta txisteak entzunez. Bizi zalarik ere, *mito* biurtuta zegoan ura. Batek baiño geiagok esan ere bai XX-garren mende ontako Pernando Amezketarra genduala.

Esaera ori aren belarrietara iritxi ote zan ez dakigu. Ezta ere, iritxi bazan, gustokoa izan ote zuan. Baiña egi-egia zala ukatuko duanik ez dago.

Orregatik, aren bertsoak liburu aundietan bildu ondoren, gertaera eta txisteak liburu txiki batean ere eskeini bearra zirala pentsatu degu; liburu erabilgarriago batean alegia, parre algara gozo batzuk egin nai duanarentzat.

Berak, Lazkao-Txikik, onela kantatu zuan beingo batean:

Baiñan nik poza kantatutzen det
tristura neutzat gorderik.

Munduko bizitzan ori egin bazuan, mesede ori bera nai genduke arengandik, eriotzak eraman ondorenean ere: gu poztu arazten jarrai dezala alegia, tristurarik ez dagoan goi ortatik.

Antonio Zavala

Bizitzaren egun bereziak

Aur eta gazte-denbora

1 926-IX-15: Lazkao errian, Lazkaomendi auzoan, eta Abaliñe baserrian, mundu ontara dator Jose Migel Iztueta Kortajarena, Lazkao-Txiki bertsolaria izango zana.

Gurasoen izenak: Felipe eta Maria Inazia; eta zazpi senide izan ziran, gure Joxe Migel azken aurrekoa izanik.

1934: zortzi urterekin asten da eskolan, Lazkaomendin bertan, ikasketa guziak euskeraz egiñez, gerra aurre artan.

1936: Anai arteko guda. Gogoan izaten zuan Joxe Migelek nola ikusi zituan reketeak-eta Naparratik Lazkao aldera sartzen.

Urrena, Lazkaoko eskolara joaten asi zan. Baiña an erdera nagusi.

Bitartean, etxeko lanetan lagundu. Onela esan esaten zuan berak bein baiño geiagotan:

— Gure etxeko saillak aldapatsuak dira, eta makiña bat ler gaizto egin bear izan nituan, ganaujanak sortaka igoz, nik sorta aundirik ez nuan eramango baiña.

1947-an bete zituan soldaduskara joateko urteak. Afrikara joan bearra izan zuan, bi urterako gaiñera. Morrontza ori asi eta bukatu zituan urte eta egunak ez dakizkigu, zeatz esateko. Baiña aren garai artako bi argazki badira, tokia eta eguna esaten dutenak gaiñera: Tetuan, 1948-III-20; eta Tetuan, 1948-XI.

Lana

1943 urtean-edo, amazazpi urterekin alegia, kalean asten da lanean, igeltserotzan, Lazkaon bertan.

Seguridad Social dalakoaren agirietan irakurtzen denez, 1946-VII-1-tik 1947-VIII-28-ra Oiarbide Urteaga nagusiarekin lan egiten du, igeltserotzan jarraituz.

1957-XI-4-etik 1958-VI-28-ra, Jose Antonio Intxausti Tolosarekin lan egiten du, igeltserotzan nagusi onekin ere.

1958-VI-29-an, Lazkaoko *Fundiciones Arriarán* lantokian asten da lanean; eta 1967-VI-30-an andikan irten.

1964-an, Iruñako *Cometa* etxeko pentsuak saltzen asten da.

1967-VI-30-ean, *Fundiciones Arriarán* dalako ortan baja ematen du.

1967-VII-1-ean, leengo lantokitik atera zan biaramonean alegia, *Cometa* etxearen izenean ageri da *Seguridad Social* dalakoan. Andik aurrera pentsuak saltzera erabat saiaturko zan.

1973-I-15-ean, pentsu saltzeari uzten dio.

1973-V-3-an, Zaldibiko Gurutzeta baserria erdibana erosten dute Lazkao-Txikik eta Beasaingo Sebastian Sarasolak, eta txerri eta ganadu azitzen asi.

1986-VI-6-an, bere sozio orri beraren partea erosten dio, Gurutzeta baserriaren jabe bakarra bihurturik.

Bertsolaria

1936-V: bederatzi urterekin entzuten ditu leen-dabiziko aldiz bertsolariak, Uztapide eta Zepai ain zuzen, Lazkaomendira bertsotara etorriak.

Jende aurrean Legorretan kantatu zuan leenengo, balkoi batetik, Korpus egun batean.

Amazazpi urterekin, Saiburu eta Basarrirekin kantatu zuan, Lazkaoko San Prudentzio ermita ondoan.

Soldaduskatik etorri ondoren, 1950 urtean, Tolosan bertsolari gazteentzat antolatutako txapelketa batean, leenengo saria irabazten du.

1962 urtean, Euskal-Erriko bertsolari-txapelketa nagusia jokatzen da. Beasaingo saioan, 1962-IX-30-ean, Lazkao-Txikik txapela. Baita Eibarko azken aurrekoan ere, 1962-XI-11-n. Gipuzkoako azken saioan, Ernanin, 1962-XII-9-an, bigarren geldituzan, Mitxelenaren ondotik. Euskal-Erri osoko finalean, 1962-XII-30-ean, Uztapide, Basarri eta Xalbadorren ondotik gelditzen da.

Urrengo bertsolari-txapelketan, Tolosan, 1964-XII-13-an, Gipuzkoako txapela berak irabazten du; eta Donostiko finalean, 1965-I-1-ean, Euskal-Erri osoko bigarren gertatzen da, Uztapideren ondotik.

1967-VI-11-an, Donostian, Euskal-Erri guziko azken saioan, laugarren gelditzen da, Uztapide, Xalbador eta Lopategiren ondotik.

1976-I-25-ean, omenaldia egiten zaio Donostian, jendetza aundia bildurik, lau millatik gora, naiz eta egun artan elurrak bide asko itxi.

Beste zenbait omenaldi ere eskeintzen zaizkio an eta emen: Lazkaomendin, Zegaman (1979-XI-11), Oñatin (1985-IV-27), Zestoan...

1991-IX-15, irurogei ta bost urte betetzen zituan egunean, zaar-saria artzen ere asi zan egunean ain zuzen, omenaldia egiten diote Beasaiñen.

1993-I-24-an, Aita Santiago Onaindia eta Alfonso Irigoienen omenaldian, jende aurreko bere azken bertsoa kantatzen du.

Eriotza

Biaramonean, 1993-I-25-an, Donostiko Poliklinikara dijoa, biotz-operazio bat egitera. Lo artu arazi bai, baiña ez da geiago esnatzen, koman sartuta.

1993-IV-3-an, azken arnasa ematen du.

Biaramonean, beraren illetak Lazkaoko parrokian, Euskal-Erri guziko bertso-zale jendea azken agurra ematera etorria zalarik.

Gertaerak

Abaliñe

Egun batean onela galdetu zioten Lazkao-Txikiri:

— Zu, Joxe Migel, nun jaio ziñan?

— Lazkaon.

— Eta azi?

— Azi inun ere ez!

* * *

Beste batean onela galdetu zioten:

— Zuek zenbat senide izan zerate?

— Gu zazpi —Joxe Migelek—. Iru arreba eta lau anai.

— Eta bizi?

— Bizi, ni bakarrik.

— Eta besteak?

— Ez; aiek lana egiten dute.

(Joxe Mari Arrieta bertsolaria, Ernani)

* * *

Amak arraultz-mordoska bat omen zeukan etxean, eta Joxe Migeli agindu omen zion Ordizira eramateko saltzera. Beste oillanda elbarri bat ere alper xamarrik bazegoala eta eramateko aiekin batera ura ere; eta saldu edo erregalatu edo zerbait egiteko.

Joan da Ordizira bere otarratxoan arraultzak eta oillanda zituala, eta jendea etorri eta galdetzen zion

— *¿Tienes huevos para vender?*

Ori esan eta otarra kolpetzen asten omen ziztaizkion, eta berak:

— *Oye: por favor no me toques los huevos, que, si no, se me levanta la polla.*

— *¡Qué sinvergüenza!* —esanez aldegiten omen zioten. Eta Joxe Migelek:

— *Es verdad. ¡Mira, mira!*

Eta an erakusten zien oillanda, arraultzen gainean.

(Juan Krutz Lasa, Zela, Joxe Migelen soldadu laguna)

* * *

Lazkao-Txikiren nere leenengo ezagutzak gure aitak eman zizkidan. Gure aita argiña zan, eta oribiltzen zan batean eta bestean. Joxe Migelen etxean ere bai, au mutil gaztea zala.

Batean gure aitak:

— Ea, Joxe Migel, mortero!

Joxe Migelek:

Ola ibili bearko degu urtero!

Orduan gure aitak:

— I aterako aiz bertsolaria!

Andik laster, Mondragoira bizikletan joan omen zan txapelketa batera, eta bigarren atera.

(Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun)

* * *

Lazkao-Txikiren aita ere iztun egokia omen zan. Semeak berak kontatzen zuan.

Beren etxe azpian-edo ba omen zan belardiren bat. Belarra andik sortaka ekartzen zuten. Izan ere, gazte-gaztetatik ganadu-jana sortaka etxeratzen oitu bear izan zuan.

Batean, Joxe Migel artean mutil gaztea eta karraioan ari ziran. Azken sorta ekarri zutenean, esan omen zion aitari:

— Aita, auxe da azkenekoa!

— Bai! Auxe dek, bai, azkenekoa! —erantzuna, itz-jokoa egiñez.

(Mikel Mendizabal bertsolaria, Itsasondo)

* * *

Joan da Joxe Migel ganadu-jatenetara. Kargatu du astoa, eta eskuarea eta sega bizkarrean artu eta bera atzetik. “Arre!”, eta astoak martxa.

Ongi gobernatuta egongo zan nunbait, eta alako batean astoak atzetik *puzzz!* egin eta alto egin zuan bere gisa.

Etxera parrez leertzen iritxi omen zan Txikia, eta arrebak esaten dio:

— Zer ari aiz, motell, ere gisa parrez? Txoratu al aiz-edo?

— Txoratu esaten den? Txoratu? Ik ere egingo uke parre, gure astoak nolako frenoak dauzkan jakingo bau!

— Zer, ba?

— Zera: astoak berak bota din puzkarra: *puzzzz!* Eta nik so esan diodalakoan, bera gelditu ez den, ba?

(Patxi Iraola bertsolaria, Zaldibia)

* * *

Pentsu saltzen aritzen zan garaian, illobei laguntzen zien: auk esnea banatzen eta bera kotxearekin aiei laguntzen.

Batean an omen zegoan, kotxearen atea zabalik eta marmitak barruan zituala, eta illobak etxetara joanak.

Etorri zaio lagun bat ingurura eta esaten dio:

— Joxe Migel, orain letxero?

Eta berak:

— Bai; esnea partitzen etxero!

(Patxi Iraola bertsolaria, Zaldibia)

* * *

Beste au, Joxe Migel soldadu joan baiño leenagokoa da, gu oraindik oso gazteak giñala.

Lazkao-Txikik motorrik etzuan artean, eta bzikletan ibiltzen zan. An motorren bat bazegoan eta onela esan zion batek:

— Ik olako motor bat bear uke.

— Bai. Ez diok txarrari esaten —erantzuna.

Eta gero onela jarraitu zuan:

— Bidea txarra ta etxea tontorren,
aruntz etzegok joaterik motorren.

(Florentino Goiburu bertsolaria, Idiazabal)

* * *

Astoa zuan oso animala estimatua, eta sarritan aipatzen zuana. Alako batean asiko zitzaizun:

— Leengo batean, gure etxe ondoko astoari begira egon ninduan, arrituta. Oraintxe belarri bat gora eta bestea beera. Aldapa latz bat igotzerakoan ere, kolorerik batere aldatu gabe *tarrat-tarrat*. Ondo pentsatzen jarrita gainera, astoa oso animala milagrosoa dek.

— Zergatik? —galdetu zion an inguruko emakume batek. Eta berak:

— Zergatik? Zuk ikusi al dezu iñoiz alako ipurzulo borobilletik pakete kuadratuak egiten?

(Xabier Amuriza bertsolaria, Etxano)

* * *

Lazkaomendin jendeak parre asko egin du Lazkao-Txikirekin. Baiña, tamalez, ez da bertan kanpoan bezin estimatua izan.

Gu, udaran, Lazkaomenditik lagun asko joaten giñan mendira, belarretara. Amondarain baserrian biltzen giñan, menditik etortzen giñan guztiak.

Leku ortan zortzi-amar bat aritz arbola daude, eta eserleku batzuk bertan. An biltzen giñan baserritar-mordo bat, eta Lazkao-Txiki ere tartean an izango zan. Ango zato eta kontu, festa aundia sortzen zan.

Batean, ogei ta emezortzi lagun juntatu giñan belarretatik bueltan, eta trago eta mokadu. Egun ortan, an geunden guztioi bertso bana kantatu zigun. Ondoren, txisteak, amai gabe.

(Jose Anjel Garmendia)

* * *

Goiz batez, ni soldaduskatik etorri berritan, aitak onela esan zidan:

— Osaba or joan da korrika, pakete txiki bat eskuan artuta.

Guk artean ez genekian zertan zebillen. Baiña geroago jakin genduan, magnetofonia txori-kantua grabatzeko jarria zuala.

(Felipe Barandiaran, Lazkao-Txikiren illoba, Lazkao)

* * *

Batean, eskolan zebillela, maistrak esan omen die:

— Alako egunetan Donostira joango gera eskurtsioan. Baiña kontuz mareatzearekin! Mareatzen dana ez degu eramango!

Gustora gure Joxe Migel, aurreko egunetatik prest jarrita. Baiña autobusean bein ere ibili gabea eta ez omen zekian mareatzea zer zan.

Ala, eguna etorri, autobusean sartu eta abiatu dira. Baiña Lazkao-Txiki gizarajoa berealaxe jarri omen zan kezketan. Etxeak eta arbolak-eta, izan ere, mugitu egiten ziran. Atzeraka zetozen.

Joxe Migelek bere artean, ikaratuta: “Ni maria-tu egin nauk! Etzidak, ba, maistrak antzik emango!”

Sartu omen zuan aulki azpian burua eta, Donostian gelditu arte, ez omen zuan geiago atera bururik gora, mareatu zalakoan.

(Jose Antonio Mujika, Ordizia)

* * *

Gure Joxe Migel, ama il zitzaionean, kalera jexti omen zan kaja enkargatzera.

An ikusi du erriko emakumeren batek. Ura ere jakiñean noski ama il zitzaiola, eta onela esan omen zion:

— Ai, Joxe Migel! Ama joan zaizue orduan?

Eta onek serio-serio erantzun:

— Ez ba! Oraindik etxean dago!

(Jose Luis Gorrotxategi bertsolaria)

* * *

Berezko doai ori zuan Lazkao-Txikik: edozein leku, une eta egoeratan bere zukua eta bere aria ateratzea.

Batean, otsail-martxo ingurua omen zan; eta bere baserrian katuak miauka zebiltzala eta onela zion:

— Gure etxe inguruan bazebilek katar aundi bat, eta ala esaten dik: “Ni nork nai nauuuu? Ni nork nai nauuuu?”

(Mikel Mendizabal bertsolaria, Itsasondo)

* * *

Beste batean, Lazkao-Txiki mendi-bidean gauez zijoala, goardiaibillak oiukatzen diote:

— ¡Alto!

Eta Joxe Migelek erantzun:

— ¡Yo no!

(Juan Dorronsoro, Bertsotan, II)

Lazkao

Joxe Migel, artean gaztea zala, joan da lagun-talde batekin bizikletan buelta bat ematera, Naparro aldera.

Lizarrustiko gaiña igo eta an goian zerbait jan bear zutela. Taldean bazuten lagun bat, aundi samarra, litxarrero famakoa. Ango tabernan sartu ziranean, Lazkao-Txikik esan omen zion:

— Ik e, olain lodi egoteko, ondo igo dek aldapa.

— Bai. Naiko ondo igo diat. Bizikletea ere, oraindik arrapatu dedan onena au dek.

— Zer? Leen ere arrapatutakoak izan al dituk, ala?

Gero lagunak esan omen zioten mutil arek lapur-fama zuala. Eta Txikia ikaratuta, ezer jakin gabe ori esan zualako.

(Patxi Iraola bertsolaria, Zaldibia)

* * *

Lazkaon misioak omen ziran. Eliz-atarian bil-tzen omen zan jendea; eta kanpai aundiak *dan! dan!* jotzen asten ziranean, kantari asi eta barrura sartzen ziran.

Aurreko egun batean, *Hortelano*-ren baratzatik egundoko aza-pilla galdu omen zan. Aza oiek arrapatu zituanaren juzkua ere seguru samar egiña omen zuten, eta beren artean omen zegoan ura ere. Ala, ba, kantari danak:

— *Atoz, pekataria...*

Joxe Migelek an ondoan ikusten omen zuan dalako ustezko aza-zale ura, eta au ere besteekin batean kantari. Gure Txikiak bere artean pentsatzen omen zuan: “Onek zeinengatik esaten ote du: *Atoz, pekataria?*”

Urrengo urteko funtzioan, onela esaten zuan gure Joxe Migelek:

— Aurten zein ote da? Leengo urtekoa bagenekian. Aurten ere emen izango dek bakarren bat tar-tean.

(Patxi Iraola bertsolaria, Zaldibia)

* * *

Lazkaoko Aurrezki-Kutxara joan omen zan bein batean taloiren batekin, dirua sartzeko asmoz; eta angoak esaten dio:

— Zuk nun daukazu kontua, Joxe Migel?

— Nun eukiko diat! Zuk bezela, mingaiñean!

(Mikel Mendizabal bertsolaria, Itsasondo)

* * *

Joxe Migelen auzoan bada gizon bat egundoko desgastea daukana. Oso poliki ibiltzen da. Ez du ia

arra beteko pausorik ematen. Bi makillaren lagun-tzaz oso nekez mugitzen da batetik bestera.

Egun batez, Lazkao-Txikik etxetik irten eta lagun batekin topo egiten du. Larri-larri pausoa egiten zuana izendatuz, onela esaten dio lagun orri:

— Orrako orri *eskiadorea* jarri zio, ba, norbaiten izena!

Besteak erantzun zion:

— *Eskiadorea* jarri al diote? I ez intzan urruti ibiliko orduan!

Seguruenik, orduantxe bururatuko zitzaion Joxe Migeli; eta, zuzen esan ordez, beste norbaiten izenean botako zion *eskiadore* izengoitia.

(*Patxi Iraola bertsolaria, Zaldibia*)

* * *

Egun batean, Lazkaomendin biok giñan alkarrekin, eta eguraldi txarra egiten zuan. Lanbroa edo orrela zan. Bat urbildu eta onela esan zigun:

— Au dek eguraldia, au! Au dek eguraldi kabroia! Bein bear eta gaur egin bear lanbroa ta zikiña! Or gora abiatu nauk, ez guardasol eta ez ezer, eta buru guztia busti zaidak!

Eta Joxe Migelek:

— Puska bateko lanak badituk orduan ori dana sekutzen!

(*Patxi Iraola bertsolaria, Zaldibia*)

* * *

Lazkaoko taberna batean erriko gallego bat omen zegoan, Lazkao-Txikiren laguna edo ezaguna beintzat. Egun artan berriketarako gogo aundi samarra edukiko zuan nunbait, eta Joxe Migeli adarra jotzen asi zitzaion:

— *Lazkao-Txiki, tanta fama! ¿Tú qué eres, pues? ¡Muchas plazas, muchos versos, pero tú no sabes nada!*

Joxe Migelek onela erantzun omen zion:

— *Es verdad. Pero entre tú y yo lo sabemos todo. Porque tú lo sabes todo, menos que eres tonto. Y eso ya lo sé yo.*

(Jon Lopategi bertsolaria, Muxika)

* * *

Lazkaotar bat bazan, Beasaingo fabrikan lan egiten zuana. Askotan bajan egoten zana izan bear zuan; eta batean Joxe Migelek eta biak Lazkaon egin dute topo.

— Zer? Orain ere bajan? —Lazkao-Txikik.

— Bai, motell! Bajan natxiok, ba!

— Zer daukak, ba?

— Zer daukadan? Egundoko gerriko miñarekin ibiltzen nauk. Medikuairengana joan eta *lumbago* daukadala esan zidak.

— Joño! *Lumbago*, e? *Lum* sendatuko zaik, baiña *bago* ez die kenduko iri.

(Patxi Iraola bertsolaria, Zaldibia)

* * *

Lazkaoko festetan, San Prudentziotan, astokarrera antolatu zuten eta bazijoazen kalean gora.

Korrikalariei begira an zegoan Lazkao-Txiki, eta don Jose erriko medikua ondora etorri eta esaten dio:

— Ara, Joxe Migel! Or zijoaztek ire lagunak!

Eta Txikiak:

— Oiek nere lagunak? Ez, jauna, ez! Oker zabiltza. Oiek karrerakoak dira!

(Joakin Berasategi, Olaberri)

Igeltsero

Lazkaoko Estankoko nagusiarekin igeltsero ere libili zan Lazkao-Txiki. Egun batean metrorik gabe gelditu omen ziran, eta nagusiak esan omen zion:

— Joxe Migel, joan adi ferreterira eta ekar zak metro bat.

Joan da, ba, eta ferreterian:

— Zer nai zenduke?

— Nagusiak metroa eramateko esan dit eta...

— Emen dauzkazu bi. Onek amaika pezeta balio ditu, eta beste onek bederatzi.

— Luzean biak igualak izango dira, ba?

— Bai.

— Orduan bederatzi pezetakoa eramango det
— Joxe Migelek.

(Patxi Iraola bertsolaria, Zaldibia)

* * *

Lazkao-Txiki asko sufritutako pertsona bat da. Lazkaomendiko beste baserri asko bezela, pobrea

zan Abaliñe ere. Arreba etxera ezkondata, anaia, gure Joxe Migel, etxean bizi zan.

Eskola utzi eta bereala, Estankoko Lukasekin asi zan peontzan lanean. Nagusi orrekin urte batzuk egin zituan.

Garai orretan, Idiazabalgo festetan, gaupasa egin omen zuten, eta urrengo egunean lortu omen zuan Lazkao-Txikik bere nagusia leen aldiz parrez ikustea. Oso serio ibiltzen baitzan beti Lukas.

Gaupasa ondorengo goizean, Lazkao-Txiki eta bere laguna ez omen ziran lanera etorri; baiña eguerdi edo arratsalde aldera an azaldu ziran. Nagusia errietarako prest zegoan.

Asi dira lanean. Masa egin bearra zegoala-ta, Joxe Migel galbaiarekin area pasatzen asi omen zan. Une ortan etorri da nagusia, eta onela asten zaio, serio samar:

— Pasau al da? Pasau al da?

Lazkao-Txikik:

— Pasau? Oraintxe ari gera pasatzen!

Lukasek gerora ere gogoan izaten zuan Lazkao-Txikiren erantzun ori. Errieta egiteko asmoz asi izketan eta parrez bukatu.

(Jose Anjel Garmendia)

* * *

Lazkao-Txiki obratan denboralditxo batean lanean jarduna zan. Batean, pasadizo aundia zegoan zera batean ari omen ziran, da enbarazo pixkaren bat egiten sobra ere, ta batek dio:

— I, *paso!*

Eta Joxe Migelek:

— Lenago egin bear uan *kas*o!

(*Patxi Telleria, Gaintza*)

* * *

Beste gertaera au, Lazkao-Txikik berak Usurbillen kontatua da, 1981-VII-4-ean.

Gaztea nintzan artean. Obran ari nintzala, etxe artako neska gazte bat urreratu eta nik galdetu nion:

— Izena nola dezu?

Eta berak:

— Nik Pilar.

Baiña begietan antzeman nion gezurra esan zuala; izena etzuala Pilar.

Ura aizparik zaarrena zan; eta, andik pixka batera, or azaltzen da aren laugarren edo bostgarren edo zortzigarren aizpa, neska txiki bat. Bere aizparen alde atera nai zuan, eta onela esan zidan:

— Bai, bai! Zuk ez dezu sinisten, baiña egia esan dizu: gure Milagrosek Pilar du izena.

* * *

Au ere, Lazkao-Txiki igeltsero aritzen zan garaikoa da. Lazkaoko monjen komentuan konponketaren batzuk egiten ari ziran bera eta beste lagunen bat.

Monja oiek klausurakoak dira. Joxe Migelek superiorarekin beste inorekin etzeukan itzegiteko aukerarik. Monja ori zaldibitarra, eta irurogei ta

amar bat urtekoa orduan. Gaiñerako monja guztiak, langille aiek an ikuste utsez, zintzarria jo eta aide izkutatzen omen ziran.

Egunero orrela. Joxe Migelek zerbait esan nai, eta ez omen zan ausartzen. Baiña eguna joan eta eguna etorri, konfiantza pixka bat artzen asi zan superiora orrekin, eta alkarrizketa serio samarrak ere izaten omen zituzten.

Oietako batean, onela galdetu zion superiorak:

— Zu, Lazkaomendin, zein etxetakoa zera?

— Ni? Abaliñekoa.

— Andik onera etortzen zera, beraz, egunero...

— Bai; ala etortzen naiz ba.

— Zuk egiten dituzu sakrifizioak! Egunero andik onera! Eta gero, emen egiten dituzun lanak! Zure nekeak eta izerdi oiek Jaungoikoari eskeiñiko bazenizkio, induljentzi aundiak irabaziko zenituzke.

— Jaungoikoari nekeak eta lanak eskeiñi?

— Bai. Jaungoikoari eskeiñi bear zaio ori dana.

— Ba, neri etzait ori ondo iruditzen. Jaungoikoari eskeintzeko, nekea eta izerdia baiño zer edo zer ohea nai litzake. Inork ez ditu oiek nai, eta inork nai ez duana Jaungoikoari eskeiñi?

Orrelako eztabaidak izaten omen zituzten.

Beste batean geiago galdetu bear ziola, eta asi omen zitzaion Joxe Migel, ura azaldu orduko zintzarria jo eta danak izkutatu zirala ikusi zuanean:

— Bai al dakizu zer pentsatzen ari naizen? Zuen erlijio oni, erlijioarena ez baiña beste superstizio edo sorginkeri oien tankera ematen diot nik. Danak aurpegia tapatuta; eta, gaiñera, izkutatu

egiten dira oraindik ere. Guk, norbaitekin asarretzen bagera, alkarri desafioa egiten diogu: “Geiago ez diat aurpegira begiratuko!” Zuekin inork ez degu ezer izan, eta aurpegirik ikusi gabe egon bear! Au ez al da gauza tristea?

— Bai, Joxe Migel. Orrela begiratuta ala ematen du. Baiña guk ere badauzkagu, ba, gure reglak.

— Zuk ere bai oraindik, ala?

Superiora, parre egin eta ez omen zan asarretu.

(Patxi Iraola bertsolaria, Zaldibia)

Soldaduska

Onako au bere lagun bati gertatutakoa da soldaduskan.

Egun batean, *teórica* ematen ari zirala, alferez batek galdera au egin zion Lazkao-Txikiren lagun orri:

— *Oye, vasco: ¿tú sabrías decirme quiénes fueron los Reyes Católicos?*

Gure mutilla ebakita geratu zan. Baiña aldamenetik Joxe Migelek ixil-ixilik esan dio belarrira, eta onela erantzuten du:

— *Mi alférez, los Reyes Católicos fueron Melchor, Gaspar y Baltasar.*

Eta alferezak, denbora-pixka batean pentsaketan egon ondoren, onela esaten dio mutillari:

— *Creo que tienes razón. A mí también me parece que ésos fueron más católicos que Isabel y Fernando.*

(Peli Eskisabel, Ordizia)

* * *

Beste egun batean, *teórica* dalako ortan ari zirala, tenienteak galdetzen dio Lazkao-Txikiri:

— Oye tú, minúsculo: ¿sabías decirme de cuántas partes se compone el cañón?

Lazkao-Txikik:

— Sí, mi teniente. El cañón se compone de cuatro partes.

— Bien, majo, bien. Pero ¿sabías decirme los nombres de esas cuatro partes?

— En este momento no me acuerdo, mi teniente. Pero si usted me ayuda un poco, seguro que se los digo de carretilla.

Tenienteak, irripartsu Joxe Migelen graziarekin:

— Mira, mozo: esta parte del cañón —bere makillarekin egurrezko armazoa señalatuz— se llama la cureña. A ver si me dices las demás.

Eta Lazkao-Txikik serio-serio:

— ¿No se lo decía, mi teniente? ¿Esta parte es la cureña? Pues las otras; Lugo, Orense y Pontevedra.

(Peli Eskisabel, Ordizia)

* * *

Goizean joan dira mendira kapitana, tenientea eta koadrilla bat zaldietan. Andik buelta eginda etorri ziranean, zer moduzko eguraldia egiten zuan, ba, an goien. An, Afrikan, euri gutxi egiten du, baiña orduan lanbro-eguna zan.

— Hoy hace mal tiempo —esan genion guk.

— ¡Qué va! Hoy no hace mal tiempo. Aquí sí, pero arriba está limpio —kapitanak.

Eta Joxe Migelek:

— *Mi capitán, no he oído nunca que arriba esté sucio. Arriba siempre estará limpio.*

(Juan Krutz Lasa, Zela, Joxe Migelen soldadu laguna)

* * *

Joxe Migel Afrikan soldadu zegoala, etxera etortzerako erlojuak erosi bear, ba, an oso merke zeudela eta.

Ala, joan dira moroengana, beste soldadu batzuekin batera: bi euskaldun eta beste sei Salaman-ka, Toledo eta alderdi oietakoak.

Bi euskaldunak an ari omen ziran erlojuak ikusi eta komentarioak egiñez:

— Onek polita ematen dik. Zenbat balio ote dik?

Ala ari dirala, moroak esaten die:

— Zuek euskaldunak? Ni Euskal-Errian egona...

Moro ori gerra garaian emen ibilia izan bear zuan. Berarekin euskeraz aritu ziran, eta beste lagunak arrituta. Koartelera itzuli ziranean, onela esan omen zieten beste lagunei:

— *¡Jodé con estos vascos! ¡Hasta con los moros se entienden!*

(Migel Mari, Lazkao-Txikiren illoba)

* * *

Bein asi zan kontatzen, Afrikan soldadu zegoala, medalla eman ziotela *por méritos*, eta nik esan nion:

— Iri *por méritos* medalla? Ni joan izan baintz...

— Ik? Batalloi guztia botako uan ik anka aundi oiekin! Ixilik egon adi, Armuño, eta jan zak or!

Ixilik egon bear! Zer erremedio?

(Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun)

* * *

Euskaldunak, izaten diran lekuan, dirua uzten dute beti; eta soldadu euskaldunak ere bai, iritxi diran tokian.

Lazkao-Txiki Afrikara, Zeutara, soldaduskara joan zan urte artan, euskaldun soldadu asko izan omen zan. Aiek an zeudela, iritxi zan urrengo txanda, baiña ez omen zan nunbait euskaldun askorik etorri. Eta ango tabernari batek onela esan omen zion besteari:

— *Paisa, este año pocos turroneas.*

Lazkao-Txikik berak azaltzen zuan esaldi orren esan-naia:

— Gu, euskaldunok, an aritzen gintxoan “i, etorri’ai onea” alkarri esanez; eta aiek *turronea* artugure izentzat.

(Txomin Garmendia bertsolaria, Berrobi)

* * *

Onako gertaera au, Lazkao-Txikik berak kontatua da, eta magnetofonoz grabatua.

Nik ez det eskola aundirik. Ala ere, Afrikan soldaduska egiten ari nintzala, banuan soldadu lagun bat, Córdoba probintzikoa, ez iriburukoa, idazten eta irakurtzen etzekiana. Batean esan zidan:

— *Oye, Iztueta: ¿ya me escribirías, por favor, las cartas?*

— *Con mucho gusto. No tengo mucha escuela, pero ya te haré ese favor.*

Egun batean etorri zaio andregaiaren eskutitza. Etzuan nai izaten iñor enteratzerik, baiña nik irakurri bear.

Badakizute zer egin zuan? Ni maian eseri arazi niñun, baxoerdi bat ardo emanda; eta bera nere atzean zutik jarri, neri belarriak tapatuz, ni ez enteratzeagatik. Irakurtzen bukatu nuanean, bera pozik lagatzeagatik esan nion:

— *¿Qué te dice la novia?*

— *¡Jo! ¡Me quiere más!...*

Arek, ni ez nintzala enteratu uste zuan.

* * *

Egun batean etorri zaio Naparrotik soldaduskako lagun bat, eta beraren ilusio guztia itxasoa ikustea zan. Artu du Joxe Migelek bere kotxean eta zuzen-zuzenean eraman du Donostira, *Paseo Nuevo* deritzaion tokira. Irten dira kotxetik, eta or topatu da gure naparra itxasoarekin. Onela dio:

— *Pero ¿todo esto es agua?*

Eta Joxe Migelek:

— *No, hombre, no. Sólo lo de encima. Debajo no hay más que piedras.*

(Peli Eskisabel, Ordizia)

* * *

Ba omen zan koartelean mutil euskaldun bat, mendi-mendian jaioa eta erderaz tutik ere

etzekiana. Lazkao-Txikik nungoa zan ere esaten zuan.

Bein batean, goardia egitea tokatu zaio mutil orri; eta, suertez, jenerala etorri bear zuan egunean.

Goizeko zortzietarako antxe zeuden zai-zai jarrita. Baiña bederatziak jo, amarrak jo, amaikak eta amabiak jo eta jeneralaren arrastorik ere ez, eta danak kokotzeraiño asper-asper eginda.

Orduan tenienteak onela esaten dio gure mutilari:

— *Mira, vasco: tú te quedas aquí de guardia y cuando veas venir un coche grande con banderín, gritas lo más fuerte posible: “¡Guardia, a formar!”. Y entonces saldremos nosotros.*

Ala, beste guztiak barrura edo norabait joan dira, eta gure mutilla an gelditu da bakar-bakarrik ateondoan. Bera ere aspertuta eta onela esaten zuan:

— Au dek abelera, au! Ordu auek eta oraindik iñoren arrastorik ez! Nora joan bear diagu gizon auekin?

Alako batean, ordubata inguruan, or dator jenerala; eta mutil orrek, “*¡Guardia, a formar!*” oiuegin bearrean, berari eraso zion:

— *¿Estas horas de venir tienes? ¡Toda la mañana esperando con botas lustreados y todo! ¡Pasa, pasa! ¡De buena leche está el teniente!*

Besteak konturatu ziranean, an etorri ziran danak korrika. Ura zalaparta-otsa!

Tenientea, alfereza eta danak zigortuak izan omen ziran, guardia garaiz formatu etzutelako.

(Joakin Berasategi, Olaberri)

Ordizian

Lazkao-Txikik, ia asteazkenero, Ordizira joaten **L**zan, ango azokara. Bein an zebillen, eta emakume bat gereziak saltzen zegoan. Ala, jarri zan Joxe Migel begira, eta:

— Ño! Gerezi ederrak!

Saltzailleak:

— Bai. Alaxe dira ba.

Lazkao-Txikik artu zuan bat eta probatzen asi. Baiña gero, berarekin zijoazenak ere artu eta jan. Eta alako batean etxekoandre arek esan zion:

— Aizu: ok, jatezkeotan, eosita, e? Eosita!

Eta Joxe Migelek:

— Eosita? Gordiñik ere on askoak daude!

(Jose Antonio Mujika, Ordizia)

* * *

Auxe Ordiziko *Siglo XX* tabernan gertatu zan. Kasualidadez, eskela bat irakurtzen nengoala, azaldu zait albotik gure Lazkao-Txiki; eta, neronek egun onak emanez, komentatu nion:

— Ara, Joxe Migel: begiraiok eskela oni. Lastima dek! Ogei ta iru urteko mutil gaztea joan dek beste mundura!

Lazkao-Txiki ixilik. Berriro ala diot:

— Noizik bein gazteren bat ere iltzen dala...

Eta arek:

— Bai, Peli, arrazoi dek: gazteren bat noizik bein, baiña zaarrak beti.

(Peli Eskisabel, Ordizia)

* * *

Beste batean, Ordiziko Zinean, bera eta beste bosten bat bertsolari ziran bertsotan. Oien artean, Mattin zana.

Gaia omen zuten Ordiziko *rascacielos* dalako ura, eraikitzean egindako akatsen baten ondorioz erortzeko zorian egon zana.

Kontua da Mattin bertsotan ari zala arkitektoaren erru egiten. Baiña frantzes aozkeraz esaten zuan, eta *artitefto* edo antzeko zerbait ulertzen omen zion Joxe Mielek, eta onela esan omen zien ingurukoei:

— Onek *artefaktoa* esan dik eta oraintxe bota bear ziguk etxea!

Asi dira danak parrez eta iñork ezin bertsotan segi.

* * *

Ordiziko bertso-saio batean, potoren bat edo beste egin omen zituan Joxe Migelek; eta, bere

damua azalduz, azken agurrean barkamena eskatu zuan.

Bukaeran Lopategik:

— Zergatik esan dek ori?

— Zer esango nian, ba, bi poto egin da gero? —Lazkao-Txikik.

— Ba, leen bi edo iruk zekitena, orain danak zekitek —Lopategik.

(*Mikel Mendizabal bertsolaria, Itxasondo*)

* * *

Ordiziko asteazkenetako peri-egun oietako batean, bere betiko puestotxo batean txarlatan bat an ari zan:

— ¡Barato! ¡Barato!

Gu Lazkao-Txikirekin an inguratu giñan laguntalde bat momentu orretan, da ola dio Joxe Migelek:

— ¿Bartato, barato? I aiz aparato!

Ta:

— ¡Excusen! ¡Excusen!

Eta Lazkao-Txikik:

— I aiña bagaituk esku utsen!

Eun berean, taberna batera sartu giñanean, erreitzalle bat an ari zan sekulako keak boteaz.

Lazkao-Txikik:

— Zer tabako-mota erretzen dek?

Erretzailleak kajetilla erakutsiz:

— *Ganador.*

Joxe Migelek:

— Ala jartzen dik or.

(Patxi Telleria, Gaintza)

* * *

Ordiziko gazta-txapelketa urte artan Erkizik irabazi eta an zebillen bera, naiko argituta. Bazkaldu bear zuten inguruan urrak zeuden ugari.

Lazkao-Txikik ikusi zituan eta onela esan zuan:

— A zer urre-pilla!

Erkizik ikusi eta onela esaten dio, arbola dantzatzuz:

— Urrea bear al dek! Orra, ba, urrea!

Joxe Migelen erantzuna:

— Urrea? Etzak, ba, bota lurrea!

(Xabier Zeberio bertsolaria, Itsasondo)

* * *

Ordizian bein ba omen dabil Lazkao-Txiki azokan, eta emakume bat asten zaio bere puestotik:

— Begira, Joxe Migel, berdura ederrak! Azenarioak eder askoak! Auek onak dira bistarako!

Erantzuna:

— Bistarako? Ezkuturako ere ez dira oiek txarrak!

(Mikel Mendizabal bertsolaria, Itsasondo)

* * *

Gaztaiña-garaian, emakume ezagun bat bi-iru zakukada gaztaiña saltzen Ordiziko azokan. An ingurutik pasa Lazkao-Txiki, eta emakumeak dei egin zion:

— Zatoz ona, Joxe Migel! Gaztaiña salduko dizut!

— Zer moduzkoa daukazu?

(Patxi Iraola bertsolaria, Zaldibia)

* * *

Ateraldi au bera beste modu batera:

Altzagako neska bat zaku erdi gaztaiñarekin Ordiziko plazan. Lazkao-Txiki ikusi eta onela esaten dio:

— Joxe Migel, ez al dezu erosi bear? Ara gaztaiña!

— Ona al daukazu? Ona baldin badaukazu, salduko dezu.

(Patxi Iraola bertsolaria, Zaldibia)

* * *

Batean, Ordizian, bazkaltzeko asmoz joan giñan Etxanizenera, baiña guri ezezko borobilla eman ziguten: etzegoala lekurik.

Geroxeago joan ziran Lazkao-Txiki eta beste lau. Oien artean, Idiazabalgo igar bat. Joxe Migel ikusitakoan, sobra ere neskak esan zion:

— Pixka batean egoten bazerate, oraintxe dijoazte altxatzera lau lagun.

Idiazabalgo igar orrek:

— Bale, bale! Lau lagunentzat lekurik baldin badago, ni maiaren azpian ere berdin-berdin jarriko nauk.

Eta Lazkao-Txikik:

— Leen ere an egondako itxura ohea daukak ik!

(Patxi Iraola bertsolaria, Zaldibia)

* * *

Ordiziko bi neska zirala uste det, aizkoran dexte nabarmendu ziranak. Etzuten asko iraun. Festa edo plaza batzuk egin zituzten, baiña berealaxe erretiratu ziran. Neska dotore eta apaiñak ziran.

Egun batean, bi neska oiek aizkoran ari zirala, gu ere aiei begira geunden, eta Lazkao-Txikik:

— Aizkorarako petxu ona bear omen dik! Oiek oso petxu ederrak zeuzkatek, ba!

(Txomin Garmendia bertsolaria, Berrobi)

Ordiziko perian, babarruna saltzen zeukan emakume bati, Lazkao-Txikik:

— Zenbatean daukazu babarruna?

— Lakaria ainbestean.

— Ez dira garesti, etxekoandre, musika ta guzti izango dira ta!

(Txomin Garmendia bertsolaria, Berrobi)

* * *

Asteazken batean Ordiziko ferian zebillela, etxekoandre batek sisa-mordoska bat izan bear

zuan salgai. Oso gutxi gelditzen zitzaizkion eta, zitu-
tuanak eskuan artuta, onela eskeiñi zizkion Laz-
kao-Txikiri:

— Auetxek, arraultz bat gozatzeko ainbe, Joxe Migel!

Eta onek:

— Eta besteari zer egin bear diot, ba?

(Txomin Garmendia bertsolaria, Berrobi)

* * *

Batean, Lazkao-Txiki eta biok, beste urte batzuetan bezela, Eguberri-egunean, alkarrekin izan
giñan Ordiziko zaarren Egoitzan.

Ango gure jira txiste eta bertso egin ondoren, Zaldibira etorri giñan. Emen kafea artu, berak Arriarango Julianengana joan bear zuala eta illuntzerarte agurtu giñan.

Ni, illuntze aldera, tabernara joan nintzan eta Joxe Migelen galdera egin nuan:

— Izan al dira emen Joxe Migel-eta?

— Bai. Izan dira eta Larraitzera joan dira. Baiña esan dit, ba, polita!

— Zer esan dizu, ba?

— Berarekin batera luze bat etorri da. Ez dakit zein izango dan. Arek onela galdetu dit: “Aizu, etxe-koandre: gaztaiñak erre al dira-edo?” Eta Joxe Migelek atzetik: “Lastima dek, motell, oraindak orren gaztaiña erretzea!”

(Patxi Iraola bertsolaria, Zaldibia)

* * *

Lazkao-Txikik, Ordiziko ferira etortzen zan bi-
jante oietako batena kontatu oi zuan.

An jarduten omen zan, arkakusoak akabatzeko
botika oso ona bazeukala propaganda egiñez. Ba-
zeukala, baiña urrengoan ekarriko zuala. Beti
urrengoan, baiña etzan bein ere irixten urrengo ori.

Alako batean, emakume-talde batek inguratu
eta estu samar artu omen zuan: aiei adarra jotzen
ari zitzaiela, astero kontu berdiñarekin.

Ala, ba, atera omen zuan patrikatik botilla txiki
bat, barruan autsa zuana, eta esan omen zien:

— Auxe da, ba, auts ori!

Emakumeak:

— Eta zer egin bear da orrekin? Oean zabaldu,
urarekin nastu edo zer?

Eta berak:

— Ez. Aurrenik arkakusoa arrapatu bear dezu;
gero aoa zabaldu eta orduan autsa aora bota.
Danak akabatzen ditu.

* * *

Ordiziko pelotalekuan jaialdiren bat antolatu
zuten. Jai--eratzaillea gizon txiki bat zan.

Aizkolarien eginkizuna oso ondo prestatuta
zegoan: etzandako enborrak, zutikakoak eta era
guzietakoak. Aiek beren lana bukatu zutenean, urre-
na bertsolarien txanda: Mitxelena eta Lazkao-Txiki.

Kantatu bear zuten tokiraiño eraman zituzten,
eta an ez oltzadurarik eta ez mikrofonorik ere.

Ori ikusita, onela dio Lazkao-Txikik inguruko
jendeari:

— Au dek bere lanari begiratu eta besteenari garrantzirik ez ematea!

Or dijoa, bero-bero eginda, antolatzaile zan gizon txiki orrengana eta onela esaten dio:

— I, aizak: txikia izatea ez dek ire errua; baiña eskasa izatea bai, e?

(Joakin Berasategi, Olaberri)

Beasaiñen

Beste bein, Beasaingo garaje batek milloi erdiko errenta zuala zabaldu zan, eta ala galdetu zidan:

— Egia al dek ori?

— Otsak ala dira —nere erantzuna.

— Illabetea azkar pasatzeko sistima ona izango dek ori!

Nai ez dana azkar etortzen dala, alegia.

(Anjel Mari Peñagarikano bertsolaria)

* * *

Beasaingo kalean or zetorren *Banco Santander*-ko zuzendaria. Altsatsuarra izan bear zuan eta alkarri ulertzeko erderaz egin bear. Kontua da zakur aundi batekin zetorrela, ia astoa aiñakoa.

— *Luis, ¡vaya amigo que te has echado!*

— *¿Te gusta?*

— *Sí; pero ya puedes andar con cuidado.*

— *¿Por qué? El perro es el mejor amigo del hombre.*

— *Pero también son los mayores enemigos de los banqueros.*

— ¡No me digas!

— Sí, sí. ¿Qué es: perro o perra?

— Perro, perro.

— Pues ésos joden todas las perras.

(X. X.)

* * *

Joxe Migel pentsu saltzen ibiltzen zan garaikoa da au.

Goiz partetik, enkarguak jasotzen-eta, Sebastian sozioaren karnizerian egoten zan. An zan egun artan ere, periodikoa irakurriz; eta andre bat sartu omen zan eta Sebastiani onela esaten dio:

— Egun on Jainkoak dizuela!

— Bai zuri ere. Zer degu, etxekoandre?

— Aurreko batean eraman nuan, ba, nik emen-dik txorizoa. Txorizo polita zan. Bai al daukazu alakorik?

— Bai. Igual-iguala degu.

— Naiko txorizo polita da —andreak—. Baiña baserriko txorizoa bezelakorik ez dago.

Joxe Migelek aldamenetik:

— Gu emen gaude, ba, baserriko txorizoarekin, estimazio aundirik gabe!

(Patxi Iraola bertsolaria, Zaldibia)

* * *

Beasaingo Bodegón Goierri-n gertatua da beste au. Lazkao-Txikik oso joera aundia zuan orrerako. Arratsalde batean lagun batzuk an ari giñan:

— Gizon batek, lasai bizitzeko, zenbat milloi bearko ote lizkek?

Batzuek sei; besteak bost eta abar.

Sartzen da Lazkao-Txiki ta, entzuten digunean zer esaten ari giñan, onela dio:

— Ezta pentsatu ere! Entierro batetik netorrek. Zortzi milloi zeuzkana uan, baiña il egin dek.

Ala bukatu zuan gure alkarrizketa ura.

(Patxi Telleria, Gaintza)

* * *

Beasainen-edo ba omen zan fabrika bateko delineantea, erdalduna, bi seme dituana, biak gizon-zko aundiak; baiña oietako bat, ikaragarrizko buru alea duana, eta lepoa txiki-txikia, eta ala ere burlosoa. Lazkao-Txiki ikusten zuan bakoitzean, onela asten omen zitzaion:

— Lazkao-Txiki, *enanajo!* Lazkao-Txiki, *enanajo!*

Egun batean, *Bar Loinaz*-en zegoala, beti bezela asi omen zitzaion:

— Lazkao-Txiki, *enanajo!* *¿También hoy por aquí?*

— Sí, claro. *Hay que acudir a las fiestas del pueblo.*

— *¿Fiestas? ¿Dónde ves tú fiestas?*

— *¿Tú no o qué? ¿No ves a los chavales corriendo a tu alrededor?* —Lazkao-Txiki, cabezudo esan nairik.

Baiña beste ura ez jabetzen, eta ondoko batek:

— Joxe Migel, alperrik ari aiz, orrek ez dik ezer ulertzen eta.

Lazkao-Txikik:

— Ba, neri berriz ere *enanajo* esaten badit, ulertzeko moduan esango zioat, orratio!

Ala, andik egun batzuetara, burloso buru-aundi ori beti bezela asten zaio:

— Lazkao-Txiki, *enanajo!* ¿También hoy por aquí?

Orduan Joxe Migelek:

— ¡Sí, hombre, sí! Yo soy *enanajo* y ¿qué le vas a hacer? Pero lo mío tiene explicación, porque mi padre era un casero analfabeto. Lo que no tiene justificación es lo tuyo; porque siendo tu padre delinante, ¿cómo ha podido hacer un croquis tan desequilibrado y tan impresentable, cabezudo de los cojones?

(Jose Luis Gorrotxategi bertsolaria, Osintxu)

* * *

Beasaingo Castillo jatetxean afaltzen giñan, eta Lazkao-Txiki an ari zan txiste eta berriketan, sarritan oi bezela.

Serbitzaria neska erdalduna zan, eta ari ere kontatzen zizkion txisteak. Ura, ordea, lanean ari zan, eta beti “no puedo” esaten zion. Joxe Migelek, berriz: “espera, espera”.

Alako batean neskak esaten dio:

— Ya pasaría un rato a gusto contigo.

Txisteak entzunez noski.

— Yo también —Joxe Migelek.

— *Pero sin verde.*

Txiste berderik gabe esan nai zion. Eta Joxe Migelek:

— *Tanto mejor.*

Berdearena debalde ulertu balio bezela; milla pezetako billete berderik gabe alegia.

(Kasiano Ibarguren, bertsolaria eta soñu-jolea, Lizartza)

* * *

Beste bein, Beasaiñen, sakramentino baten meza berri batean giñan. Badakit Lasa zuala apellidua. Meza eman zuanak egin zituan sermoiak, Jauna emateak eta danak. Oso elizkizun luzea izan zan.

Alako batean, elizkizuna bukatu zalakoan, nere ondoan zegoan txistulari beasaindar bati onela esan nion:

— Bukatua izango da.

— Ez —erantzun zidan—. Oraindik falta da *Te Deum*.

Eta Lazkao-Txikik aldamenetik:

— Etzekiat orduan bukatuko ote deun!

(Txomin Garmendia bertsolaria, Berrobi)

* * *

Beasaiñen ba omen zituan iru lagun, tabernaria eta beste bi, berarekin beti musean botilla ardo bat jokatu bear izaten zutenak.

Bein, tabernaria kontrario zuan, eta nunbait ere amarreko bat jaso omen zuan tranpaz. Joxe

Migel oartu zan eta kargu artu omen zion. Besteak ukatu.

Orduan Lazkao-Txiki, orrelakoetan oi zuan bezela, oso bero jarri omen zan. Bere mus-lagunak, gauza ura baretzeagatik-edo, onela esan omen zion:

— Baiña, Joxe Migel! Ez adi orrela jarri, ardo botilla bat besterik ez da ta!

Eta Lazkao-Txikik orduan:

— Joño! I ere nere kontra! Nik orduan ardo botilla batengatik etzeukeat ola jartzerik; eta orrek lapurtzea bai?

Bota kartak mai gaiñera ta alde egin omen zuan andik, sututa. Orrelakoxe jenio bizikoa zan.

(Jose Anjel Garmendia)

* * *

Lazkao-Txiki, Ordizian eta Beasaiñen, erdaldu-nen artean ere oso ezaguna zan.

Bein batez, guardiazibil erretiratu batekin topo egin omen zuan. Leendik ere ezagunak izango ziran eta asi omen zitzaion:

— ¡Hola, Jose Migel? ¿Aquí andas?

— Aquí ando.

— Cuéntame un chiste.

— ¿Qué te voy a contar, si sabes todos los que yo sé?

— Ya sabrás alguno nuevo.

— Pues mire: no sé ningún chiste nuevo, pero sí una comparación bonita. ¿A que no sabes en qué se parece un guardia jubilado a la mierda?

— ¡Vaya comparaciones que pones! —naiko asarre, guardiak.

— Ya sabía que te enfadarías, pero no sé otra.

— ¡Anda! ¡Dila ya!

— En que los dos están fuera del cuerpo.

(Mikel Mendizabal bertsolaria, Itsasondo)

* * *

Orain ogei ta amar urte paseak izango dira. Lazkao-Txikik *Fundiciones Arriaran* fabrikan lan egiten zuan, kamioiak pisatzen eta. Ni kamioiarekin nenbillen orduan ere; eta, pisatzera joan nintzanean, ikusi eta esan zidan:

— Orain joango neok!

Geroxeago etorri zan eta onela esan zidan:

— Joño, *Asteasu*! Ez aut aspaldi ikusi! Ezkondu al intzan?

— Ez. Datorren astean ezkontzen nauk.

Andik astebetera ezkontzen bainintzan. Eta Joxe Migelen erantzuna:

— Datorrenean ni ere bai!

(Jose Gorostiza, *Asteasu*, *Illati tabernakoa*, Zaldibi)

Zaldibia

Zaldibiko Guraso-Elkartean biltzen giñan gu garai batean, gure entrenamentuak egiteko; eta batzuetan joaten zan Txikia ere.

Egun batean inguratu zitzaion Elkarteko leendakaria. Baiña Guraso-Elkarte ortan mutilzar bat zegoan leendakari orduan. Onela esan zion:

— I, Joxe Migel: aurten ere negu beltza zetorrek eta nere moduan ik ere badaukak, bada, andra baten premia.

— Ba, euk esan dek dana.

— Emen bazeudek, ba, neska bikaiñak. Beitu zak au berau, gaztea eta dotorea!

Ondoan zegoan neska batengatik.

— Bai, baiña onek ere nobioa eukiko dik.

— Asko inporta zaiok, ba, orixe!

— Nobioa eukiko dezu, ez da? —Joxe Migelek neskari.

Onek:

— Bai.

— Ta emen al dago?

— Ez; soldadu dago.

— Nun?

— Leridan.

— Orduan eukiko dezu azkurea eridan!

(X. X.)

* * *

Igande batez, Zaldibin, parabola bati buruz egin zuan apaizak sermoia: goizean nagusi bat plazara joan eta lanerako zeudenei denario bana; eguerdian zeudenek ere denario bana; eta arratsaldean joan eta an zeudenei ere denario bana.

Meza ondoan, Lazkao-Txiki apaizaren zai zegoan. Ala, irten du onek eta esaten dio:

— Zer degu, Joxe Migel?

— Ba, ementxe nago. Gaur zuk egin dezun sermoia etzait asko gustatu.

— Kontuz gero! Nagusiak agindutakoa eman zien danei: goizean zeudenei denarioa; eguerdian zeudenei ere denarioa; eta arratsaldean zeudenei ere berdin.

— Bai. Ori orrela izango da, baiña nagusi arek gaur egunean ez luke goizeko langille asko billatuko.

— Bai; baiña ori parabola bat da!

Asmatutako ipui bat zala alegia, guk aren erakuspena jasotzeko.

Eta Lazkao-Txikik:

— Ez dakit, ba, *para* kendu ta ez ote dan ori obeto geldituko!

Olakorik gertatua izatea zail samarra ikusten zuan.

(Xabier Zeberio, bertsolaria)

* * *

Bein, Zaldibiko taberna batera joan omen zan Joxe Migel, mokadutxoren bat egiteko asmoz, eta bokadilloa eskatu zuan. Etxekoandreak:

— Zer nai dezu: xerra, tortilla edo zer?

— Jarri zazu tortilla bat.

— Frantzesara ala espainolara?

— Berdin zait, itzegiteko ez det eta.

(Kasiano Ibarguren bertsolaria eta soñu-jolea, Lizartza)

* * *

Bein, Zaldibira bertsotara joan eta jende asko zan nolanai ere. Soziedadea ere dana beteta. Ango atean topo egin du aurdun naiko aurreratua zegoan emakume batekin.

— Zuek ere emendik? —emakumeak.

— Bai —Joxe Migelek—. Gizona libratu al zizuten?

Kartzelan eduki baitzuten.

— Bai; libratu zidaten, bai.

— Ezagun dezu! —Joxe Migelek, gerri aldera begiratu.

(Mikel Mendizabal bertsolaria, Itsasondo)

* * *

Zaldibiko Gurutzeta baserria artu zuanean, leendabizi txerri azten ere jardun izan zan.

Egun batean, Mitxelena bertsolaria etorri omen zitzaion bisitara. An omen zebiltzan ikuilluak ikusten. Baita sukalde, kuarto eta gaiñerako gelak ere. Joxe Migelek:

— Ikusten al dek, i, Mitxelena, nolako kuartoak dauden? Noiz edo noiz señoritaren batekin etortzea pentsatuta ere, leku ederrak zeudek emen.

— Bai. Tokiak bazeudek, baiña txerri-usaia aundia zegok emen.

— Arritu egiten al aiz, i ere emen abil eta?

(Patxi Iraola bertsolaria, Zaldibia)

* * *

Sebastian bere sozio lagunak eta biak edan dituzte baxoerdi batzuk alkarrekin, eta arek onela esan omen zuan:

— Nik oraintxe joan egin bear diat, karnizeria jaso ta...

Eta Joxe Migelek:

— Bai! Leen bean egonda jende gutxi joaten dala, ta jasota jarri zak eta zera joango zaik aruntza!

(Florentino Goiburu bertsolaria, Idiazabal)

* * *

Orain bi urte bigai bat erosi nion. Joxe Migelek esan zidan:

— Bazeukeat, ba, iri gustatuko zaian bigai bat: beltza ta errape txuriarekin.

Joan nintzan, ba, ikustera. Bata beltza eta beste pintoa zeuzkan. *Gurelesa*-ri esnea ateratzerako muestra eraman bearra neukala eta biena eramateko esan zidan. Eraman nuen, ba, eta beltzak esne meea zeukala; pintoak, berriz, ona. Ni beltza erostekotan, baiña pintoa erosi bear. Ala esan nion:

— Beltza naiago nian, baiña pintoak esnea beretzako lain izango dik beintzat eta...

Bigai bati tokatzen zitzaion ainbeste esne, alegia. Eta:

— Esnea ez dik beretzako bear. Esnea iretzako bear dik —erantzuna bereala.

— Begi-zuloak ere dezenteak zeuzkak —esan nion, eta berak:

— Ire etxekoak ere begiak zuloan eukiko zitue...

Ala, ba, utzi edo artu, zerbait egin bearra zegoan; eta egin genduan, ba, tratua.

Etorri naiz ganadu billa kamioiarekin. Baiña aspaldian jaregin gabe zegoen, kiloz karga aundirik ez eta alako saltoak bigai orrek!

Berak artuko ote zuan sokatik, eta neuk artzeko esan zidan. Ala, artu det eta segi saltoka! Ainbeste traste zegoan ikuilluan, eta anka-ezurreko bat ere artu nuan, bigai ori mendera eziñez. Ikuillutik irterakoan, errenka ni, eta:

— Zer pasau zak?

— Kolpea artu dedala!

— Eta zeinek zeukak, ba, kulpea?

Ordiziko perian, elkar ikusitako guztian, galdetzen zidan:

— Zer moduz beia?

— Ondo! Etzeukak okerragorik!

— Eta esnea? Esnea ondo eukiko dik arek?

— Esneari eusten diona dek.

Kantidadeari eusten diona, gora-beerarik gabe.
Eta Lazkao-Txikik:

— Eusten badio, ez dik emango!

(Florentino Goiburu bertsolaria, Idiazabal)

* * *

Ostegun Santu egun batez, etorri zan Lazkao-Txiki gure auzora, *Deposituta* deitzen dan taberna-ra. An alkarrekin meriendatu eta Zaldibira etorri giñan. Ain zuzen, Eustakio Mendizabal *Txikia* il zuten eguna zan. Beste leku askotako moduan, emen ere elizkizunak izan ziran errian. Baiña, gu etortzerako, funtzioak-eta bukatuak ziran.

Errian jaun batekin egin genduan topo. Au ordiziarra zan, baiña Zaldibira ezkonduakoa. Arekin izketan asi giñan. Joxe Migelekin adiskidetasun aundia zuan eta, erdi erdera eta erdi euskera, onela esan zion:

— ¡Hola, Jose Miguel! Hoy tampoco habrás estado en misa.

— Ez. Depositutan izan gera meriendatzen.

— Ni izan naiz, ba. Ara emen gurutzea.

Eskapulario moduko bat, Jesus gurutzean zuana.

— Bai al dakizu orren esan naia? —esan zion Lazkao-Txikik—. Au il zutenean, bi lapur jarri zizkioten zintzilika aldamenetan. Orain bera lapurrak zintzilikatzen dute.

Ori Arresene tabernan gertatu zan. Gero Zubiondo tabernara joan giñan, eta an bere tarteko beste bat etorri zitzaion kaso egitera. Onek erderaz egiten zion, eta Joxe Migelek:

— Euskeraz aztu al zaik, ala?

— Bai. *Yo en Bilbao trabajo*. An erderaz aritzen naiz eta euskera aztu zait ia.

— Ederra gertatu zaik orduan!

Egon zan pixka batean pentsatzen, eta ondoren onela asi zitzaion:

— Bein, bialdu omen zien bat erderaz ikastera Matxinbentara, eta amar urte pasatu eta ez omen zin itzik ere ikasi.

— ¡Ja, ja, ja! *¿En Matxinbenta cómo va a aprender el castellano?* —besteak.

— Ik ez al uan ikasi ala Azpikoetxen —beraren baserrian— euskeraz?

Atari aldetik bueltatxo bat eman zuan. Gero, etorri zanean, onela esan zuan:

— Gu joan giñuzen bein Bizkaiko erri batera bertsotara, An geundean tabernan, baxoerdi bana artuta, mostradore aurrean; eta batek esan ziguan: “Egun on, gizonok! Ez bazarie, barka!”

Beste ura etzala esan nairik-edo.

(*Patxi Iraola bertsolaria, Zaldibia*)

* * *

Batean, Zaldibiko mutilzar batek botatzen dio Lazkao-Txikiri bertso bat, ez buru eta ez anka zue-na, eta ondoren onela dio:

— Bertso ori esan nai aundikoa uan, e?

Eta Lazkao-Txikik:

— Ala bearko dik, esan ez dek ezer egin eta!

(Patxi Telleria, Gaintza)

Idiazabalgo San Inaziotan

Lazkao-Txikiren ondorengo bertso auek 1954 ingurukoak dira, urte bat gora-beera.

Idiazabalgo erriak badu San Inaziori eskeiñitako ermita bat; eta, jakiña, San Inazio egunez egiten dira an urteko jaiak.

Ermita onen gertuan, Katea izena duan etxean, taberna ezagutu det nik urte askoan. Gaur ez dago tabernarik, baiña gaur ere festa-egunetan jarraitzen du.

Beste taberna bat ere, Jeronimone izenekoa, gertuan dago, eta festa-egunetan jende asko inguratzen da.

San Inazio festa auetan, ni azken urte auetan Urbia mendian izaten naiz; baiña uste det leen jende geiago izaten zala.

Joxe Migel bera ere askotan etortzen zan gaztetan, 1962 urtetik gerora ez bazan askotan izango ere. Onen arrazoia da an eta emen kantatu bearra izaten zuala. Uztaillaren 31 udaren erdia eta festa asko izaten dan garaia da; eta noski, Lazkao-Txiki bertsolari ona eta txistosoia izanik, dei ugari izango zituan.

Ala ere esan bear da, egun orretan ainbat bertso etzuala askotan botako. Geiago ordainduta kantatu-

ko zuan. Baita bear ere zerbaiten irabazia. Baiña, nik esan bear banu, utsean ere ez da gutxiena kantatua izango, nik ezagutu ditudanetan. Egun onetan ere berreun bertso baiño geiago kantatu zituala norbaitek esango balit, ez nuke ezetzik esango.

Izan ere, tipo bat etorri zitzaion tentatzera, eta an ziran angoak! Morroi zegoan bat zan hau, eta aren bertso bota bearra! Puntu batekoak, bikoak eta puntu erdikoak ere bai. Baiña gaizki itzegiñez gaiñera.

Joxe Migelek esango zion bezela, morroi onek ondo zer zeukan, izan ere? Aurpegia gaizki garbitua eta beltz samarra, eta aizkorarekin egindako irudi batek ainbeste koska, asi kopetatik, sudur eta ezpain. Beste arek esan zuana esateko moduan zegoan:

amak pertsona bezela azi
ninduan bada ni ere.

Baiña ala ere Lazkao-Txikiri billatzen zizkion akatsak, amaika aldiz entzun bear izaten zuan txikitik asita.

Joxe Migelek, berriz, aurrenetik, mutilzar zegoalako eta billatzeko zenbait bide zeuzkan eta abar, amaika parre egin arazi zigun: bateko txapel eta besteko txaleko, eta soka batekin kate ordeztuta zeukan erlojua. Izan ere, dana iguala zeukan gizarajoak, berarengandik asita. Berrogei bat urte zeuzkan eta irurogei ematen zuan.

Dana dala, morroi au bertso ugari entzuna izango zan, asko ikasi ez bazuan ere. Au esaten det, puntuak jartzeko garaian naiko taju ona zualako; baita zail samarrak ere.

Txikiak, ordea, danei dotore erantzun zien. Pena da geienak galduak izatea. Guk iru naiko igual uste det artu genituala.

Ala, aurreko puntua jarritako bat gogoan artu genduan.

Morroiak:

— Mutilzarrak bazeukak
bere mejorea...

Lazkao-Txikik:

Kopeta okerra ta
beltza kolorea.
Begien bistan zegok
dekan balorea,
nere moduan i're
ez aiz dotorea.

Gero, andregaiak izan zituala esan zion, baiña ondo aprobetxatuta utzi zituala, eta oietako bat Bittori izenekoa zala.

Une ortan, nik ezagutzen ez nuan batek, Joxe Migeli belarrira zerbait esan zion; eta, entzutean, Txikiak onela erantzun zion:

— Ez nauk arritzen.

Eta, ondoren, zortziko aundiko bertso au kantatu zuan

Aldamenetik jakiñak ditut
zureak ainbat istori,
seguru asko oraindik iñork
esan gabeak Kristori.
Emakumetan kontatu arren
zuk makiña bat bitori,
ijito batek pujatu zizun
ain maite zendun Bittori.

Beste puntu bat auxe jarri zion morroiak bere-
ala:

— Beste bat polit askoa
banin Mari Pili...

Eta Joxe Migelek:

— Beiratzzen zionen bat
edozein mutili,
Esaten badidak e
Petra ta Xixili,
luzaro ezin leizkek
irekin ibili.

(Jose Intxausti bertsolaria, Segura)

Plaentxiko Txurrukan

Plaentxiko Txurrukara San Inazio bezperatik joan giñan Lazkao-Txiki eta biok. An badago elkarte txiki bat. Orduan danak an biltzen ziran; baita gu ere.

An bazuten apaiz zaar samar bat, oso gogor famakoa, jendeak bildur ziona. Afari ortan, gu bertsotan asteko puntuan, erretiratu egin zan Txurruka baserrira. Au an bertan baitago, izan ere. Bearbada, bertsorik ez entzutearren aldegingo zuan. Batzuek onela esan zuten:

— Pakea eman dik.

Egin genituan bi edo iru saio; eta goizaldera, laurak aldera-edo, eztabaida sortu zan baratxuri-zopa egin ala ez. Azkenean, etzan egin. Apaizaren bildurra ere bai agian. Baiña ogia ere falta zan.

Ortan ari giñala, Lazkao-Txikik bertso au kantatu zuan:

Zopa egitearren
etzaitezte altxa,
bestela jarriko degu
sekulako saltsa.
Ogirik eztagola ta
falta berakatza,
biarko jarriko degu
sermoiren bat latza.

Orren ondoren, erretirako ordua; eta guk ere Txurrukako baserrian gure lo-lekua.

Txurrukako nagusiak kontuz ibiltzeko esan zigun; apaiza an zegoala eta, akordatzan bazan, etzala giro izango.

Baserriak egundoko pasillo luzea du, eta esan ziguten zein gelatan zegoan ere apaiza. Lazkao-Txiki gure aurretik zan, eta pasilloan kakalardo adar aundi oietako bat ikusi zuan. Kanpora irten berriro eta, makilla txiki batekin lagunduz, esaten zion:

— Ik segiok orrera, ire laguna or dek eta. Gurekin ez dek ondo konpondu, eta ea irekin konpon-tzen dan.

Poliki-poliki apaizaren gelako atepetik barrura bializuan kakalardo ori.

— Ori akordatzan bada, giro izan bear dik emen! —esan zuan Txurrukako nagusiak.

— Asarretu egingo ote dek, ba? —Lazkao-Txiki— *Querida* ederra bialdu zioagu, ba, bere kolore-kolorekoa!

Ondoren, banatzerakoan, nagusiak onela esan zigun:

— Ni goizean txakurrak artu eta mendira joango nauk, erbiren bat edo beste dantza araztera. Zuek lo egin lasai!

Ori entzun orduko, Txikia ere berarekin batera zijoala. Nik esan nion:

— Eta lo, noiz egin bear dek?

Joxe Migelek:

— Gau bateko loagatik ez gaituk ilko!

Orduan ni ere prestatu nintzan. Goizeko zazpi ta erdiak alde orretan deitu eta or joan giñan.

Nagusiak esandako tokian jarri giñan, eta or nun datorren erbia. Lazkao-Txikik:

— I, ikusten al dek? Ez dik ematen erreuma aundirik daukanik! Baziak mantxuagatik! Atzo ere guk ainbeste pattar etzin edango ta!...

Ala, an egon giñan denboraletxo batez, txakur-
ren musika entzunez; eta Txikiak:

— Bazterretan egongo dituk musika-banda ederrak, baiña neretzat olakorik etzegok iñun!

Alako batean, amarretakoa gertu izango zala ordurako eta abiatu giñan Txurruka aldera. Gu joan ordurako, apaiza an zegoan, eulia botatzeko aiñako beroa bazan ere, beeko sua egin eta aren ondoan. Guk gure agurra eman ondoren, zerbait esan bear eta nik esan nion:

— Zer? Gauean oztu egin al zera, ala?

Esan banion esan, etzan giro izan ondorengo amar minutu inguruan! Ederki asko pasa zituan gaueko kakalardo-kontuak. Gu lo zegoalakoan, baiña ura esna egon. Kartzelan sartzeko eta danak agindu zizkigun, baiña ordukoagatik salbatu egin giñan. Ixil askorik entzun genituan danak.

Andik bereala, nagusiak apaizari:

— Bertsolariak mezetan kantatu bearrik izango al dute?

Gogor asko erantzun zion:

— Berak ez erretiro eta ez errespeto ez duten bertsolariak, ez ditut nik mezetan ikusi nai!

Laster esan zidan neri Txikiak:

— Jardunaren buruan, geure faboreko kontu bat ere esan dik orratio!

Eguerdian, meza ondoren, bazkaltzeko garaian, San Inazioaren bizitza gora eta beera, egundoko eztabaidak izan zituzten apaizak eta Lazkao-Txikik. Baziran egun artan bazkaritara etorritako beste bi apaiz gazteagoak ere, eta aiek Joxe Migelen alde agertu ziran. Eguna beintzat oso lagun bukatu zuten, elkarri eskua emanez.

(Jesus Alberdi, Egileor bertsolaria, Elosua)

Lagun bertsolariekin

Basarri eta Uztafiderekin bertsotan asi berritan, bazkaltzerakoan ardoa ateratzen asi omen zan eta basoak puntaraiño bete omen zituan. Basarrik esan omen zion:

— Baiña, Joxe Migel! Basoa ez dek orrela betetzen!

Gutxiago bete bear zala esan nairik, alegia.

Eta Lazkao-Txikik:

— Barkatu, Basarri, baiña or etzaude ondo. Basoa ola betetzen da.

(Mikel Mendizabal bertsolaria, Itsasondo)

* * *

Batean, Usurbillen zeuden Mattin eta biak festa batzuetan, eta Mattinek esan zuan:

— Ikusten al dituk bi gizon hoiek? Hoiek dituk gizonak, ez gu, bi alu iñora aillegatzen ez geranak!

Eta Lazkao-Txikik esan omen zion:

— Ixilik egon adi, gu ere lurreraiño aillegatzen gaituk eta!

(Mari Karmen Olaizola, Usurbil)

* * *

Batean, biak bertso-saio bat eginda omen ziran, eta Uztapidek esan omen zion:

— Gaur bertso-saio motza egin diagu, Joxe Migel.

Eta onek:

— Zu orratio antiguala zera. Ez al dakizu Arantzazuko fraileena: errezoa motza eta bazkari luzea?

(*Demetrio Arrieta, Legazpia*)

* * *

Orain dala ogei ta amar edo ogei ta amabi urte, oraindik kamiorik etzeukan auzo batera joan giñan. Lazkao-Txikiren *Montesa* motorrean, al genduan tokiraiño iritxi, eta andik gora oiñez.

Illuntzeko saioa berandu samar egin genduan; eta, gu beera jetxi giñanean, bi kastillano kaskar, zearo txikiak alegia, kantuan ari ziran, eztarria eten bearrez. Bearbada, an inguruan zerbaitetan lanean ari ziranen batzuk izango ziran. Inguruko batek, andaluzak zirala esan zidan neri.

Lazkao-Txikik galdetzen dit:

— Zer linguajetan ari dituk auek?

— Andaluzak omen dituk, eta andaluzez.

— Auek etzeukatek nerekin alde aundirik anka-luzez!

(*Joxe Agirre bertsolaria, Azpeitia*)

* * *

Udako illunabar batean, ondoren Lazkao-Txikik eta Mitxelenak Sorabillan bertso-saioa zutelata, Astigarragan ari giñan afaltzen.

Gu serbitzen ari zan neska, neska txiki bat zan, ipurdia juxtu-juxtu tapatzen zioten gona motx-motxekin.

Joxe Migelek onela esaten dio Mitxelenari:

— Begiraiok aurreko orri, Joxe Joakin! Ik aurpegia zabalagoa daukak, orrek ipurdia baiño!

(Jose Gorostiza, Asteasu, Illati tabernakoa, Zaldibia)

Olaberrin, erriko tabernan, Lasarte, Agirre eta Lazkao-Txiki zeuden, bertsotara etorriak.

Izbidea ez dakit nundik etorri zan, baiña Lasartek onela esaten die besteei:

— Bein ere ikusi al dezute goardiazibillik guardasolarekin?

Eta Lazkao-Txikik:

— Ezta ik ere apaizik bibotearekin!

(Joakin Berasategi, Olaberri)

* * *

Uztapideren edo Mitxelenaren illetan izango zan. Lazkao-Txiki batzuetan alamoduz jantzita ibiltzen zan; eta egun orretan Lopategik, zerbait esateagatik, onela esan zion:

— Gaur elegante etorri aiz, Joxe Migel!

Eta onek:

— Orrekin ik, ni besteetan nola etortzen naizen esan nai dek, ezta?

(Xabier Amuriza bertsolaria, Etxano)

* * *

Uztapide zanaren illetakoan, Mattin da biak omen zijoazten; eta Mattinek esan omen zion:

— Elizkizun ederra, e?

Eta Lazkao-Txikik:

— Bai; baiña orretarako il egin bear.

(Juan Madina, Oñati)

* * *

Lazkao-Txikik asko sufritzen zuan, naiz eta kanpora beti txiste eta alaitasuna agertu. Baiña arritu egiten zan Azpillaga bezelako gizon zoriontsu baten aurrean:

— Nola izan diteke batere sufritu gabe? Ik ez al dek sufritzen? Gizona ez dek bizi sufritu gabe! I ez aiz gizon normala!

Azpillagak erantzungo zion:

— Ondo bizi banaiz, zergatik sufritu bear diat, ba?

Orrek ere sutu egiten zuan Txikia. Gero, bera-
rekin bakarrik izketan, orrela zergatik jartzen zan galdetu eta etzuen arrazoirik billatzen.

(Xabier Amuriza bertsolaria, Etxano)

* * *

Aurretik aren entzutea banuen, baiña oraintxe berrogei urte inguru ezagutu nuan, Tolosako iñau-
teri batzuetan.

Alako alaitasunean genbiltzala, Rondilla kalean bertsotan ari nintzan, eta or nun erantzuten asten zaidan mutil txiki txastar bat. Ondo kantatu ere.

Ura bere taldearekin zan, eta ni ere bai. Elkarri ezaupidea eman eta bertso batzuk kantatu ondoren, *Zarauztarra* tabernara joan giñan. Afaldu eta bertso-saio galanta egin genuen. Geroztik zenbat saio egin ote ditugu?

(Txomin Garmendia bertsolaria, Berrobi)

* * *

Urte-mordo bat bazijoan bertsolari-txapelketarik gabe. Orregatik, bertsolari guztiak biltzeko asmoa artu zuten, eta Donostiko *Bodegón Alejandro* jatetxean alkartu giñan illuntze batean bertsolari geienak, nola Iparralde, ala Egoaldeko.

Eztabaida franko izan genduan, baiña andik ere etzan txapelketarik antolatu. Bapo apaldu eta etxerako bidea artu bear.

Nik ez nuan kotxerik; baiña Lazkao-Txikik bai; eta biok, gaiñera, ezkongai. Berak etxera ekarriko niñula, eta lasai.

Alaitasun-giro onean geundenez, Donosti alde-tik jiratxo bat ematea pentsatu genduan. Ni entzunda nengoan, Donostiko *Gau-txori* deritzaion gau-etxe batean bi neska euskaldun bazeudela.

Amarara joan giñan, baiña iñola ere ezin aurkitu *Gau-txori* izeneko etxe ori. Goizeko ordubiak izango ziran. Iñor askorik etzebillen kalean. Alako batean, norbait urreratzen ari zala eta galdetu nion ea nun zegoan *Gau-txori* dalako ori, eta gizonak erantzuten dit:

— *Lo tienen en seguida, después de pasar Felipe cuarto.*

Gizonak buelta artu zuan orduko, Joxe Migelek bota zidan:

— *Nik Felipen kuartora joateko asmorik etzeukeat, ba!*

(Txomin Garmendia bertsolaria, Berrobi)

* * *

Txomin Garmendia bertsolaria klinikan min artuta zegoala, Joxe Migel joan zitzaion bisitara. Aren burua, bapo soildua duanez, zuri-zuri ageri zan; baiña ebakietako joskurak urdiñak.

Eta Lazkao-Txikik:

— Motell, motell! Buru ori josteko beste aririk ez al zegoan?

(Patxi Iraola bertsolaria, Zaldibia)

* * *

Erresidentzian egonaldi luzeak egin bearra tokatu zitzaidan, nere istripuaren ondorioz.

Oietako batean, bisitara etorri zitzaidan Lazkao-Txiki. Ordurako, ezkerreko anka luzatzeko tresna bat neukan jarrita, iztarraren kanpoko aldetik. Egunean milimetro bat tornillo bati buelta eman ez luzatzen zidaten, istripua izandako anka motzago gelditu zitzaidalako.

Joxe Migelek, tresna oiek ikusiz, onela galdetu zidan:

— Zer dek ori?

— Anka luzatzeko tresna.

— Nik ere orduan onera etorri bearko diat —
berak.

— Obe dek, motell, emendik aparte leengo mo-
txekin —erantzun nion nik.

(Txomin Garmendia bertsolaria, Berrobi)

* * *

Orain bederatzi edo amar bat urte, Lazkao-Txi-
ki eta biok, lagun-talde batekin, Gasteizen artu
genduan aireplanoa. Zai genduela, alako batean al-
tabozetik entzun genduan:

— Leendabizi, umeak.

Eta nik Lazkao-Txikiri esan nion:

— Segi aurrera, Joxe Migel!

Etzuan batere gaizki artu.

(Txomin Garmendia bertsolaria, Berrobi)

* * *

Urria zan; uso-pasaren garaia. Gai ori dala,
usoen gora-beeran alegia, idazlantxo bat agertu
nuan periodikoan. Ori zala-ta, lagun batek onela
esan zion Lazkao-Txikiri:

— ¡! Txomiñek usoen gaiñean eskribitu dik!

Eta Joxe Migelek:

— Arraioa! Goitik aritu dek eskribitzen orain-
goan Txomin!

(Txomin Garmendia bertsolaria, Berrobi)

* * *

Lazkao-Txiki bertsotan ari zan eliza baiño aundiagoko beste bi bertsolariren erdian. Bat, beintzat, Sebastian Lizaso zala uste det. Beste biak adarra jotzen zioten, txikia zala esanez.

Alako batean, bi bertsolari oietako batek baso bat ematen zuala esan zion Lazkao-Txikiri.

Eta onek onelatsu erantzun zien, bi erraldoiei beetik gora maliziaz begiratzuz:

— Naiago diat, bi botilla uts baiño, baso bat betea.

(Joxean Ormazabal)

* * *

Azpeitiko Landetakoa bada gizon bat, Jose Antonio izena duana, baiña *Karpo* eta *Beatz-motza* esaten diotena, bertako Zabaleta baserrikoa.

Kontua da gizon onen aipamena egin nai ziola Lazkao-Txikik Sebastian Lizasori, eta izenik etzizaiola gogoratzen. Azkenean, onela esan zion:

— Nola dek, ba, zuen lagun ori? Bai; illea baiño gorago burua daukan ori?

Izan ere, oso burusoilla baita.

(Xabier Amuriza bertsolaria, Etxano)

* * *

Seguruenik, Mañukorta bertsolariari “motxilla bizkarrean” irudia berak asmatuko zion. Berak leen aldiz esana, alegia. Gerora beste geiagok ere kanta-tu izan diote, edo diogu, baiña arek leenbizi, oker ez banago.

(Xabier Amuriza bertsolaria, Etxano)

* * *

Beste bein, Goierriko bertsolariak bi zinta eta disko bat grabatu genituan; eta azalerako danoi argazki bat atera bear zigutela eta an zebillen argazkilaria gu ondo jarri eziñik, eta jarritakoan ere atera eziñik.

Joxe Migelek onela esaten du:

— Au dek argazkilaria, au! Ederra zegok au txirindulariak espriñean ateratzeko!

(Mikel Mendizabal bertsolaria, Itsasondo)

Gipuzkoa

Astigarragako edo Ergobiko lagun batekin topo
Agin zuan Lazkao-Txikik Ernaniko Justonean.
Lagun ori, ia bi metro inguruko gizon-zatia. Lazkao-
Txiki, gizon aundi orren ondoan, gora eta beera be-
giratuaz asi zan; eta lagun orrek esan omen zion:

— Zer dek? Orain ere ba al dek zerbait esan
bearra?

Eta Lazkao-Txikik:

— Bai. Begira nitxoan aldea nundik daukagun,
eta goitik bakarrik zeukagu. Beetik parean gatxeu-
dek.

(Joxe Mari Arrieta bertsolaria, Ernani)

* * *

Altzon giñan bertsotan. San Inazio inguruan
izaten da saio ori. Ondoren, udaletxera joaten gera
kobratzera. Aldi artan an ari zan Joxe Migel solda-
duskako kontuak esaten.

Ondotik Sebastian Lizasok:

— Soldaduskako kontuekin oraindik akorda-
tzen al aiz?

Zaarra esan naiko zion.

Eta Lazkao-Txikik erantzun:

— I ez aiz soldaduskako kontuekin akordatu-ko, an ere beti lo egongo intzan da!

(Anjel Mari Peñagarikanao bertsolaria)

* * *

Gaintzako plazan Lazkao-Txiki an egokitu zan batean gertatua.

Matias Telleria izeneko batek, motoa pintxatu ta eskuan zeramakiela, au dio:

— Au dek martxea!

Eta Lazkao-Txikik:

— Jarri iok partxea!

(Patxi Telleria, Gaintza)

* * *

Au izan zala urte asko dira. Ogei ta amar edo geiago, bearbada.

Berastegin bazan *Pakito Txikia* esanda ezagutzen zan bat. Ura benetan txikia, enanoa zan.

Batean, Tolosako *Zarauztarra* tabernan sartu giñan Lazkao-Txiki eta biok, nunbaitetik bueltan. *Pakito Txikia* ere an zan. Agurtu ninduan ni ere; eta, norbaitek esanda-edo, an etorri zitzaion Joxe Migeli:

— Zu al zera Txikia?

— Bai. Ala izango naiz, zuk ere ori esaten didazu eta.

Gero, arek aldegin zuanean, onela esan zidan:

— Oraintxe derrigor sinistu bearra zeukeat txikia naizela, orrek ere txikia al naizen galdetu zidak eta.

(Kasiano Ibarguren bertsolaria eta soñu-jolea, Lizartza)

* * *

Beste gertaera au Lazkao-Txikik berak kontatua da, eta magnetofonoz grabatua:

Orain dala sei-zazpi urte, *Laskibar* jatetxean boda batean giñan. Bazkalondoan, emakumezko bat urbildu zitzaidan, ez oso gaztea, ni baiño pixka bat aundiagoa, ez da zailla-ta, eta onela esan zidan:

— Dantza egingo al degu, Joxe Migel?

— Egingo ez degu, ba? —erantzun nion.

Ala, dantzan asi gera. Asko arrimatzen zan emakume ura. Artan ari giñala, onela esaten zidan:

— Oraindik ondo zaude zu!

— Zer, ba? —galdetzen nion nik.

Berak parre egin eta etzidan erantzuten. Baiña geroxeago berriz ere:

— Oraindik ondo zaude, Joxe Migel!

— Zergatik esaten didazu ori?

Berak parre berriz ere.

Dantza utzi nuanean, pentsatzen jarri nintzan zergatik ote zan; eta patrikan antiojuen kajatxo, aluminiozkoa, euki nik; agidanean ura jotzen zuan dantzan zebillela.

Orduan konturatu nintzan orregatik esaten zidala: "Oraindik ondo zaude!"

* * *

Billabonako jubilatuen ibillaldian iru urtetan segidan izan giñan. Aietako batean etzan Lazkao-Txiki azaltzen, ordu laurden bat itxogin genion, baiña azkenean martxa egin genduan.

Bazkaria Lekeition genduan. Bazkaltzen astera ginjoazela, an agertu zitzaigun gure Joxe Migel. Onek garai artan kotxerik etzuan. Orregatik, Billabonara berandu iritxi zanean, udaletxean galdetua izango zuan nora ginjoazen, eta nun bazkaldu bear genduan.

Ala, Billabonatik Donostira, autobusez-edo, gero Debaraiño trenez eta gero ez dakit nola ibili bearko zuan, Lekeitioraiño joateko.

Azaldu zanean, jendeak txalo galantak joaz agurtu zuan. Baiña nik, olako despisteak bein baiña geiagotan izaten baitzituan, bronka latza eman nion, naiz eta bera etortzeaz asko poztu.

(Kasiano Iburguren bertsolaria eta soiñu-jolea, Lizartza)

* * *

Liernira joan giñan bein bazkari batera. Jubilatuen eguna zala uste det. Goizean mezetan bertso bat edo beste kantatu genduan; eta gero bazkaria Patxirenean izango genduala.

Bitarte orretan, beeragoko beste taberna batera joan giñan, *bitter* bana artzera. An bi bikote adiñeko zeuden; jublatuak aiek ere. Platertxo batean rabak zituzten. Gizonezkoak, ardoa; eta emakumeak, mosto bana.

Ikusi orduko, an asi ziran Joxe Migelekin izketan.

— Bertso ederrak bota dituzute elizan —esan zioten.

Ondoren raba bana eman ziguten, eta aitona batek bertso bana eskatu. Ezezka aritu giñan. Baiña azkenean amor eman eta kantatu genduan bana. Bukaeran, onela esaten dio Lazkao-Txikik aitonari:

— Bana eskatu eta guk bota degu. Baiña zuk ez dezu, emendik aurrera, eskatutako guztian botako.

(Juan Mari Narbaiza bertsolaria, Eibar)

* * *

Beste au ere, Lazkao-Txikik berak kontatua eta magnetofonoz artua.

Getarin izan zan. Ikurriña libre utzi zuten urtea zan. Goizean joan giñanean an bazkaltzeko, onela esan ziguten:

— Zarauzko mutil gazte batzuk kartzelan sartu dituzte, ikurriñarekin billatu dituztela ta.

An batek galdetu zuan:

— Ez al dute, ba, ikurriña libre utzi?

— Bai; baiña Donostiko festa-egunean utzi nai omen dute ofizialki —erantzun zion beste batek.

Arratsaldean, erriko maistra bat jubilatu zala eta omenaldia egin zioten. Joxe Lizaso nuan laguna. An geundela, orra nun azaltzen zaigun gizon bat, ni baiña askoz aundiagoa, paisanoz jantzita. Ez dakit nork bialduko zuan.

— *Buenaz tardez* —agurtu ginduan.

— *Muy buenas* —erantzun genion.

— *¿Zon uztede lo cantaore?*

Nere artean: “Onek bertsolariak esan naiko dik, ba!” Eta:

— *Sí* —erantzun nion.

— *Bueno, y ¿qué van a cantá?*

— *No lo sabemos.*

— *¡Pue vaya cantaore de lo cojone!* —erantzun zidan.

Ari nola adierazi bertsolariak nola kantatzen zuten? Ala geratu zan.

* * *

Oso feri-zalea zan Lazkao-Txiki, eta bein Elgoibarren, feri-egunean, bera eta Oñatiko bat batera iritxi ziran aparkalekura. Kotxetik atera zanean, Joxe Migel orrek:

— Aizu, gaur emen jende gutxi dala ematen du.

Eta besteak:

— Orain, leen baiño bi geiago.

(*Juan Madina, Oñati*)

* * *

Arantzazun, bera baiño askoz aundiagoa etzan Xegama-rekin, prailleen baratzaren kontu daukanarekin alegia, izketan ari zan bein batean Lazkao-Txiki. Porru artean ikusi eta agurtu ondoren, esan nien:

— Porru artean ikusi ere etzerate egiten!

Porru aundiak baitziran. Eta Joxe Migelek erantzun zidan:

— Ez al da bistaren problema izango?

Ondo baitzekian nik begi bat galdua eta bestea erdi ipurdikoa dedala.

(*Nikolas Segurola, Arantzazu*)

* * *

Azpeitian bada *Pikua* izeneko taberna. Bertako garai bateko tabernari eta nagusiak Luziano zuan izena. Lazkao-Txiki, pentsu saltzen ibiltzen zan garaian, taberna ortara sarri etorri oi zan.

Batean, Luziano orren seme bat, Fernando, orduan mutil gaztea, an zebillen mostradore inguruan, eta aren galdera egin zuan Joxe Migelek:

— Semea al dek ori?

— Bai. Bizikletan asi dek orain, eta etzekiat ezer egingo digun.

Eta Joxe Migelek:

— I lasai, erortzen bada ere ez dik beintzat ortzik botako eta!

Mutikoak sudur luzea zualako esan zuan ori.

(*Jose Anjel Garmendia*)

* * *

Aralar-mendiko San Migelen, asolbizio egunean, joan da Lazkao-Txiki kaputxino bizar luze bate-

kin konfesatzera. Aginduz-agindu ari dirala, iritxi dira seigarrenera. Orduan prailleak:

— Pentsamentu txarrik-edo?

Eta Joxe Migelek:

— Txarrak, jauna? Nik izaten ditudan onenak oietzek dira, ba!

— Zein dira, ba, zuretzat txarrak?

— Fama kentzea, lapurreta, inbiria, alkar ikusi eziña, gorrotoa eta abar eta abar. Pentsamentu txarrak oietzek dira neretzat, jauna.

(Joakin Berasategi, Olaberri)

* * *

Arantzazuko Milikua jatetxean, afalondoko bertso-saio baten ondorena zan.

Kanpora irten giñanean, illargi ederra zegoan, eta disputa sortu zan, illargi betea zala eta etzala. Lazkao-Txiki, beti bezela, azken xamar azaldu zan atean, eta ari galdetu zioten:

— Zuri zer iduritzen zaizu, Joxe Migel: illargi betea da ala ez?

Eta arek:

— Betea ez da izango, oraindik toki asko ikusten da libre eta.

(Nikolas Segurola, Arantzazu)

* * *

Zegaman bada *Antonio Bolas* edo *Antonio Gezurti* deitzen dioten gizon bat. Izugarrizko abilidadea dauka gezurrak esateko. Egiak balira bezela

botatzen ditu, serio-serio. Parrez lertzen egon oi da jendea beraren inguruan.

Lazkao-Txiki eta Antonio au askotan alkartu oi ziran Beasainen eta Goierriko beste zenbait txokotan. Geienetan, Antonio ateratzen zan garaile, bere zelebkeriekin. Baiña bein Lazkao-Txikik ederki jo zion adarra.

— Zer, Antonio: gaur zer lanetan ibili zera, ba? —galdetu omen zion.

Arek:

— Gaur? Emakume-kargan ibili naiz Pasaiko portuan. Barkuan ekarri dituzte emakumeak, eta guk palaz kamioietara kargatu bear izan ditugu. Nekatu ederra artu degu, bai!

— Eta zer edade-modu zuten emakume oiek?

— Larogei bat urte inguru edo...

— Larogei urte? Orduan etzenituzten asko kargatuko —erantzun omen zion Lazkao-Txikik.

(Joxean Ormazabal, Zegama)

* * *

Emakumeak jarlekutan egoten diran tokiren bat izan bear du Antzuolan. Ara bertsotara joandakoren batean, Joxe Migel emakume oiengana joan da izketara, eta azkenean esan omen zien:

— Gure errian ere badago orrelaxe emakume jendea eserita izketan jarduten diran leku bat. Ari esan oi zaio “Saltsa-toki”, eta au ere ala izango da seguru asko.

(Florentino Goiburu bertsolaria, Idiazabal)

* * *

1969 urte inguruan zan. Eibarko talde batek presoen aldeko jaialdi bat antolatu zuan *Astelena* pelota-lekuan. Gai jartzen, Joxe Mari Iriondo. Bert-solarien artean, Lazkao-Txiki ere bai. Bazkaltzera talde osoa joan zan.

Egun orretan Lazkao-Txiki oso dotore etorri zan: txaketa bat jantzita eta goiko poltsikoan zapi txuri bat jarrita. Jende guztiak galdetzen zion:

— Eztairen batetik al ator, motell? Oso dotore ago.

— Gustatu egiten al zaik? —esan eta aurrera.

Bazkaltzeko denboran ere txaketarik etzuen erantzi. Bazkaltokiko neskak ere ezagutzen zuten eta an asi zitzaizkion:

— Bai dotore etorri zerala, Joxe Migel!

— Gustatzen al zaizu? —esanez pasa zuan baz-kari guztia.

Alako batean, nesketako batek esaten dio:

— Aizu, Joxe Migel: neri pañuelo ori erregalatu bear didazu.

— Bai? Benetan nai al dezu?

Jende guztia berari begira jarri zuanean, atera zuan *pañuelo* ori. Baiña, ain zuzen, emakumearen barruko arropa bat zan: ez pañueloa.

(Joxe Mari Iriondo, Urrestilla)

* * *

1983-ko abuztua zan. Zarautzen Santa Klara-ko festak ziran. Basarriren taberna izan zan artatik, *Azken-Portu*-tik, balkoitik egiten zan oraindik ber-

tsotan. Balkoitik egin izan dan azkenetako tokia izan ziteken.

Bertsolariak Lazkao-Txiki ta biok giñan. Ni bertsolari asi berria, soldaduskara joan aurretik. Goizeko saioa gai librean egin genduan, balkoitik.

Gu beera jetxi giñanean, anbulantzi-otsak entzun genituan, eta bereala zabaldu zan edadeko emakume batek bere burua trenari bota ziola, *Azken-Portu* tabernatik eun bat metrora. Laster zabaldu zan emakumea nor zan ere, eta batek esan zuan:

— Ba ementxe egon dek bertso-saioa entzuten.

Eta Lazkao-Txikik:

— I, Egaña: ain gaizki jardun al gaituk?

(Andoni Egaña bertsolaria, Zarautz)

* * *

Aian, San Donatotan, bertso-saioa egin zuten. Jaietako irugarrenean jubilatuen eguna izan zan; eta, erri txikietan oi bezela, plazan dantza asi.

Jende ezkondua zan dantzara atera zana. Emakume alta bat, oso dantzaria, bazan aien artean, eta bat edo batek esan zuan:

— Orixe dek Joxe Migelentzako moduko andrea?

Onek erantzun zuan:

— Ik zer uste dek: nik ez dakidala arbolan gora igotzen ala?

Orduan beste batek lagun-taldetik esan zuan:

— Kontuz itzezin zazute gero, ori alkatearen andrea dek eta!

Eta Lazkao-Txikik:

— A bai? Alkatearen andrea al da? Esan bearzioat, ba, alkateari, urrena ikusten detanean, andrea *alta* daukala,

(*Nikolas Zendoia bertsolaria, Aia*)

* * *

Usurbillen, ango urteroko bertso-saioan, Lazkao-Txiki, Xalbador eta beste bertsolari batzuk ziran.

Antton Aranburu zan gai jartzen, eta Joxe Migeli aproba latza jarri zion: amabost bat puntu-edo jarraian.

Bere eserlekura itzultzerakoan, ingurukoei one-la esan zien:

— Gai-jartzaille au *Aranburu* ez, baiña *Arinburu* izango dek.

(*Xabier Amuriza bertsolaria, Etxano*)

* * *

Ormaiztegiko saio batean izan nintzan, eta an Lazkao-Txiki eskuko beatza autsita azaldu zan. One-la galdetu nion:

— Zer degu, Joxe Migel: min artuta?

Eta berak:

— Bai; txakurra jota. Marka dek. Lazkano ere beiren bat jota min artuta zegok. Biok beti aritu

izan gaituk animali-zaleak gerala eta animalirik ez dala jo bear esaten; eta biok animaliak jotzeagatik min artuta gatzxeudek orain, erituta.

(*Nikolas Zendoia bertsolaria, Aia*)

* * *

Bein batean, Lazkao-Txiki Urrestillan zan, Uztapiderekin bertsotara joana. Tabernara sartu dira amaiketakoa egitera, eta zer bear zuten galdetu eta salda eskatu zuten leenengo.

Serbitzariak galdetzen die:

— Saldaren gaiñean zer bear dezute?

Eta Joxe Migelek:

— Koipea!

(*Nikolas Zendoia bertsolaria, Aia*)

* * *

Orain lau bat urte-edo, Sorabillako plazan giñan. An saioa beti frontoian izaten da, eta badaude taberna pare bat ere.

Ala, andik frontoira ginjoazela, garai artan maiz ikusten zan pankarta bat ikusi genduan elizako kanpantorrean, *Jarrai*-koak jarritakoa edo aien izenez beintzat.

Pankarta ortan gazte baten irudia ageri zan, burni edo *reja* artean, eta onako idazki au beean: “Gaztea naiz eta?”

Lazkao-Txiki jarri zan, gaiñerakoak bezela, ari begira; eta, beatzarekin seiñalatuz, pankartako galderari erantzunez-edo, onela esan zuan:

— Zaartuko aiz i ere!

(Jokin Soroazabal bertssolaria, Andoain)

* * *

Legazpin onako auek giñan bertsotan: iru azpeitiarrak, Lazkao-Txiki, Soroazabal eta ni.

Egun batzuk leenago, Joxe Lizaso eta biak Zizurkilla joatekoak ziran; baiña Txikiari aztu. Lizasok bakarrik egin bear izango zuan ango saioa.

Joxe Migel an zebillen ura konpondu nairik, bere onetatik irtenda. Auskalo zenbat aldiz esan izango zion Joxe Lizasori:

— Ederra egin diat! Inora joan bearrik ez nian gaiñera! Etxean egon niñuan egun osoan! Deitu egin bearko ziet, gaizki pentsatuko die bestela eta!

Orrela eten gabe, bein eta berriro gauza bera esaten.

Bitarte ortan Joxe Lizasok etzion itzik ere esan; baiña alako batean lertu zitzaion:

— Lagaiok orri pakean, motell, ori ildakoei loreak ematea bezela dek eta!

Iraillean izan zan ori, 1992-an. Egun ortan, bazter guztiak erre bearrean aritu zan, eszenariora igo aurretik; eta gero, goian, nik entzun diodan saiorik politenetako bat egin zuan.

(Millan Telleria bertsolaria, Albistur)

* * *

Besteei entzunda dakit nik au. Azpeitian, Bertsolari-egun bat prestatzeko, bildu izango ziran sail bat, afalduz.

Andik abiatzeko, lenengo samar Joxe Migel prestatua izango zan. Danak agurtu eta ateondora joandakoan, orduantxe oartu omen zan txaketa aztu zitzaiola. Itzuli omen zan atzera; eta jendea eserita zegoan lekuaren atzean omen zeuden arropak. Norbait asi omen zan txaketa orren billa, Baiña nunbait ere etzegoan billatzen erreza, eta Lazkao-Txikik esan omen zion:

— Utziok! Biar emango didazute!

— Euk nai dekana —besteak.

Eta Joxe Migelek:

— Ez; ekarri idak, emen utzita ere, inorentzat ez dik balioko ta.

(Jokin Soroazabal bertsolaria, Andoain)

* * *

Albisturren, gure etxean, taberna izan genduan guk; eta erriko jaietan bertsolariak, txistulariak eta abar gure etxean bazkaltzen zuten beti.

Bazkaltzera etorritakoan, Joxe Migelen betiko galdera:

— Zer dago bazkaltzeko?

— Ba, daukazute: oillaskoa, xerrak, txuleta, mingaiña saltsan...

Lazkao-Txikiren erantzuna bat-batean:

— Ori beti ala egoten da.

(Anjel Mari Peñagarikano bertsolaria, Albistur)

* * *

Gipuzkoako txapelketaren ondorena zan. Jen-deak nere doiñu berrian kantatzeko eskatu zidan, eta Joxe Migelek ondotik:

— Zer nai die oiek?

— Zera: nere doiñu berri ortan kantatzeko esaten ari die.

— Etzak kantatu, *heladoa* saltzen ari aizela ematen dek eta!

Bertso ortan nik egiten nituen oiuentatik, alegia.

(Anjel Mari Peñagarikano bertsolaria, Albistur)

* * *

Andoaingo zine zaarrean zan. Mitxelena, Lazkao-Txiki eta beste lau gazte giñan. Ni, asi berria artean.

Onako gai au jarri ziguten: Mitxelena, oillaloka; Lazkao-Txiki, azeria; eta gu, txitak.

Joxe Migelek onela kantatu zion Mitxelenari:

.....
lau txito ederren jabe;
beste bi arrautz zuk badituzu
txitorik atera gabe.

Mitxelena etzan oso gustora gelditu. Ala, eseri ziran. Ni aien ondoan nintzan, eta gogoratzen naiz Mitxelenak zerbait esan ziola.

Orduan Lazkao-Txikik:

— Baiña, Joxe Joakin, konprendi zak! Burura etorri eta nola utziko nin, ba, ori kantatu gabe?

(Jokin Soroazabal bertsolaria, Andoain)

* * *

Segurako Etxezarreta, bera ere aurpegi bete eta bikaiñekoa da. Baiña ama ere orrela izan bear zuan: aurpegi zabalekoa.

Ala, egun batean onela esan zion Lazkao-Txikik Etxezarreta orri:

— Ama ikusten dekenean, emaizkiok bi musu nere partetik, musuan tokirik geratzen bazaio.

(Xabier Euskitze bertsolaria, Azpeitia)

* * *

Oiartzungo saio baten ondoren zan. Lazkano eta Joxe Migel an ziran. Ni ere bai. *Atamitx* ostatura joan giñan. Ango nagusia, Mitxelena bertsolaria alegia, an etorri zitzaigun; eta danoi eskua eman ez agurtu ondoren, onela esan zigun:

— Ez al didazute deus esan bear?

Lazkao-Txikik:

— Zer esan bear diagu, ba? Egun on esan diagu beintzat eta...

— Motellak, motellak! Amazazpi kilo galdu dizkiat eta...

— Amazazpi kilo galdu ditukela? Ik ori komunekeo jarrialdi batean ere galduko dek!

(Xabier Euskitze bertsolaria, Azpeitia)

* * *

Gabirin bertsotara etorria zan San Isidro egun batez, eta gure aita ere an, ari zer entzungo. Ni ere bai, berarekin batera. Aitak esan zion:

- Ara: auxe dek gure semea.
- Bazeukek tankerea.
- Nere igual-iguala dala esaten die.
- Orduan karneta ere bat naikoa dezute zuek.

(X. X.)

* * *

Beste bein, *Iparragirre* sagardotegian talde bat bildu giñan, eta tartean Lazkao-Txiki eta Patxi Etxeberria bertsolariak ere bai.

Afaldu eta sagardoa edan ondoren, koadrilla aundia alkartu giñan. Berrogei bat lagun inguru bai.

Mai-buru batean Etxeberria zegoan. Maiaren bueltan puru-kaja pasa zuten; eta Etxeberriak, begiratu eta esan zuan:

— Ez. Ez diat artuko.

— Ez al dek erretzen ala? —Lazkao-Txikik.

— Erre egingo nitek nik mai onen luzarokoa ere!

— Piztu ez uke orratik euk egingo! —Lazkao-Txikik albotik.

(*Joxe Mari Arrieta bertsolaria, Ernani*)

* * *

Ernaniko Okendoenea baserria erre ondoren, famili orrentzako laguntza bezela jaialdi bat antolatu genduan, euskal kirol eta bertsolariekin. Galarrreta pelotalekuan egin zan ori.

An Ereñozuko bat izugarrizko umorean zegoan. Tabernako tenplea izango zuan noski. Basoa lurrean utzi eta dantzak eta filigranak egiten zituan. Txiribueltak, saltoak eta zer etzuen egin? Jende guztia gozatzen, berari begira.

Gero, jaialdia bukatu zanean, tabernara igo giñan zerbait artzera. An geundela, artista ori etorri zan ondora, eta Lazkao-Txikik ezagutu zuan. Joan zitzaion ondora eta esan zion:

— I aiz or dantzan da filigranak egiten ibili aizena, e? Ankak sano dauzkak! Burua...

Bukatu gabe utzi zuan esaldia.

(Joxe Mari Arrieta bertsolaria, Ernani)

* * *

Itsasondoko bertso-saio bat zan. Bertako emakume bat, aurdun zegoana, Lazkao-Txiki agurtzera urbildu zan.

— Kaixo, Joxe Migel!

— Kaixo! Zu emengoa al zera, ba?

— Bai. Ni Itsasondokoa naiz.

— Itsasondokoa ez dakit, baiña *itsas-ondoko* ederra eman dizu norbaitek!

(Mikel Mendizabal bertsolaria, Itsasondo)

* * *

Getarian, Basarri, Lasarte eta irurei omenaldia egin ziotenean, Basarrik bazkaltzerakoan iru bisi-gu-buru artu omen zituan; eta Joxe Migelek:

— Len ere etzeunden, ba, zu burutik gaizki!

— Bakoitza bere lekuan egotea naikoa, eta ortan ere ezin asmatu —erantzun omen zion Basarrik, serio samar.

Ari ere bota, ordea, takatekoa.

(Patxi Iraola bertsolaria, Zaldibia)

* * *

Eibarko *Teatro Amaya* izenekoan ezagutu nuan nik Lazkao-Txiki.

Onako bertsolari auek ziran: Imanol Lazkano, Kasiano Ibargureh, Txomin Garmendia, Joxe Joakin Mitxelena eta Lazkao-Txiki. Azkenerako, Garmendia, Lazkano, Mitxelena eta Lazkao-Txiki gelditu ziran. Azken lanetako batean Mitxelena eta Joxe Migelek izan zuten gaia: “seme bat izan eta ark bere burua il”.

Gallastegi pelotariak, emaztearen aldetik-edo, teatro ortan zerbaiten parte ere izan bear zuan, eta bertsolariak agurtzera etorri zan. Lazkao-Txiki ikusterakoan, onela esan omen zion:

— Zu al zera Lazkao-Txiki? Entzutea banuan, baiña ez zindudan ezagutzen. Zu gaztea zera! Zuk praka motxetan ibili bear zenduke oraindik!

— Aizu: len ere alaxe ibiltzen naiz! —erantzun omen zion Joxe Migelek.

(Jose Luis Gorrotxategi bertsolaria, Osintxu)

* * *

San Pedro egun batez, Leaburun giñan biok bertsotan. Nik berarekin egindako lenengoetako saio bat zan ura. 1969 urte ingurua izan ziteken.

Saio-bukaeran, andre batek kargu artu zion:

— Lazkao-Txiki, alakoren izena ez dezu ondo esan. Ori beste era batera da.

— Bai; badakit. Aldatu egin det, baiña rimatze-arren esan det orrela.

— Rimatzearren gauza oiek danak egin bear izaten al dira?

— Bai. Rimatzearren eta arrimatzearren, oiek danak eta geiago egin bear izaten dira. Ez al dakizu ori?

(Jose Luis Gorrotxategi bertsolaria, Osintxu)

* * *

Oiartzunen, 1992 urtean, goizeko saioa *Madalensoro* pelotalekuan izan genduan. Gero, jubilatuekin bazkaldu. Arratsaldean, idi-apustuak ikusten ari giñala, amairu-amalau urteko mutiko batzuk urbildu zitzaizkigun. Lazkao-Txiki oso zan gaztezalea, eta bereala asi zitzaien:

— Zer moduz doaz festak?

— Ondo. Atzo erri-maillako korrika-apustua izan genduan.

— Eta zer moduz ibili ziñaten?

— Au oso ondo, azken itzulira arte —mutiko bizi bat seiñalatuz—, gero etzuan irabazi baiña.

— Zer pasa zitzaian, ba?

— Ondo nenbillen, baiña bareak eldu.

— Joño! Orduan ez ijoan oso azkar ere!

(Imanol Lazkano bertsolaria, Azpeitia)

* * *

Iritxi da feri-egun batean Elgoibarra. Oñatiko bat eta bera batera iritxi ziran aparkalekura; eta, kotxetik atera zanean, Lazkao-Txikik:

— Aizu: gaur emen jende gutxi dala ematen du.

Eta besteak:

— Orain len baiño bi geiago.

(Elisabet Zubizarreta, Azkoitia)

* * *

Beste bein, Gomiztegi gure baserrian zan Lazkao-Txiki, eta etxera joan bearra zeukala esaten asi zan, bigantxa batzuk bazituala ume egiteko eta. Ori jarri zuan aitzakitzat.

Norbaitek galdetu zion:

— Apuntatu gabe al dauzkazu, ba?

Eta berak:

— Ez, ez. Ondo apuntatuta daude. Etzan bestela problemarik izango.

(Nikolas Segurola, Arantzazu)

* * *

Guadalupen, San Isidro egunean, santuaren irudia bizkarrean artu eta mendi-kasko batean pro-

zesioa egiten dute. Arrizko gurutze aundi bat dago an. Ara iritxitakoan, apaiza, isopoa eta ur bedein-katuarekin, lau alderdiak bedeinkatzen asten da. Aurrean sasia eta otea dago ugari, eta apaizari esaten dio Lazkao-Txikik:

— Zer ari zera or, gizona?

— Ba, badakizu: bazterrak bedeinkatzen.

— Oiek ere bai? Oiek, bedeinkatu gabe ere, naiko indar badute! Len ere arro asko daude!

(Joxe Lizaso bertsolaria, Azpeitia)

* * *

Lazkao-Txiki joan da bertsoara Aretxabaletara; eta, ango taberna batean amaihetakoa egiten ari dala, or urbiltzen zaio gizon bat, aurpegi kolore gorri samarrekoa eta sudurrean ere mapak zituana, eta asten zaio:

— Kaixo, Lazkao-Txiki! Zer zabiltza, ba, emendik?

— Ementxe! Bertso-saio baterako deitu digute, eta indarra artzen.

— Aizu: atrebentzia ez bada, zuk izena nola dezu? Beti Lazkao-Txiki entzuten det, baiña zure izenik ez det iñoiz entzun.

— Nere izena Joxe Migel Iztueta da; eta zurea?

— Nerea, Leonardo.

— Leon izango da.

— Ez! Leonardo dala!

— Bai zera! Zure izena Leon izango da; eta Ardo, apellidua.

Oso beraren gustokoa izan zan ateraldi ori Leonardo orrentzat. Joaten zan leku guztietan kontatzen zuan.

(Xabier Amuriza bertsolaria, Etxano)

* * *

San Juanetan, Belauntzara joan nintzan nere lagunekin soiñu jotzera; goizetik egun artan. Nik mikrofonoak jartzeko kargua nuan.

Bertsotara Lazkao-Txiki eta Mattin zirala etortzekoak; Lazkao-Txikik artua zuala Mattini deitzeko enkargua, antolatzaillak ziotenez.

Andik puska batera azaldu zan Lazkao-Txiki, eta onela esan zidan:

- Biok al gaituk kantatzeko?
- Mattin ez al dek, ba?
- Mattin al da? —berak.
- I ez al intzan, ba, abisatzeko?
- Nik? Nik etzekiat ezer ere.

Alkateari deitu genion. Arek adierazi zion Joxe Migeli non eta noiz esan zion; baita ajendan apuntatua zuala ere. Atera zuan bere agenda, eta an zeukan jarria; baiña begiratzea aztu.

Ala, biok egin bear izan genduan goizeko saioa. Arratsalderako deitu Mattini eta konpondu zan kontua.

Bazkaltzen koadrilla bat zegoa, eta lanera joan bear zutela eta an asi zitzaizkigun jo eta ke bertso eske.

- Zein dituk oiek? —galdetu zidan Lazkao-Txikik.

— Kamineroak —erantzun nion.

Andik aurrera entzun bear izan zituzten epe-lak. Nik egin nituan alegiñak ura baretzen, baiña etzan giro izan.

(Kasiano Ibarguren bertsolaria eta soiñujolea, Lizartza)

* * *

Aztirin, bertako festetan —uztaillaren 18-an izaten dira—, iñoiz lanbroa ere izaten da; baiña aldi artan, orain dala ogei ta bost urte inguru, goizetik gauera euria fuerte egin zuan. Garmendia eta biak ziran bertsoan, eta gu soiñu jotzera joanak.

Anko kioskoa pagopea izaten da. Baiña urte artan etzegoen pentsatu ere egiterik. Ala, barrura sartu eta guk pieza batzuk jo eta aiek bertso batzuk kantatu, orrela pasatu genduan eguna.

Arratsaldean, abiatzerakoan, Joxe Migelek:

— Au dek marka, au! Egun dana barruan pasau diagu, kanpora atera ta bustitzeko bildurrez; ta barruan gerala, batere akordau gabe, zearo busti!

Etzan dana gezurra.

(Kasiano Ibarguren bertsolaria eta soiñujolea, Lizartza)

* * *

Urkizun, Iguaranek gonbidatuta afari batean izan giñan emaztea eta biok; eta Lazkao-Txiki ere an zan. Afaltzen ari giñala, andreak esaten zidan:

— Lazkao-Txiki jertsearen koderak ukalondora eraman nairik ai da; baiña alperrik saiatzen da gizarajoa. Konturatu gabe dago jertsea atzekoz aurrera daukala.

Geroago ere an jarraitzen zuan tira eta tira.
Alako batean esan nion emazteari:

— Esango diot nik disimuloan.

— Nola esan bear diozu? —emazteak.

— Zaude lasai, moldatuko naiz eta.

Orduan onela esan nion berari:

— I, Joxe Migel: komunera lagundu bear didak.

Etorri zan nerekin batera, ni ari bizkarretik elduta; eta, neu konturatu banintz bezela, onela esan nion:

— Jertsea ondo jantzita al daukak? Joskura etzegok ondo. Ik jertsea ez dek, ba, atzekoz aurrera eukiko!

— Bai; zera eukiko diat!

— Beitu: koderak ere ez dauzkak bear bezela.
Au etzegok ondo.

Orduan konturatu zan eta onela esaten zuan:

— Iñork ikusi ote nau?

— Nik ez aut ikusi —esan nion—. Gero igerriko diok iñork ikusi auen edo ez.

Buelta eman zion jertse orri eta onela zion:

— Au dek markea, au! Itxuak igerri bear neri jertsea aldrebes neukala! Iñork ikusi ez banau beintzat, ixilik pasa zagon.

Ala, apalondoan, trago batzuk egin eta asi giñan bertsotan: eta nola ixilik pasako genduen, berak aitatu. Jende geiago ere akordatuta zegoen.

(Kasiano Iburguren bertsolaria eta soiñujolea, Lizartza)

Naparroan

Lazkao-Txiki, pentsu saltzaillea zala, or ibiltzen lzan bere motoarekin baserriz baserri pentsu eskeinka.

Bein, Sakana alde ortan zala, onela esan zion emakume batek:

— Zu, Joxe Migel: Etxarri aldera joan bear duzu?

— Bai, etxerakoan andik pasatu bear det eta.

— Gure neskatoak ez du, ba, nola joanik; eta eramango bazendu...

— Bai; eramango det.

Ala, prestatu da neskato ori, eta amak esaten zion:

— Kontuz joan adi, e? Au solteroa dun eta argi ibili adielat!

Neska motz ori jarri da motoaren atzeko aldean, luze-luze eginda, eta abiatu dira. Baiña motorra balantzaka, ia erorian, eta Lazkao-Txikik esan omen zion:

— Aizu, neskatoa: amak esango zizun ni solteroa naizela. Baiña nik atzetik ez det peligrorik eta

arrima zaitez. Bestela, aurki eroriko gera lurrera motoa, zu ta ni!

(Jose Antonio Mujika, Ordizia)

* * *

Batean, Naparroako jatetxe batean bazkaltzen gelditu zan. Bazkaltzeko zer zeukaten galdetu, eta egaztia zutela saltsan. Eskatu du egazti ori, eta eka-
rri dute berealdiko ontzikada, baiña arraro samarra: iru ego, bi lepo, ipurdi pare bat eta anka bat.

Etorri omen zan berriz ere serbitzaria, eta Lazkao-Txikik galdetu omen zion:

— Au zer egazti-klase da?

Serbitzariak:

— Au zer izango da? Oillaskoa!

Orduan Joxe Migelek:

— Au, aukeran, jatea baiño naiago nuke bizirik ikustea.

(Mikel Mendizabal bertsolaria, Itsasondo)

* * *

Pentsu saltzen zebillela, batean Naparrora joan eta amona batekin asi da izketan.

— Zu al zera Lazkao-Txiki?

— Bai; neri esaten didate.

— Etzera txiki-txikia ere. Ankak dituzu motzak.

Eta Lazkao-Txikik:

— Zertarako bear ditut luzeagoak? Lurreraiño iristen dira beintzat!

(Joxe Agirre bertsolaria, Azpeitia)

* * *

Bein, Naparroako erri koxkor batean, neskazar bat, edo urte batzuk zeuzkana beintzat, urbildu zitzaigun, eta asi zaio Lazkao-Txikiri esaten:

— Kaixo, Joxe Migel! Iñoiz baiño mutil politagoa etorri zera!

Baiña Txikiak etzeukan, ordea, zenbaitetan oizuan bezin egun berritsurik. Baiña ez neskazarrak bear ere. Segi egiten zion izketan:

— Adiñean ere ez degu guk alde aundirik edukiko. Zenbat urte botatzen dizkidazu?

Eta Joxe Migelek:

— Nik bat ere ez! Leen ere badauzkazu zuk naikoak, nik bota gabe!

(Joxe Lizaso bertsolaria, Azpeitia)

* * *

Iruñeko *Cometa* etxearekin pentsu-saltzaille zebilela gertatua da onako au.

Fabrikako almazenean ba omen zan erdaldun bat, adarra jotzea gustatzen zitzaiona. Sartzen zan bakoitzari galdetzen zion:

— Oye: ¿has visto a Carlos?

— ¿Qué Carlos?

— ¡El de los c..... largos! —berak orduan erantzun, eta danak parrez.

Lazkao-Txiki amorratu egin zan beti ori entzuten, eta urrengorako zerbait pentsatu bear zuala, eta bai pentsatu ere. Arratsaldean-edo etorri zanean, aurrea artu eta onela galdetu zion berak erdaldun orri:

— ¿Dónde has dejado el albarán de la mañana?

— ¿Qué albarán?

— El que te han dado a la mañana. Acaba de bajar Elías, ¡Bueno se ha puesto!

— ¿Qué Elías?

— ¡El que te da por c... todos los días!

(Jon Lopategi bertsolaria, Muxika)

* * *

Alkarrekin Iruñen izan giñan erri-afari batean. Gure kotxea *Tres Reyes* otelaren inguruan utzi genduan. Goizeko irurak alde orretan, kilometro bat pasa genduan kotxeraiño joaten. Euria bota-ala ari zuan. Eskerrak bi neska gaztek aterkiñaren azpian artu eta lagundu zigutela. Gero, bina musu emanda banatu giñan.

Joxe Migelek orduan esan zidan:

— Oraintxe konturatzen nauk bertsolaritzak badituala dirua baiño gauza obeak. Ikusten al dek nola artu gaituzten?

(Mañukorta bertsolaria, Markina)

* * *

Joxe Migelek, pentsu saltzen ibili zan garaian, ezbearren bat izan zuan Iruñe alde orton. *Stop*-en batean irten eta kolpe aundi samarra artu ere gair. ñera.

Iruñeko *hospital* batean egon zan suspertu bitartean. An zala, bere lantokiko neskak-eta etortzen omen zitzaizkion bisitara.

Egun batean, denborarekin sendatu samarturik zegoala eta bisitariak zituala, monja bat etorri omen zitzaion, eta onela galdetu:

— *¿Qué tal estás, José Miguel?*

— *Bien; pero esta herida que tengo en la cabeza me pica bastante* —buruko bere zauria seinalatuz.

— *Ésa es buena señal. Si te pica, es que se está curando.*

— *No estoy de acuerdo.*

— *¿Cómo que no? ¡Eso es así!*

— *Pues no. Yo he oído que hay heridas que pican, pero que no se curan nunca.*

(Patxi Iraola bertsolaria, Zaldibia)

* * *

Egun batean, Donezteben, topo egin du Lazkao-Txikik Mindegia aizkolariarekin. Onek galdetuzion:

— Zenbat urte dituzu, Joxe Migel?

— Berrogei ta amalau.

— Orrenbeste e? Ez nuen uste. Urteak joan egiten dira, bai!

— Iri joango zaizkik! Neri etorri!

(Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun)

* * *

Beste au, Lazkao-Txikik berak Azpeitian, 1992-XII-5-ean kontatua eta magnetofonoz jaso.

Baraibarren askotan izan nintzan, pentsu saltzen ibili nintzanean. Ango andre batek onela esan zidan bein:

— Orain, primaderan, arrautz-mordo bat badut, arrautz asko. Oillo denak erroten ditut, eta gero udazkenin ez dut izain. Nai nuke ordurako gorde. Kaltzinetan (karean) itsusik gelditzen die eta kamaraik ez dut. Beste sistimaik badakizu, Joxe Migel, arrautzak ongi kontserbatzeko?

Nik danai bai esaten nien, eta ari ere bai esan nion.

— Nola? —galdetu zidan.

— Txintxilika —nik erantzun.

— Eta baduzu esperientzi?

— Bai. Jaio nintzan ezkerroztik nereak ala darabilzkit eta oraindik oso ondo dauzkat.

— Au zerrii! —erantzun zidan, laster oartu baitzan zer esaten nion.

* * *

Amabost-amasei urte nituen eta Lasarten kantatu nuen larunbat gauez, Lasarte eta Etxeberriarekin. Sarasua ere nerekin batera zan.

Saio ondoren, etxera nola etorririk ez eta Sarasuak eman zidan Orion gelditzeko gonbitea. Araiño Lasarterekin joan eta orrela konpondu genuen gure illuntze ortakoa.

San Pedroak ziren, eta an festak. Askoren bearririk ez eta goizeko lauak inguru lotaratzerako.

Nik Orion trena goizeko zazpiak inguruan artu bearra neukan, gero Beasaiñen besteeekin elkartu amar ta erdietan eta Iruñara joateko. Tartean Lazkao-Txiki, Mendizabal eta Anatx ziran. Iruñan ordubatean kantatu bear genuen. Baiña despertado-reak ez zuen jo edo ez genuen entzun. Itxaferoekin esnatu nintzen, amarrak eta amar inguruan.

Mendizabali otsegin nion, zer gertatu zitzaidan esateko. Nere billa etortzeko berandu zela eta iruren artean egingo zutela Iruñakoa erabaki zuten.

Artan geratu giñen. Baiña ni ez lasai eta pentsatu nuen *auto-stop* egiñez joan nintekeala. Edo gutxienez aproba egingo nuela.

Asi nintzen eta naiko suerte izan nuen. Argiekin zetorren bati keiñu egin eta gelditu eta Iruñara eramanez ninduen. Saioa, esan bezela, ordubatean zan; eta ni amar minutu berandu iritxi nintzan. Kasualidadea orduan puntuan asita.

Gai jartzaille Aburuza zan; eta besteen agurrak bukatu eta ni agertu, bat izan zan. Onela esan zuen:

— Emen dugu, ba, ardi galdua ere. Berak esan bearko digu nondik nora ibili dan.

Bertsotan asi nintzan; eta, egia esateko, gogorik ez eta iñolako maliziarik gabe, baiña zerbait esan bear eta au kantatu nuan:

Lazkao-Txikiri joan natzaio
esandako ordurako,
baiña iñondik ez det ikusi
txiki-txikia dalako.

Esan banuen esan nuen, ikaragarri gaizki artu zuen Joxe Migelek. Inoiz aundiagoak esan izan zaizkio; baiña neu berandu iritxi eta, barkamena eskatu ordeztu, besteak saltsan sartzea oso gaizki artu zidan. Egun osoan zear, amar minutuero esaten zidan:

— Gaur arro etorri aiz!

Beasaiña etorri eta kotxetik irteterakoan ere gogora erazi zidan:

— Gaur arro samar etorri aiz, baiña ea urren-goan umilxeago etortzen aizen.

Baiña ez zan egun artan bukatu. Gero ere asko kosta zitzaion nerekin konfiantza artzea. Leenengo irudi ura ez zitzaion berealakoan aztu.

(Xabier Euskitze bertsolaria, Azpeitia)

* * *

Aranoko malda batean soziedade berri bat egin zuten. Geienak Ernaniko Galarreta ingurukoak ziran. Lazkao-Txiki eta biok ara eramane ginduzten bertsotara. Aurrena afaria zan, eta gero gaupasa. Lotarako lekua eta dena bertan prestatua zegoen, eta guk ere bertan egin genuen lo.

Egun artan Lazkao-Txikik eduki zuen etorria, bertsotan bezela izketan ere! Orrelakorik ez det nik besterik ezagutu. Alako eguna zuenean, arek etzuen parekorik.

Biaramonean meza bertan eman zan, soziedadean. Auzoko jendea ere ara bildu zan.

Aien artean bazen amona urtetsu bat. Larogei ta bost urte zituela esan zuten. Emakume ori ezkondu zala, ez dakit zenbat urte zirala esan zuen; eta berak oraindik sekula ez zuela bere bizian alako

egunik pasa. Ezta ezkondu zan eguna bera ere. Berak ez zuela alako gizon arrigarririk ezagutu.

Orrelakoak Lazkao-Txikik ugari zituen. Zaldibiko Saturdin ere bai. Pazko astelen batean ere egundokoa izan zuen. Gu an izan giñan lenbiziko urtea zan. Alako arratsalderik ez da erreza beste batekin igarotzen.

Beste batean, Ataungo Aian gau osoan jendea lertzen eduki zuen. Ainbeste ateraldi ziran, bata bestea baiño obeak; eta eziñezkoa da gogoan artzea ere.

Alako usterik izan bagenu, zerbait arreta geiago izango genuen. Baiña orrelako bearrik izango zanik uste ere ez. Bere bizitza, txiste eta abarrekin liburu bat idazteko ere esan genion bein baiño geiagotan. Baiña berak ez zuela presarik erantzuten zigun beti.

Bein, gaiñera, oso serio Arregik eraso zion: ori egin bearrekoa zala eta abar. Baiña etzitzaion geiegirik gustatu. Berak etzeukan gazte iltzeko usterik.

* * *

Orain zortzi edo bederatzi urte, Lazkao-Txikiren kotxean Aranora bertsoara ginjoazela, ni ez nintzan gogoratzen an bidean *Cervezas El León* bazanik ere, eta nik esan nuan:

— Emen al zan, ba, *Cervezas El León*?

Eta Joxe Migelek:

— Oraindik ikusi gabe al eon?

(Anjel Mari Peñagarikano bertsolaria, Albistur)

Bizkaian

Au Bilbon gertatu zan. Lazkao-Txiki bertsotara Aetorria zan, eta entzuleen artean Ameriketara joandako baten alaba zegoan. Arritzeko ez da eta bereala egin zuan Lazkao-Txikiren adiskidetasuna.

Koadrillan kontu kontari ari zirala, euria asi zuan, eta Lazkao-Txiki aterkirik gabe. Orduan amerikar neska orrek esaten dio:

— Atoz, Joxe Migel! Neuk estaliko zaitut!

Eta onek:

— Jesus, Maria! Ontan ere batekoz bestera egi-ten al dira gauzak Amerikan?

(Nikolas Segurola, Arantzazu)

* * *

Bizkaira bertsotara ginjoazela, Zornotzan afari-tan gelditu giñan, eta zer famili neukan galdetu zidan.

Esan nion, ba, seme bat eta bi alaba bixkiak nituala, eta berak onela esan zidan orduan:

— Bixkik? Orduan bi batera egin dizkik!

(Millan Telleria bertsolaria, Albistur)

* * *

Lazkao-Txiki, Murua eta irurok Bermeora bidean giñan: Murua txofer, ni ondoan eta Lazkao-Txiki atzean, periodikoa irakurtzen.

Gu baratza-kontuetan ari giñan. Muruak, xomorroak iltzeko *agua de amoniaco* botatzen ziela esan zuan.

Eta Lazkao-Txikik atzetik:

— Ardoa obe dek armoniako.

Armonirako alegia.

(Anjel Maria Peñagarikano bertsolaria, Albistur)

* * *

Ondarroako Aztarrikan izan zan urrengo gertakizun au, 1966-ko abuztuaren 10-ean, San Lorentzotan.

Nik Aztarrikatik Gernikako *Lurgorri*-ra joan bear nuan illuntzeko zortzietarako bertsotara. Ala, kondizioa jarri nuen zazpietarako irten bearra neukala. Saioa seietan zan izatekotan. Orrela itzeginda geunden.

Eguerdian, Mugartegi, Lazkao-Txiki eta irurok egin genduen saioa. Gero, Mugartegi eta Lazkao-Txiki Egurain-era joan ziran bazkaltzera; eta bertan, bertso eta txiste, berandu egin zitzairen. Nik, berriz, orduan lana ere asko nerabilkian, eta etxera joan nintzan, arratsaldean lan pixka bat egiteko.

Gu eguerdian bertsotan aritu giñan tokian, ikurrin bat azaldu zan; eta garai artan ikurriña ikusteak egundoko aztarka sortzen zuen.

Bost eta erdiak inguruan joan nintzan Aztarrikara, eta an konturatu nintzan ez dokumentu, ez kartera eta ez diru joana nintzala, laneko erropetan aztuta.

Inguru dana goardizibillez bete zan. Jende guztia bialtzen asi ziran, eta arrapatzen zutenari egurra ematen. Ni sei ta erdiak arte egon nintzan. Gero, gure ama ere an zan, eta ama artu eta bueltatu egin nintzan.

Bidean beera ninjoala, Lazkao-Txiki eta Mugar-tegi gora zetozen. Aiek bazekiten gertatuaren berri. An bertan, bidean gurutzatzerakoan, Joxe Migelek onela esan zidan:

— Bai! Zuek martxoko katua bezela zerate! Eguzkiak nun berotu, leio artan siesta!

Nik erantzun nion:

— Ni ez natxiak goardiazibillengatik, joan bearra daukadalako baizik.

Ala, berandu zala eta joan egin nintzan Gernikara. Ain zuzen, ni *Lurgorri*-ra iritxi nintzanean, orduan ari ziran bertsolariei deika.

Geroago, Donostiko *Bodegón Alejandro* jatetxean eta abarretan, iru bat aldiz-edo esango zidan neri ori. Sarritan erabiltzen zuan esaldia zan martxoko katuarena.

Berak bazuan Lopategi eta neretzako alako errezelotxoren bat, gu politikaz asko mintzatzen giñalako. Ni ez nintzan berarekin sartzen, bizi samarra zala ezagutzen nualako.

Alejandro-enean sortu zuan ixkanbilla orren ondoren, nik zera esan nuan: ala ibiltzekotan ez nintzala geiago Lazkao-Txikirekin bertsotara joango. Norbaitek serio samar itzezin bear izan zion, eta

geroztik ez det nik berarekin itxillu txikienik ere izan. Oso lagun miñak izan gera beti.

(Jon Azpillaga bertsolaria, Muxika)

* * *

Onako au Bizkaiko Saturdin gertatu zan. Neska eta mutil batzuk bertan bazkaltzen ari ziran, ganbara batean. Naiko otza zan eguraldia. Itxitura lataz egiña zan, eta zirriztuetatik otza sartzen zan. Ala, neska batek:

— Zirriztu danak itxi bear ditugu!

Lazkao-Txikik aldamenetik:

— Danak, e? Asi, ba, orduan gonak altxatzen zu ere!

(Jon Lopategi bertsolaria, Muxika)

* * *

Geure etxean bein batez gertatu zitzaion kome-ria sarritan kontatzen zuan, eta bera ere lertu egi-ten zan parrez.

Ogiduna, *panaderoa*, etxera etortzen zaigu; eta garai artan aste-egunetan ogi txiki bat artzen gen-duan, eta larunbatetan bi aundi, igandean ogirik izaten etzalako. Orretarako, atean kartoi bat gen-duan, alde batetik *txiki bat* eta bestetik *aundi bi* jartzen zuana.

Egun batean, gure inguru artan zebiltzan Joxe Agirre, Joxe Lizaso eta Lazkao-Txiki; eta onela esan zuten:

— Amurizari bisita bat egin bear zioagu!

Or datoz gure etxera. Gu etxean ez, ordea. Ala, asi dira ikusmiran, eta Joxe Migelek or ikusten du *aundi bi*.

— Onek bapo asmatu dik, i! *Aundi bi* jartzen dik! Igerri egin dizue bazentoztena!

Ortan ari dala, ematen dio kartoiari buelta, eta an *txiki bat* ikusten du. Arritu egin zan!

— Au nola dek, ba? Onek apropos egin ziguk!

Gertakari ori milla aldiz kontatzen zuan. “Bai asmatu ere!” esan oi zuan parrez.

(Xabier Amuriza bertsolaria, Etxano)

* * *

Mallabiko festetan, beste askotan bezela, erriko gazteak nikiak edo kamisetak atera zituzten; eta an zebillen gazte-taldea, neska eta mutil, niki oiekin. Aien artean, neska bat aurre ederrekoa, eta Lazkao-Txiki asi omen zitzaion:

— Aizu, neska: bai al dakizu kontu au? Aspal-ditxokoa da. Neska bat joan zan trajea egitera. Neurriak artu ondoren, sastreak esan zion andik sei egunera probatzera etortzeko. Joan zan, ba, neska ori. Txaketa probatzen asi zaio eta: “Emen ireki bat ez al da ongi etorriko?” Eta marra bat egiten omen zuan. “Beste onetan ere, emen zertxobait gorago”. Eta beste arrastoa. Alako batean, neska ori aspertu eta esaten dio: “Len ere egin izan ditut trajeak; baiña ainbeste arrasto iñork ez dit egin, e?” Orduan sastreak: “Ez al zaizu gustatu? Orduan dana borratu egingo degu” esan eta eskuarekin igurtziaz borratu omen zizkion arrastoak.

(Juan Mari Narbaiza bertsolaria, Eibar)

* * *

Aurrezki Kutxa Laboralarekin ibillaldi asko egin genituan guk alkarrekin. Baita *Itsas-Lur*-erako bidaiak ere. Jatetxe aundi bat zegoan Artxandan, eta iru-lau autobus joaten giñan bertara bazkaltzera.

Cámara Agraria izenekoak ere antolatzen zituan bidai oiek, eta Artxandako gain ortan sei-reun bat lagun inguru biltzen giñan.

Askotan bazkalduko genduan berdintsu, baiña egun artan beintzat menestra eman ziguten. Bazkal ondoan, bertako nagusia guretara etortzen zan beti. Ala, urte ortan, etorri eta onela galdetu zigun:

— *¿Qué tal, Jose Migel?*

— *Muy bien, muy bien. ¡Menuda menestra! Pero para tanta gente a la vez, ¿dónde preparas tanta cantidad? ¿En alguna hormigonera?*

(Txomin Garmendia bertsolaria, Berrobi)

* * *

Bizkaira joan da bein Mañukortarekin. Onek onela dio *ambulatorio* baten ingurutik pasatzerakoan:

— Au dok emengo osasun-etxea.

Lazkao-Txikik:

— Zuzen itzegiten asi bearko dek, Mañu!

— Zer, ba?

— Nola izango dek, ba, osasun-etxea? Gaixorik etorriko dituk ba! Gaixo-etxea izango dek, izateko-tan ere!

(Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun)

Iparaldean

I 960 urtean, Teodoro Hernandorenak Luhosoan jarri nai zuan bertsolari-jaialdi bat; eta neri eskatu zidan Ordizian 1959 urtean lendabizi gelditutako lau bertsolariak Luhosoako jaialdi artara eramateko.

Ala, Joxe Agirre ere joatekoa zan, baiña etzan azaldu; eta Lazkao-Txiki, Txomin Garmendia eta Bixente Mujika *Etxaburu* eta ni joan giñan.

Bidean ginjoazela, Donibane-Lohizunen meza entzutea pentsatu genduan, eta neska bati galdetu genion:

— Meza noiz da emen?

— Oraitxe hamarretan duzue —erantzun zigun.

Sartu giñan elizara eta jarri giñan meza entzuteko pronto. Baiña gaztediaren eguna izan eta an datozte gazte oiek, aurretik ikurriña zutela, beren dantzari, soiñu eta abarrekin. Eta Lazkao-Txikik esan zidan

— I, Jesus: emengo luistarrak zeukatek estandarte polita!

Nik esan nion:

— Baiña ori ez dek estandarte! Ori Euskadiko ikurriña dek!

Alakoxe planta egin zuan berak: etzekiala alegia; eta nik sinistu egin nion. Gero, ordean, onela esan nuan nere artean: "Onek ikurriña zer dan ez ote zekik?"

Baiña gerora, broman esan zuala aitortu zidan.

(Jesus Lete, Ibaiertz, Itsasondo)

* * *

Urte-pilla bat bada Iparraldeko Luhosora joan giñala. Gaurko konturik etzan eta furgoneta txiki batean giñan. Mattin eta Xalbador ziranak Ameriketarako len joanaldiko despedida edo orrelako zerbait zan.

Beste lagun batzuk ere bagenituan, eta Irunen muga igarotzen naiko lan izan genduan. Frantzes polizi bat an ari zan *mesie* (*monsieur*) gora eta *mesie* beera.

Eta Lazkao-Txikik ondotik:

— *Mezi* uke ederra!

(Txomin Garmendia bertsolaria, Berrobi)

* * *

Lazkao-Txikik Xalbador asko aipatzen zuan. Baita Mattin ere. Sarritan kontatzen zuan onen etxean bein berari gertatua.

Iparraldeko bertso-saio batera joan bera, eta amaikak inguruan or azaldu da Mattinen etxera. Onen andrea, oilloekin ernegatuta, aiei oiuka eta errats-kertena astinduz.

Bat-batean agertu da Joxe Migel. Etxekoandrea era artan ikusita, pixka bat moztuta gelditu zan. Baiña bere agurra egin zuan:

— Kaixo! Egun on!

Barruan Mattin bizarra kentzen ari omen zan. Oartu da Lazkao-Txiki etorri dala eta onela esaten dio:

— Hi etorri ez bahintz, aurreko oiek denak ne-retzako ituen!

(Xabier Amuriza bertsolaria, Etxano)

* * *

Landesetan, Baionatik Burdeosa bitartean alegia, zabaldegi eta piñudi aundiak daude egon ere; eta an, bastante aurrera joanda, *marismak* dirala esaten dute. Lekuan-lekuan ur-baltsa aundiak ikusten dira, eta norbaitek galdera egin zuan:

— Ur-putzu aundi oiek zer dira?

Eta Lazkao-Txikik:

— Oiek? Elefanteak baiñatzeko lekuak izango dira, piñu-tarte auetan elefante asko ibiltzen dala esaten dute eta.

(Txomin Garmendia bertsolaria, Berrobi)

* * *

Bein, askotan bezela, beste aldera joan omen zan, eta Mattin atera zitzaion bidera. Kanean zijoaz-tela, esan omen zion:

— I, ankamotz bat!

Eta:

— Ori gu baiño geiago da.

— Nolz gu baiño geiago?

— Bai; guk biak dauzkagu motzak.

(Maria Sol Tejeria, Lasarte)

* * *

Bein batean, Eibarko koadrilla batekin, Lurdesa edo ez dakit nora joan zan. Danak autobusean sartu, txoferrak autobusa arrankatu eta Lazkao-Txiki falta. Alako batean, an aurkitu dute, emakume batzuen artean, berriketan. Orduan buru egiten zuanak zerbait esan bear eta esan izango zion:

— Baiña, Joxe Migel! Danok zure zai gaude!

Eta berak:

— Ni olakoxea naiz, ba! Bestela, ez nintzake Lazkao-Txiki izan ere egingo!

(Juan Mari Narbaiza bertsolaria, Eibar)

* * *

Aurrezki Kutxa Laboralarekin Burdeosa egiten genituan adiñeko jendearekin, zaar-sarituak geienak, ibillaldiak.

Irungo mugan, egundoko karne-emate eta abar izaten ziran. Pasaporteak ere bazituzten batzuren batzuek.

Batean, autobusean danak geldirik geunden, geure paper oiek bistan genituala, eta jendarme bat sartu zan. An zebillen bat ikusi eta bestea ikusi. Guretatik ere pasa eta atzerago joan zan, eta bati onela galdetu zion español gaitzez:

— *¿uztedez de dónde zon?*

Ango batek erantzun zion:

— *Vascos, vascos.*

Berak burloso antzean esan zuan:

— *¿Vazcoz?*

Eta Joxe Migelek bereala:

— Bai; eta i baiño obeak askoz!

(Txomin Garmendia bertsolaria, Berrobi)

Erriz erri

Gaztetxoa nintzala, ni aitarekin da ola joaten nintzan, ta bera Lazkao-Txikiren oso laguna zan.

Bein, taberna batera azaldu giñan, au ere anzan eta ango etxekoandreak onelakoxe komentario bat egin zuan Joxe Migelengatik:

— Au da, au, parranderoa!

Orduan arek esan zion:

— Zer esan dezu? Ni panderoa naizela?

Orduan emakume ura asarre samar jarri zan, eta orduan Lazkao-Txikik esan zion:

— Gauza bat esango dizut: gaur ni onera etorri naizelako ortxe egin dezu zuk dirua, e?

Olako gauza bat, zelebrea, bota zion, eta orduan emakume ura ia parrezka jarri zan. Eta bera-rengana joan eta besarkada bat eman zion. Oso polita izan zan.

(Migel Beloki, Gasteiz)

* * *

Ikusten ninduan bakoitzean, onela esaten zidan:

— Zer, Zela: aurten ere igaz bezela?

— Ez; urte bat geiago eta geroz eta okerrago —esaten nion nik.

(Juan Krutz Lasa, Zela, Joxe Migelen soldadu laguna)

* * *

Nere andreari besotik eldu edo musuak ematen bazizkion, norbait izango zan esaten:

— Kontuz, Joxe Migel! Onek zeloak artuko dizkik!

Eta berak:

— Ez, ez! Orrekin etzeukeat kuidadorik! Ori bera da Zelakoa!

(Juan Krutz Lasa, Zela, Joxe Migelen soldadu laguna)

* * *

Gure aita bizi zala, oraindik ez aspaldi beraz, gertatutakoa da beste au.

Ama eta biak zijoazela, aurrenik ama ikusi Lazkao-Txikik, eta ez ezagutu. Gero, aita ikusi zua-nean:

— Zuek al ziñaten? Ez naiz konturatu.

— Zer: bista bajatzen? —nere aitak.

— Zure aldean beti bajua euki det nik bista — Joxe Migelek erantzun, alturaren kontuarekin jokatzuz, gure aita altua eta bera txikia ziranez.

(Anjel Mari Peñagarikano bertsolaria, Albistur)

* * *

Lagun batekin topo egiten du gure Joxe Migelek, eta galdetzen dio:

— Zer abil?

— Antiojuak eroatera etorri nauk.

— Ara: nik ere bear dizkiat. Ea, utzi izkidak.

Probatu eta esaten dio:

— Auekin ondo ikusten al dek?

— Nik bai.

— Ba, auekin ondo ikusten badek, len ere bista ona eukan.

(Mikel Mendizabal bertsolaria, Itsasondo)

* * *

Astigarragan, sagardotegitik irtenda, lagunartean pixa zeñek gorago egin ari ziran. Lazkao-Txiki ari zala, onela dio batek:

— Gora egiten dek pixa!

Eta Joxe Migelek:

— Sagardotegitikan ateratakoan aixa!

(Patxi Telleria, Gaintza)

* * *

San Pedro jai egun batean, Larraitzen garai aietan festa aundiak izaten ziranez, puesto oietako bat zegoan, apaltxo batzuetan pelota ta abar karabinarekin tiratu eta botatzeko jarriak.

Lazkao-Txikik tiratu du bat eta nun jotzen duan pelotaren azpiko balda. Onela dio berak:

— Jo al dik bola?

Gaintzako Santos Telleriak:

— Lazkao, ez diagu ezer egiten ola!

Tira zak puntea gorago dola!

Apuntatu nai badek, esan diat nola!

(Patxi Telleria, Gaintza)

* * *

Egileor bertsolariaren omenaldikoan, 1984 urtean, elurte aundia zegoan, eta bideetan ibiltzeko arazoak ziran. Lazkao-Txikik erabaki zuan etxetik Ordizira kotxean jetxi, an trena artu eta Donostira joatea.

Guztiak an ari ziran, alako giroarekin naiko jende bildu zala eta abar esanez. Joxe Migelek, ordea, mundu guztia elurraren komeriak kontatzen ari zanez, billatu zion bere bidai orri kakoa. Txapel aundi bat Olentzaroren itxuran jantzi eta an zebillen etorritakoei eskua emanez.

— Zer moduz, ba, Joxe Migel?

— Gaur ere marka egin diat!

— Zer egin dek, ba?

— Badakik nolako elurra egin duen. Ba, ni Ordizitik Donostira atzeraka etorri nauk.

— Atzeraka?

— Bai. Trenean atzeraka eseri nauk Ordizin, eta atzeraka etorri nauk Donostiraiño.

(Mikel Mendizabal bertsolaria, Itsasondo)

* * *

Apaiz bat asten zaio bertsolari bati kritikak egiten:

— Zuek, izan ere, edan gabe ez dakizute ezer egiten. Edandakoan, gaiñera, edan txarrekoak zerate. Beti gaizki esaka alkarri.

Alako sermoi luze bat bota omen dio; eta, ixildu zanean, bertsolariak:

— Aizu: orretan etzabiltza zuzen. Bertsolariak gerala edan txarrekoak; eta apaizak zer? Trago bat egin orduko, *h...* partitzen asten zerate.

Txiste onekin gertatua izan bear zuan, Basarri-ri agidanean gustatu egin zitzaiola; eta Lazkao-Txiki bera ere oso arrituta alako gizon serioa txiste ori gustatzeaz. Basarrik nunbait ere egunkarian bere kronikan aipatu zuan, eta apaizen batekin izan omen zituan gora-beerak, idatziren bat asarre samar egin omen zion eta.

(Xabier Amuriza bertsolaria, Etxano)

* * *

Gizon arro bati onela esan zion bein batean Lazkao-Txikik:

— I automobilla baintzake, *corta*-ko (argi laburra) argirik ez uke izango!

(Txomin Garmendia bertsolaria, Berrobi)

* * *

Apaiz batekin asarretu da Lazkao-Txiki.

— Gizona izateko, kaka-tokia beeragi dek ik! —apaizak.

— Ala ere, makurtuta egiten det, ba, jauna! —besteak erantzuna.

(Txomin Garmendia bertsolaria, Berrobi)

* * *

Bein, asi zaio bat txiste eske. Etzan ixiltzen eta naiko amorrazita zebillen Lazkao-Txiki. Azkenean esaten dio:

— Txistea? Erorri aiz i naiko txiste!

(Patxi Iraola bertsolaria, Zaldibia)

* * *

Beste batean, mutil ankaluze igar bat zan eta arekin izan du nunbait zerbait. Onela esan zion Lazkao-Txikik:

— I ere ola, ankaz gora jarri ezkerro, tiragomaren manilla ematen dek eta?

(Patxi Iraola bertsolaria, Zaldibia)

* * *

Egun aietan bertsotan batera eta bestera ibilia nunbait gure Joxe Migel, eta erretiro aundirik egin gabea. Ala, tabernan, maian erdi lotan bezela omen zegoan. Ingurukoak eguraldi-kontuan ari omen ziran:

— Eguraldia, gaurkoaren modukoa egin bear omen dik, bai ondorengo egun auetan eta bai aste-bukaeran ere. Ala esan dik Pellok.

Eta Lazkao-Txikik:

— E? Zeiñek esan dik?

— Pellok!

— Arek ere egiten zituk pallok!

(Patxi Iraola bertsolaria, Zaldibia)

* * *

Bein boda batera joan eta txirlak ekarri omen zizkioten. Geienak utsak omen zeuden, ordea, eta an utzi omen zituan danak, ekarri bezela. Neska-meia etorri zan jasotzera, eta Joxe Migelek esan omen zion:

— Auek ez bota, e? Eraman sukaldera eta gorde, urrengo bodarako ere balio dute-eta, gaur bezela serbitzekotan!

(Jose Luis Gorrotxategi bertsolaria, Osintxu)

* * *

Bazan Goierri aldean apaiz-estudiante izana eta gero abogadu ikasten ere ibilitako bat. Etzuan karre-rarik bukatu, baiña lanik ere egin gabe bizi zan.

Oso mutil argia zan, eta Lazkao-Txikik tratu aundia zuan berarekin. Aspaldian alkar ikusi gabe nunbait; eta batean, topo egindakoan, onela esaten dio estudiante txar orrek, eskua emanez:

— *Yo no me canso, José Miguel.*

Eta onek:

— Nola nekatuko aiz, ba, i, oraindik ez aiz lanean asi ere egin eta!

(Patxi Iraola bertsolaria, Zaldibia)

* * *

Goierritarren diska grabatu zutenean, argazkia ateratzera etorritakoan gertatua da urrengo au.

Udaberria zan. Argazki dotore ori atera bear genduan egunean, beste danak etorrita zeuden, baiña danak nere zai. Ni izan bainintzan azkena eldu nintzana.

Joxe Migel ere antxe zan, tripak jaten ordea, norbaitekin sagardotegiren batera joateko itz emana omen zegoan eta.

Ni patxaran nentorren, eskuak patrikan sartuta. Ikusi niñunean, besoak altxa eta onela esan zidan:

— Zer abil, motell? Nun ibili aiz?

— Ara, Joxe Migel: patata egiten aritu nauk eta berandutu egin zaidak.

Eta orduan berak:

— Ik daukaken bezelakoak azten badituk, ez dek oso soro txarra!

(Inazio Begiristain bertsolaria, Ataun)

* * *

Beste au Jon Jakari entzun nion. *Elkar* edo *Zabaltzen* edo liburu-etxe ortan anai-mordoska bat badira sozio; eta, kotxean asko ibiltzen diranez, an ari omen ziran kotxearen kilometroak komentatzen.

Batek onela galdetzen dio besteari:

— Zenbat kilometro egin dizkiok kotxeari?

— Eun da...

— Oiek ez dituk egiten eonda! —Joxe Migelek.

(Anjel Mari Peñagarikano bertsolaria, Albistur)

* * *

Bein topo egin dute nunbait ere alkarrekin Segundo Azpiazu, bi metro eta amar zentimetro inguru neurtzen dituan saski-baloiko jokalaria eta Lazkao-Txikik, eta norbaitek onela esaten dio oni:

— Au dek aga, au! Kereziak biltzeko ederra au!

Eta Joxe Migelek:

— Bai; baiña marrubiak biltzeko ni ohea!

(Kasiano Ibarguren bertsolaria eta soiñujolea, Lizartza)

Txofer

Bein batean, Olaberriko gasolineran sartu da gure Joxe Miel, eta bertan guardiazibillak kontrolak egiten. Joan zaio guardiazibilla eta, eskuak kotxearen kapotaren gainean jarrita, irriparrez onela dio Lazkao-Txikiri.

— *¿De dónde viene usted?*

Joxe Migelek:

— *¿Yo? Vengo de Irún.*

Eta guardiak, listo-arpegia jarritz:

— *Este motor está muy frío para que usted venga desde Irún.*

Eta Lazkao-Txikik:

— *Sí. Tiene usted razón. Eso está muy frío, porque este coche tiene el motor atrás.*

(Peli Eskisabel, Ordizia)

* * *

Bein batez, kotxea *doble fila-n* utzi zuan, eta aguazillak:

— Etzegok *doble fila-n* uzterik! Fuera emendik!

Eta Lazkao-Txikik:

— Marka dek! Soldaduskan, lau filatan ibilita ere, etzigun iñork kasorik egiten; eta emen *doble fila*-n ibili ezin!

(Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun)

* * *

Gasolindegia batean omen zegoan bein Lazkao-Txiki gasolina artzen, eta gazte bizardun ille-luze bat urbildu eta onela galdetu omen zion:

— *¿Me falta mucho para León?*

Eta Joxe Migelek:

— *Sólo el rabo.*

(Joxean Ormazabal, Zegama)

* * *

Bein batean, Azpeititik Urraki aldera zijoala, Elosiaga aldean-edo, pintxazoa izan du bere *Dyane 6* kotxean.

Katuarekin asi da kotxea altxatzen; baiña ezin. Katua ondatuta nunbait. Ortan ari dala, urreratu zaizkio iru gazte, eta esaten diote:

— Zer zabiltza, Lazkao-Txiki?

— Ementxe, motell! Katua izurratu zaidak, ezin kotxea altxatu eta pintxazorik ezin iñola ere konpondu!

— Zu lasai, au bereala konponduko degu ta!

Eldu diote iru gazte oiek *Dyane 6* kotxe orri, eta laster zuten altxatuta, katu bearrik gabe. Bai Joxe Migelek ere kurpilla aldatzeko aukera ederra.

Aldatu dutenean, bota dute kotxea lurrera, eta Joxe Migelek esan omen zien:

— Pentsatu bear nian, bai, katu batek baiño indar geiago edukiko zutela iru astok.

(Jokin Sorozabal bertsolaria, Andoaín)

* * *

Bidean *stop* omen zeukaten, eta lagunak esan omen zion:

— Joxe Migel, *stop*!

Eta onek:

— Gelditu gabe joaterik ez tok!

(Juan Krutz Lasa, Zela, Joxe Migelen soldadu laguna)

* * *

Lazkao-Txiki, kotxean zijoala, *stop* batean pasa da gelditu gabe. Guardiak ikusi eta *alto* ematen diote.

— *Buenos días. ¿Usted no ha visto el stop?*

Joxe Migelek:

— *Al stop sí, pero a ustedes no.*

(Imanol Lazkano bertsolaria, Azpeitia)

* * *

Beste batean ba omen zijoan lagun batekin kotxean. *Stop* bat omen zegoan eta lagunak esan omen zion:

— Joxe Migel, *stop, stop!*

Eta onek:

— Ori egin dezala gure astok!

* * *

Beste bein, bere kotxearekin gasolindegia batera joan da Lazkao-Txiki, eta angoak esaten dio:

— I, Joxe Migel: kurpillak oso baju dauzkak.

Makurtu da Lazkao-Txiki, begiratzen ditu kotxearen kurpillak eta erantzuten dio:

— Nun nai dek, ba, edukitzea kurpillak? Lurrean!

(Xabier Amuriza bertsolaria, Etxano)

* * *

Goardizibillak bein, etxe aldera motorrean zijoala, onela esaten diote Lazkao-Txikiri:

— ¡Alto! ¿*Quién vive?*

Eta Joxe Migelek:

— ¡*Ustedes!*

(Mañukorta bertsolaria, Markina)

* * *

Motoristak ikusi dute Lazkao-Txiki kurba batean *raya continua* zapaldu duala, eta *alto* ematen diote:

— *Ha pisado usted la raya continua.*

— *Y ¿no hay que pisar o qué?*

— ¿Cómo? ¿Tiene usted permiso de conducir?

— Sí. Aquí lo tengo.

— Y ¿no sabe que no hay que pisar la raya continua?

— Si no hay que pisarla, ¿en vaya sitio la han puesto! ¡En medio de la carretera! ¡Haberla puesto en una esquina!

(Mañukorta bertsolaria, Markina)

* * *

Ertzaiñak sortu ziran artan, ostiral-illuntze batean, eta estazioko aldapan beera-edo an zetorren bere kotxean gure Joxe Migel. Baiña kotxeko argiren bat falta zuala-edo ikusi eta kargu artu zioten. Baiña Lazkao-Txikik onela eraso zien:

— Orrelakoak bai zuek ikusi! Baiña atzo nere kotxetik bateria arrapatu zutenean, nun zeundeten? Ura etzenduten, ba, ikusi!

(Mikel Mendizabal bertsolaria, Itsasondo)

* * *

Euskal-Errian txibatoak modan izan ziran garai artakoa da au.

Kotxean dijoala, oliorik gabe gelditu eta motor guztia kixkali omen zaio. Joan da garajera eta galdetzen diote:

— Zer du kotxe onek?

— Ez dakit, baiña erre-usaia botatzen du.

— Ai, Joxe Migel! Olio-tantarik gabe darabilkik eta aterako ez da, ba, usaia? Txibatorik ez al zaik piztu:

— Besterik ez diagu falta oraintxe! Leen oiek akabatu eziñik gabiltza eta orain pizten astea!

(Xabier Zeberio bertsolaria, Itsasondo)

Pipar bizia

Bein batean, etxekoandre bat, ikusgarritzko *dan-borrarekin*, topatu da Joxe Migelekin. Emakume orrek usteko zuan Lazkao-Txiki bertsolaria eta gairera sendagillea ote zan. Onela dio beintzat:

— *Estoy desesperada, Lazkao-Txiki, porque ya tengo cuatro hijos y encima estoy esperando el quinto. En cuanto nazca éste último, tengo que ir a un médico, para no volver a tener ninguno más.*

Lazkao-Txikik serio-serio:

— *No hace falta que vayas al médico. Ya te daré yo el remedio.*

— *Dime en seguida qué es lo que tengo que hacer.*

— *Pues lo que tienes que hacer es tomar mucho bicarbonato.*

— *¿Cómo que bicarbonato?*

— *Sí, mujer, sí.*

— *Bueno, pero ¿cuándo hay que tomarlo? ¿Antes de o después de?*

Eta Lazkao-Txikik:

— *No, no. En vez de.*

(Peli Eskisabel, Ordizia)

* * *

Erri batean apaiz batekin an omen zegoan kalean, kontu esan da kontu esan. Alako batean, or eldu dira bi monja, oso plakak. Eta Lazkao-Txikik onela esan zion bere lagunari:

— Aizu, don Juan: auek beintzat ez dute aragizko pekaturik egingo, e?

(Mari Karmen Olaizola, Usurbil)

* * *

Bein, Joxe Migel pixa egiten ari zala, ikusi omen zuan lagun batek eta onela esan omen zion:

— Kontuz! Txoriak aldegingo dik!

Eta Lazkao-Txikik erantzun:

— Utziok pakean, motell! Etorriko dek bueltan, arraultzak emen zeuzkak eta.

(Antton Etxaniz Gabilondo, Urretxu)

* * *

Egun batean, kalean zijoala, or topo egiten du aspaldian ikusi gabeko emakume bat, urteetan aurrera zijoana; eta onek esaten dio:

— Berri onak ditut, Joxe Migel, azkena alkar ikusi genduanetik. Ezkondu naiz eta auxe da nere gizona, Ziriako.

Eta Lazkao-Txikik:

— Bai! Gizon ederra artu dezu ziriako!

(Joakin Berasategi, Olaberri)

* * *

Beste askotan bezela, erri batera joan omen zan. Eguraldi ederra egiten zuan. Eguzkiak ederki berotzen zuan.

Kotxetik irten omen zan aizea artzeko, eta an, etxe ondo batean, emakume bat, gonak pixka bat altxatuta, eguzkia artzen. Urbildu zaio Joxe Migel, eta:

— Arratsaldean Jainkoak dizula!

— Bai zuri ere! —emakumearen erantzuna.

— *Bueno!... Bueno!...*

— Zer esaten dezu?

— Ni ixilik nago, baiña beste au asi da zer edo zer esaten.

— Zer esaten du, ba?

— Ni ez naiz nor zure etxean sartzeko, baiña zuk nai bazendu sartuko nintzake!

(Patxi Iraola bertsolaria, Zaldibia)

* * *

Miren eta Bingen trikitilariak bikote bezela ibili ziran garaian esan zuana da onako au:

— Miren da Bingen, beti jotzen da beti birjen.

(Jokin Soroazabal bertsolaria, Andoain)

* * *

Emakume batek ikusi du Joxe Migel, bere eiz-txakurrei ibillaldi bat ematera irtena. Inguruko aariak izutu izan bear zituan nunbait, eta ala esan omen zion:

— Joxe Migel, emen alperrik zabiltza. Emen ez dago eizik; emen ez dago ezer.

— Gure zakurrak baiño geiago ote dakizu zuk, ba?

— Ez, ez. Emen ez dezu ezer. Alperrik zabiltza. Gaiñera, aariak izutzen dizkidazu.

— Lasai, emakumea, txikixeagoa bada ere, aaria izango dezu eta!

(Florentino Goiburu bertsolaria, Idiazabal)

* * *

Erriren batera joan bertsotara, eta emakume-
ren batekin jarri da mostradorean izketan. Ondotik
gizonezko batek Lazkao-Txikiri:

— Zelebreen plantan etorri aiz!

Joxe Migelek kasorik ere ez aren esanari. Segi
emakumearekin izketan, mostradorean. Andik pix-
ka batera, berriz ere gizonezkoak:

— Ori dek tipoa ekarri dekena! Marikoia ema-
ten dek!

— Joño! Eta ik ezagutzen dituk, ba, oiek! —
azkar asko erantzun Txikiak.

(Florentino Goiburu bertsolaria, Idiazabal)

* * *

Neska gazte batzuk soiñuarekin ikusten zitua-
nean, beti esango zuan:

— Naiago nuke neu ere soiñua banintz, leku
orretan ibiltzeko!

(Mañukorta bertsolaria, Markina)

* * *

Zizurkillen giñan beste batean. Neska gazte elegante batek, erdalduna bera, txingak eramaten amalau plaza egin zituan, eta Lazkao-Txikik:

— *¿Has andado llevando chingas?*

— Sí.

— *Pues habrás quedado chingada.*

(Mañukorta bertsolaria, Markina)

* * *

Kalentura berezi batzuekin ingresatuta egon zan Lazkao-Txiki ere. Neu ere izan nintzan bisitan. Ura zaintzen zebillen monjarekin ere izan zituan nunbait izketaldiak, eta ala esan omen zion:

— *Creo que usted ha pasado muchas Navidades, pero ninguna noche buena.*

(Txomin Garmendia bertsolaria, Berrobi)

* * *

Garai batean, zorigaitzez, eskusartzeak tabernetako neskei ere sarri samar egiten zitzaizkien. Taberna batean taldean geundela, norbaitek eskua dantzatu egingo zuan, eta neskak oi u egin:

— *¡Oye!*

Eta Lazkao-Txikik:

— Ipurdia ikuitzen ari zaizu oi e!

(Txomin Garmendia bertsolaria, Berrobi)

* * *

Lazkao-Txiki eta nere anaia biak solteroak ziran, eta batean eskupeta banarekin eizean zebiltzan.

Joxe Migelek bota dio tiroa birigarro bati, eta egoa autsita edo asko ikutu gabe erori da. Nere anaiak esaten dio:

— Etzekiat, ba, Joxe Migel! Asko jo gabe erori dek ori!

Eta Lazkao-Txikik:

— Batere etzekiat, Joan. Baiña, arra baldin bada, ik ainbat jota eroriko uan.

(Jose Anjel Garmendia)

* * *

1993-ko Urte Berri egunean itzezin nuan nik berarekin azkenengo aldiz. Gure ama gaixo zegoan eta bisitara etorri zitzaion. Gure amak onela esan zion:

— Konta bear didazu txiste bat, Joxe Migel, orain ere eukiko dituzu zuk olakoren batzuk eta.

Eta auxe kontatu zion:

— Ba omen zan bat, enkarguetara joan eta beti dendariari esaten ziona: “Apunta ezazu. Biar pagatuko dizut”. Baiña biarko egun ori bein ere ez omen zan irixten, Ala, dendari ori naiko asarre; eta, urrengoan “apunta ezazu” entzun zionean, onela esaten dio: “Beti apunta ezazu! Ondo dago apuntatzea, baiña disparatu ere egin bearko degu, ba, noizbait ere!”

(Jose Anjel Garmendia)

* * *

Illati tabernan Igeldoko sagardozale bat eta biok meriendatzen ari giñala, or sartu da Lazkao-Txiki. Izketan asi orduko, telebista ere martxan zegoan eta sagardozale orrek esan zion:

— Ara neska bikaiñak, Joxe Migel!

— Bai. Belauneraiñoko iztarrekin gaiñera —eran-tzun zion.

Arrituta esaten zuan ondoren sagardozaleak:

— Orrek bai al zekian, ba, nik zer galdetu bear nion?

(Patxi Iraola bertsolaria, Zaldibia)

* * *

Lazkao-Txiki eta lagun batzuk *Bar Eguzki*-n zeuden. sagardoa edanez. Etorri zan Luis Arostegi bertara eta esan zuan:

— Ortaintxe pintxazoa arreglatuta etorri neok, eta pintxazoa galestia zegok.

Eta Joxe Migelek:

— Pintxazoa galesti? Orixe zegok merkeena! Arreglatzea zegok galesti! Arreglatzea!

(Jose Gorostiza, Asteasu, Illati tabernakoa)

* * *

Lagun-talde bat bildu eta izketan ari ziran:

— Azken urteotan kanpotar asko sartu dek emen, eta baserriko alabekin ezkondu ere bai. Alpe-rrik dek: gu lotsatiagoak gaituk. Oiek obeto zekitek muturra aurrera sartzen.

Eta Lazkao-Txikik albotik:

— Muturra bakarrik sartuko balute...

(Txomin Garmendia bertsolaria, Berrobi)

* * *

Nunbait ere bertsotan izan ondoren, Martinez-enean gelditu ziran bazkaltzen. Bazkalondoan beste saio bat egin zuten bertsotan. Bukaeran, emakume ezagun bat sartu eta onela esan zuan:

— Pena da, zuek entzuteagatik etorri naiz ta.

— Guk oraintxe bukatu degu, ba —Joxe Migelek.

— Bai; baiña zuek laster asiko zerate berriz ere.

— Zure gizona ala asten al da?

(Florentino Goiburu bertsolaria, Idiazabal)

* * *

Tolosako *Beotibar* pelotalekura joan da Joxe Migel lagun batzuekin, pelota-partiduak ikustera.

An, jakiña, eserleku batzuk gorago eta beste batzuk beerago daude. Aurre xamarrean, beekoe-tan, jarri ziran Lazkao-Txiki eta oiek. Aien atzean, berriz, emakume batzuk gona motxekin. Txikia, frontoira begiratu bearrean, atzera begira jartzen zan; eta emakume oietako batek esan zion:

— Aurrera begiratu, Joxe Migel! Aurrera begiratu!

— Onela ez al nago, ba, aurrera begira? —Joxe Migelek.

(Florentino Goiburu bertsolaria, Idiazabal)

* * *

Erri txiki batean nintzan. Sarri bear izaten det nik laguna, eta orduan nere lagunak an ari ziran mikrofonoak-eta jartzen.

Ala, antolatzaillietako bat urbildu zitzaidan, neska gazte bat, kiosko aldera laguntzeko. Ari bizkarretik elduta nijoala, an agertu zan Lazkao-Txiki ere, eta onela esan zidan:

— Joño, Kasiano! Ola ibiltzeagatik, ni ere itxua izango niñukek!

Etzan nunbait nai ainbat ibiltzen neskekin.

(Kasiano Ibarguren bertsolaria eta soiñujolea, Lizartza)

Izkuntzaren kezka

Gure izkuntzaren egoerak kezka aundia ematen Zion Lazkao-Txikiri. Fiñegia izan eta ortik ere zer supritua gizarajoak. Sarritan onela esaten zuan:

— Aterako al degu aurrera?

Euskerak bizirik iraungo ote zuan alegia.

Iraupenak ez-ezik, izkuntzaren jatortasunak ere asko kezkatzen zuan. Erderaren eragiña zenbateraiñokoa zan ondo jabetzen zan, eta onela zion:

— Martxa ontan, aurki erderaz itzegingo degu, euskeraz ari geralakoan.

(Joakin Berasategi, Olaberria)

* * *

Nik entzunda daukat bein Lazkao-Txiki, ibillal-diren bat egin da gero, etxera bueltatu zala, eta galdetu ziotela:

— Zer falta bota dezu?

Eta Lazkao-Txikik erantzun zuala:

— Nik faltak ez ditut botatzen. Nik sobrak botatzen ditut.

(Maria Anjeles Agirretxe, Azkoitia)

* * *

Gau batean, apal ondoan, Lazkao-Txikik onela esaten dio lagun bati:

— Zu zer lan egiten ari zera?

— Zer lan ari naizen? Ba aleman oiei erdaldun orrek zer esaten duan itzuli.

Aleman batzuk onera etorriak baitziran.

— Zer lan da ori?

— Ori da *intérprete*.

— Zer?

— *Intérprete*.

— *Bueno, bueno!* Gure errian orri, baten kon-tuak besteei esateari, *alcahuete* esaten zaio.

(Karmele Rodríguez, Astigarraga)

* * *

Au neri Lazkao-Txikirekin gertatutakoa da, emen bertso-saio bat euki zuan batean.

Gauean berandu samar zan. Bera ere poliki edo geiegi gobernatua erten, da batek esaten dio:

— Zerbait artu nai badezu, ni soziedadera noa.

Eta Joxe Migelek:

— Eskerrik asko. Baiña len artutakoak ere, bo-ta egingo nituzke gustora.

* * *

Bein, Urkiola menditik beera jetxi eta Duran-gon bazkaldu ondoren, Alfontso Irigoienek onela agindu omen zion:

— Orain Lazkao-Txikik kantatuko digu bertso bat neskatxa baten gainean.

Eta Joxe Migelek erantzun:

— Adi ezazu: neri neskatxa baten gainean ez zait bertsorik bururatzen. Zer uste duzu: ni zurezkoa naizela ala?

(Juan Dorronsoro, Bertsotan, II)

* * *

Bein Gabirin, ni gaiak jartzen ari nintzala, gai bati buruz esan nuan bearbada etzala guri gertatuko zitzaiguna, gu *karroza* xamarra ginala eta...

Onela esan zidan gero Lazkao-Txikik:

— Nola esan leikek ori, emen dagoan jendearekin? Orko zaar oriek danak *arroza* esan dekelakoan zeudek.

(X. X.)

* * *

Euskera-kontuan bazituan bere eztabaida eta komeriak. Bein, bere inguruan Lopategi zuala, an ari omen zan:

— Orain *anaia* esan bear omen dek, il Guk beti *anai* esan diagu. Ik nola esaten dek: *anai-arrebak* ala *anaia-arrebak*?

Eta Lopategik:

— Guk *neba-arrebak*.

(Anjel Mari Peñagarikano bertsolaria, Albistur)

* * *

Udara batean, ibillaldi bat egin ondoren, etorri gera Oiartzungo *Atamitx* jatetxera. Atano X eta bere familikoak an zeuden afaltzen, kanpoko maietan eserita. Joxe Migeli an jartzeko esan zioten, eta ni ere bai aren ondoan.

Ala, Atanillok esan zion:

— Buztana jaten ari gaituk.

Lazkao-Txikik:

— Buztana ez dek izango. Isatsa izango dek.

— Guk buztana esaten zioagu.

— Ba, buztana eta isatsa diferenteak dira. Isatsak puntan izaten dik illea; eta buztanak ondoan.

(Jose Goroztiza, Asteasu, Illati tabernakoa)

* * *

Ostaturen batean, mutil bat mostradorera ur-bildu da eta ostalariak:

— Zer nai zenduke?

Mutillak:

— Kafe bakarra.

Lazkao-Txiki an bertan zan, eta onela esan zion:

— Bestetan dozena artzen al dek? Nik kafe utsa artzen diat!

* * *

Perretxiku biltzetik zetorren batek:

— Perretxiku biltzen egon nau, Joxe Migel!

Eta onek:

— Ez aiz makala orduan! Guk, asko ibilita ere, ez dizkiagu biltzen; eta ik egonda bildu al dituk?

(Txomin Garmendia bertsolaria, Berrobi)

* * *

Loinazetan, Beasaiñen kantatu eta joan gera afaltzera *Rubiorena* jatetxera. Pello Urretabizkaia, Iñigo Eguren, Lazkao-Txiki eta ni giñala uste det.

An geundela, sartu zan emakume pare bat bikaiña. Joxe Migelek, oi zuan bezela, diximulo galantarekin pasa zien errebista, eta Pellok esan zuan:

— Ederrak emakumeak!

— Bai, motell.

— *Viuda* daude.

— Negu bat baiño obe *bi uda*. Ik ez al dakik *alarguna* esaten?

* * *

Bein Ordizian lagun batekin topo egin eta one-la galdetzen dio Lazkao-Txikik:

— Zer egiten dek?

— Ementxe, denbora egiten.

Eta Joxe Migelek:

— Ño! Denbora egiten, e? Badaukak nik aiñako abildadea!

* * *

Beste batean, bidean kotxean zijoala, emakume batek *auto-stop* egin zion. Gelditu eta artu du. Asi dira izketan eta bestea andereño izatea egokitu.

Onek onela esaten dio:

— Lengoan Zumaian ikusi nizun, Joxe Migel.

Lazkao-Txikik erantzun:

— Zer ikusi zenidan?

Zearo asarretu eta kotxetik jetxi arazi zuan, itz auek esaten zizkiola:

— Zuk ez didazu penarik ematen, zurekin da-biltzan aurrak baizik!

(X.X.)

* * *

Bazkal aurre batean basoerdi batzuk edaten ari giñala, basoa erori zitzaion bati eta taldeko batek esan zuan:

— Ori autsi dek!

— Ori puskatu egin dek! —Lazkao-Txikik.

— Ori autsi egin dek! —leenak berriz ere.

— Ori puskatu egin dala! —leen baiño altuago Joxe Migelek.

Artu zuan palillo bat, autsi zuan baiña libratu gabe, eta esan zuan:

— Ori autsi dek!

Ondoren, bi puskak alkarrengandik bereziz:

— Ori puskatu dek! Ea izketan ikasten dekan!

Etzuan ark gurekin bazkaldu.

(Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun)

Ikuspegiak

Bein Lazkao-Txikik. Txillida eskultoreagatik au Besan zuan:

— Txillida omen dek artista, i! Arek egiten duana entenditzen duana bai, badek artista!

(Anjel Maria Peñagarikano bertsolaria)

* * *

Sarritan aipatzen zuan esaldi bat, nun eta noiz ez dakidala, norbaitek amorrazioaren batean esana:

— Munduari su eman eta Frantziara aldegin!

Egundoko grazia egiten zion ateraldi orrek Lazkao-Txikiri.

(Xabier Amuriza bertsolaria, Ernani)

* * *

Berari buruz jendeak pentsatzen zuanarekin, egundoko amorrazio-aldiak izaten zituan:

— Nazkatuta natxiok parregarrikeriak egiten, eta etxera joan eta ez nauk geiago aterako!

Ala ere, deitzen zutenean, ezin ezetzik esan.

Sarritan erabili genduan kontua da ori. Berak, bazuan jendearenganako urbiltasun ori, eta beti jendearen esanera jartzen zan. Baiña, orregatik ere, latz sufritzen zuan zenbait aldiz.

(Xabier Amuriza bertsolaria, Etxano)

* * *

Azkenetan zegoan emakume baten gertakizuna askotan kontatzen zuan. Etorri da apaiza azken igurtzia ematera, eta onela galdetzen dio:

— Zer moduz, ba, emakumea?

Eta onek:

— Zer esango degu, osasuna ere badegu ta?

Lazkao-Txikik onela esaten zuan:

— Esan egin bear dik ori gero, azkenetan dagoala!

(Xabier Amuriza bertsolaria, Etxano)

* * *

Aita Santuaren ibillerak etzitzaizkion Lazkao-Txikiri geiegi gustatzen.

Indiara joan zaneke batean, telebistaz an agertu zan egazkiñetik jetxi eta lurrari muiñ ematen. Eta Joxe Migelek:

— Zertan zebilek ori lurrari muiñ ematen? Oiñez ibiliko balitz, ez likek lurrari muiñ eman bearrik!

(Xabier Amuriza bertsolaria, Etxano)

* * *

Onela esan oi zuan Lazkao-Txikik:

— Garai bateko amonak artistak ziran iru lan batera egiten!

— Iru lan batera? Nola?

— Bai. Errosarioa erreztatu, taloak egin eta arkakosoak arrapatu eta il, irurak batera!

(Juan Mari Narbaiza bertsolaria, Eibar)

* * *

Beste au Lazkao-Txikiri berari sarritan entzuna diot.

Baserri bateko amona oso erreztazalea izan eta, bere illuntzeroko errosarioa bere letaniekien esan ondoren, an asten omen zan santu guziekin bueltaka, bakoitzari aitagure bana erreztatzuz:

— Aitagure bat Aita San Antoniorentzat! Aitagure bat Aita San Rokerentzat! Aitagure bat Aita San Pedrorentzat!...

Santu guziak pasa eta gero, purgatorioko animak ere seguruak izaten zituan. Baiña azkenean nolabait ere bukatu bear eta onela esaten omen zuan:

— Aitagure bat gure Jaungoikoaren osasunerako!

(Joakin Berasategi, Olaberri)

* * *

Ganaduzale bezela, etzan Lazkao-Txiki koope-ratiba eta *explotazio* aundien aldekoa. Onela esaten zuan:

— Baserri ona, iru bei ille luzeekin eta zikiñ-zikiñak; eta aiton-amonak lepondo bikaiñarekin sukaldean! Ez bei ugari eta bikaiñak, eta gizon kaskarrak!

Ori zuan bere teoria.

(Txomin Garmendia bertsolaria, Berrobi)

* * *

Lazkao-Txikiri entzuna:

— Konbentuetan, atea ankarekin jotzea nai izaten dute. Seiñalea eskuak beteta datozela.

(Joakin Berasategi, Olaberri)

* * *

Irizbide aukerak Lazkao-Txikik berak Usurbillen esan zituan, 1981-VII-4-ean, eta norbaitek magnetofonoz artu:

— Emakumezkoak gizonezkoak baiño azkarra-goak dira. Zergatik? Emakumeak buruarekin pentsatzen dutelako, eta gizasemeak ipurdiarekin.

Neska batek, mutil bati begiratzen dionean, onela galdetzen du:

— Zer lantoki ote dauka? Zenbat irabazten ote du? Mozkortzen ote da? Mutil ona ote da?

Ori da buruarekin pentsatzea.

Mutil batek, berriz, neska bat ikusten badu, onela esaten du:

— Oiek bularrak! Oiek ipurdi ederrak orrek dauzkanak!

Ori da ipurdiarekin pentsatzea.

* * *

Lazkao-Txikik esaten zuan sekula ez dala galdetu bear “*¿qué tiene para comer?*”, baizik eta “*¿qué hay para comer?*” Eta txiste au kontatu oi zuan orduan.

Joan omen zan biajante bat taberna batera, eta galdetu zuan:

— *¿Qué tiene para comer?*

Onela esaten asi omen zitzaion serbitzen ari zan neska:

— *Tiene usted cabeza de cordero, patas de cerdo, orejas de jabalí, lomo de merluza...*

Gizonak, oso asarre, erantzuten dio:

— *¡Y usted tiene cara de puta!*

Eta maitik altxa eta alde egin omen zuan.

(Joxean Ormazabal, Zegama)

Politika

Beste bein, nunbait ere lagunak politika-kontuaz Bariko ziran, eta berak esan zuan:

— Ai, jaunak! Politikan ez dago gauza politikan!

(Jokin Soroazabal bertsolaria, Andoain)

* * *

Joxe Migeli, erriz erri zebilela, gauza asko galdetzen zioten; eta berak, “bai al dakizu?” galdetutako bakoitzean, baietz erantzuten zuan.

Ala, amona batek onela galdetu omen zion egun batean:

— Aizu, Joxe Migel: zuk bai al dakizu zer diran komunistak?

— Bai; badakit, bai.

— Zer dira, ba?

— Oiek jende alperra izaten dira. Denborarik geiena komunean sartuta pasatzen dute, eta orregatik esaten zaie oiei komunistak.

— Orregatik al da? Orregatik al da? —amonak, erabat sinistuta.

(Joxe Agirre bertsolaria, Azpeitia)

* * *

Bein multa bota zioten, eta zortzi illabetez kantatzea debekatu *“por insultos a la nieta de Su Excelencia”*.

Garai artan, Azpeitian, alamoduzko gaia jarri zioten, familia denbora baiño leen izandako gurasotzat jarri baitzuten Lazkao-Txiki. Orduantxe pasatu berria baizitzaion ori Francoren illobari, eta bertsotan gertaera ura aipatzeagatik eman zioten zigorra.

Baiña kuartelera joan zanean bai esan ere:

— *A mí por decir me echan multa; y ¿los que lo han hecho están en la cárcel o qué? ¿No es peor hacer que decir?*

(Juan Dorronsoro: Bertsotan, II)

* * *

ETA-ko leen militante ildako Xabi Etxebarrieta Tolosako Bentaundin il ondoren, erri geienetan aterra zuten meza beraren alde, eta Lazkaon ere ala egin zuten fraileen elizan.

Elizkizunetik ateratzerakoan ziren komeriak, eta Lazkao-Txiki ere an zan, arrapatu zuten eta kuartelera eramane.

Andik etxeratzerakoan, eta jendeak galdetu:

— Zer moduz, Joxe Miel?

Onela kantatu zien, elizako kanta ezaguna aldatuz:

Kristorenak,
Kristorenak gera;
Kristorenak artuta
etorri gera.

(Juan Dorronsoro, *Bertsotan II*)

* * *

San Sebastian egun batean, Donostiko Antiguan erri-mezan kantatu bear izan genduan. Apai-zak, Jauna banatu ondoren, oi bezela, altarean gorde zuan, eta atea itxi.

Garai artan oso modako zebillen *amnistia* gaia, eta Lazkao-Txikik aldamenetik onela esaten dit:

— Oiek besterentzako *amnistia* eskatzen ditek; baiña beraiek Jaungoikoa kartzelan sartu!

(Txomin Garmendia bertsolaria, Berrobi)

* * *

Francoren garaian, lagun batzuk propaganda jartzen ari ziran Beasaingo kalean. Joxe Migelek ikusten ditu eta esaten die:

— Zer ari zerate?

— Propaganda jartzen.

— Zer partidutakoak zerate, ba, zuek?

— Gu komunistak gera.

— Eta itaia eta mailluarekin al zabiltzate, orain dauden adelantuekin?

(Mikel Mendizabal bertsolaria, Itsasondo)

* * *

Eusko Alderdi jeltzalea eta Eusko Alkartasuna
berezi ziranean, alderdi oietako burukide bati esa-
na:

— Oraintxe egin dezute *partido!*

(*Joakin Berasategi, Olaberri*)

Arriarango Julian

Arriarango Julian, Joxe Migel eta irurok askotan Aibiltzen giñan alkarrekin; eta bein, afalondo batean, Julianek eta biok txapelketa jokatu bear genduala bertsoan. Joxe Migel juez. Gairik eta orrelakorik batere gabe, orrenbeste bertso zortziko aundian eta gero beste orrenbeste txikian.

Ala ari giñala, lo artu zuan Joxe Migelek. Guk ez genion kasorik egin, bestela oso jenio biziko esnatzen baitzan. Esnatu zan alako batean eta esan zigun:

— Bukatu al dezute?

— Bai.

— Enpate orduan.

Andik urrengo astean-edo, afaldu eta joan gera Pellonera kafea artzera. Julianek esan zidan:

— Asi egin bearko diagu, Armuño.

— Txapelketan zutik jokutzen dek —erantzun nion nik.

Joxe Migelek agindua eman eta asi giñan bertsoan. Zenbait bertso kantatu eta gero, Julian one-la asi zan bertso batean:

— Aizu, Ariztimuño...

Joxe Migelek orduan:

— Bapo! Alto! Ik irabazi dek, Armuño!

Eta Juliani:

— Au Armuño dek; ez Ariztimuño!

(Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun)

* * *

Bein, joan dira alkarrekin afaltzera gure Joxe Migel, Julian Arriarangoa eta Armuño ataundarra.

Afalondoan asi dira bertsoan, eta Julianek eta Armuñok apustu egin omen zuten, biak bertsoan irurentzako kafeak jokatu zituztela. Juradu Joxe Migel zan izatekoa.

Asi dira biak bertsoan, eta kanta eta kanta. Txikia nekatuta ibiltzen zan askotan lo gutxirekin, eta saio luze arekin lo artu zuan maian. Alako batean esnatu omen zan eta:

— A! Bukatu al dezute?

— Bai. Bukatu diagu.

— Zein ixildu da aurrena?

— Ni —Armumok.

— Orduan ik irabazi dek. Bertsolari txarrena ixiltzen dek azkena —Lazkao-Txikiren erantzuna.

(Patxi Iraola bertsolaria, Zaldibia)

* * *

Gau batean, Arriarango Julian eta biak kotxean doazela, errubera zulatu eta Julianek galdetzen dio:

— Zein errubera zulatu zaik?

— Zera: gainean dijoana!

Asi dira errubera ori konpontzen farol baten argitan: baiña farolari argia joan. Giro izan bear zuan ondoren!

Ortan dirala, inguruko baserritar bat inguratu zaie. Baiña, itz egiterakoan, “*este... este...*” ugari esaten omen zuan, eta Joxe Migelek:

— Ik zenbat este dauzkak?

(Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun)

* * *

Ordiziko festetan egunpasa egiten genduan guk. Gertakizun au orain zazpi urte inguru gertatua izan diteke. *Eguzki* tabernan giñan meriendatzen, eta dana bete-beteta zegoan. An ere, sarri bezela, ni asi nintzan bertsotan. An ari giñan alkarri aundi samarrak botatzen. Bertso bat onela kantatu zidan Joxe Migelek:

Aizak, Julian, ikin jendea
asko zegok kejatuta,
baserri oneko semea eta
orrenbeste flakatuta.
Bai al dakik ni une onetan
zer nagoan pentsatuta?
I gizendutzen erreza zegok
eskuak atzen lotuta.

Nik:

Ik bota deken astakeria
barru ontan ez dek kabitzen,
ni bezelaxe entzule asko
ementxe zeudek aditzen.

Gazte denboran ez un ikasi
ber dan bezela bizitzen,
eskua geldi eduki bau
geixago aziko intzen.

Saio orretan geroago nik kantatutako bat gogo-
ra erazi didate oraintsu:

Enuan uste gu bion arten
era onetan asterik,
baiña alare guk ez daukagu
broma pixka bat besterik.
Nabarmendu aiz biziotsua
izan intzala gazterik,
ni gizendutzen erreza zegok
baiña i etzegok azterik.

(Julian Albisu, Arriaran)

Bazkaldarrak

Beti alkarrekin bazkaltzen genduan, baiña kontuz itz egin bear izaten zan aren aurrean. Bazituan ondotik bialdutakoak, berriro bazkaltzen aren ondoan eseri etziranak.

Bein, erdaldun batek *caseros* esan eta entzun zituan entzutekoak: ea, baserritarrik ez balitz, burria janda bizi bear al zuan. Berriz etzan gure maira arrimatu.

Gu, geienetan, bera etortzerako bazkalduta izaten giñan, gero aren istoriak entzuteko. Baiña "arratsalde on" esan gabe sartzen bazan, kontuz ezer galdetu!

(Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun)

* * *

Segurako Arruek Lazkao-Txikirekin bazkaltzen zuan beti, ni baiña zortzi bat urte leenagotik asita. Gertakizun au, berriz, orain dala iru edo lau urte izan zan.

Legorte aundia zan eta Seguran zenbait ordutan ura kentzen zuten. Etorri zan Arrue ori bazkaltzera eta onela esan zuan:

— Atzo ere egundoko lanak egin nituan, Joxe Migel! Ura kendu ziguten, eta ni baldeekin ura eramaten aritu nintzan.

— Kenduta ere eraman egiten al dek ik? —Joxe Migelen erantzuna.

(Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun)

* * *

Bein batez, Ataunen musean ari zala, Lazkao-Txiki amorrazita zegoan eta berak jo du:

— Ordago!

— Bota! —besteak.

Baita Joxe Migelek kartak arrika bota ere.

— Euk esan dek botatzeko!

(Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun)

* * *

Jose Migel Garmendia kontratistak R-12 kotxe bat zuan. Batean, alkarrekin soziedadean afaldu genduan. Kanpora atera giñan eta or ikusten degu R-12 orri batenbatek kolpea eman diola aurreko aldean.

An zebillen kontratista ori, suak artuta, zein kalamidade izan ote zan esanez; eta Lazkao-Txikik onela dio:

— Atzean ere jota daukak.

Sututa joaten da kontratista atzeko kolpea ikustera, eta ezer ere ez.

— Nun zegok, ba, jota?

— Ez al dek ikusten matrikulan?

SS *J* izan kotxearen matrikula.

(Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun)

* * *

Beste bein onela esan zion batek:

— I aiz ume ttikia!

— I aundia aizelako, tonto arraioa! —Joxe Migelen erantzuna.

(Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun)

* * *

Ataungo Aian, Begiristain bertsolariak esan zion bein:

— Etzekiat zer daukatan! Begietatik malkoa ateratzen zaidak.

Eta Lazkao-Txikik:

— Beetik etzaik aterako eta begietatik atera bear!

(Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun)

* * *

Askotan, biok batera joaten giñan bazkaltzera. Geienetan bagenduan istoriren bat: bateko denuntzia, besteko ez dakit zer, beti zer edo zer.

Egun batean bazijoan Joxe Migel aurretik bere kotxean, eta ni atzetik. Aren aurrean zijoanak frenatu egin zuan, eta Lazkao-Txikik atzetik jo. Etzion ezer askorik egin: pilotoren bat autsi-edo.

Atera zaio aurrekoa eta esaten dio:

— Nola jo leike atzetio?

Eta Joxe Migelek:

— Nunbaitetik asi bearko diagu, aurretik etzigu-tek uzten da!

(Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun)

* * *

Beste bein etorri zan Lazkao-Txiki, eta lagun batek esan zion:

— Etorri aiz, Joxe Migel!

— Bai; etorri nauk. Belarretan aritu nauk.

— Ori ona dek —besteak.

— Ona dala? Bakarrik aritu nauk, ba!

(Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun)

* * *

Urteetan aurrera zijoan gizon bat ikusi du Lazkao-Txikik denda batean sartzen, eta onela esaten dio:

— Zer zabiltza?

— Bizikleta bat erosi bear diat.

— Zure urteetan?

— Bai; baiña eragin eta korritzen ez duana.

— Eragin eta korritzen ez duana etxean ere eukiko dezu.

(Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun)

* * *

Batean. Joxe Migel eta biok kiniela egitera joan giñan. Arek kiniela eta lotoa egin zituan; eta nik kiniela egin eta itxuen numeroa artu. Irteerakoan esan zidan:

— I tontoa aiz, Armuño. Itxuen numeroa zertarako artu dek? Alkar ezin die ikusi eta iri zera emango die oiek!

(Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun)

* * *

Kotxea Joxe Migelek *carga-descarga* leku batean utzita izan, eta aguazillak, Ataungo *Otxo-otxo* baserriko Josetxok denuntzia jarri zion.

Joan zaio Joxe Migel, eta aguazillak ez dio ba txotxoloa esan? Oraindik gogoan daukat nola jarri zan:

— I aiz amonaren seme txarra! Euskeraz ez dek entendituko ta, i aiz puta-semea! Nun engon gordeta? —Lazkao-Txikik, su artuta.

Andik *Nagasaki*-ra joan giñan. An Ataungo batek Uztapideren bertsotako txapelei buruz apustu bat egin da zuen nunbait ere. Arkumea jokatu zuala eta nik Jose Migeli galdetzeko esan zidan aurreko egun batean. Baiña egun ortan ez da, ba, ataundarra bertan azaldu? Onela esan zidan:

— Oraintxe galdetu bear zioat!

— Garai ederrean! —esan nion—. Kontuz ibili adi!

Joan eta galdetzen dio:

— I, Joxe Migel: zenbat aldiz jantzi zian Uztapidek txapela?

— Egunero —Lazkao-Txikiren erantzuna.

Gero neri esan zidan:

— Iru aldiz jantzi zian. Esaiok ik!

Ortan genbiltzala, segurar batek onela esan zion denuntziagatik:

— Ez orri kasorik egin! Auzi ta fuera!

Segurarrak ez baitute *ausi* esaten. Eta Joxe Migelek:

— Bai! Orain *auzitara* joango gaituk! *Ausi* esan zak, ba, kalamidadea! Abarkak jantzi al dituk kaltzetarik gabe? Euria egiten duanean, ankak ibiltzen dituk, ba, *plisti-plasta!* Olaxe itz egiten dek ik, motell!

Asarre zegoanean, bildurgarria zan.

(Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun)

* * *

Beste batean ere kiniela egitera joan giñan Joxe Migel eta biok. Bidean Mendizabal bertsolariarekin egin genduan topo. Au orduan txapelketara joateko zegoan.

Nerekin izketan gelditu zan, eta lazkaotar bat bi illabete gaizki egon ondoren il zala eta abar esaten ari giñan.

Joxe Migel sartu zan tartean eta onela esan zuan:

— Nik bazekiat bat, berrogei ta amar urteotan ia illean dagoana Lazkaon. Ik ezagutzen dek, Armuño.

— Zein? Zein? —galdetu zuan Mendizabalek.

— Kasilda, motell, Kasilda! (*Kasi il da*) Ik txapela ekarriko dek, etxetik eramaten badek!

(*Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun*)

* * *

Sastreriko Luisekin gertatua da onako au. Zegamarra da bera.

Ikusi du Luis ori Lazkao-Txikik eta onela esaten dio:

— Zer moduz abil, Luis?

— Goizean bi biaje ekarri zetuak.

— Gure etxean ere bi biaje ekartzen dituk.

— Bai; baiña nik bi biaje latzak gero!

— Orduan otea ekarriko uan.

(*Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun*)

* * *

Batean, lana falta zala eta lana falta zala ari zan jende guztia, eta Joxe Migelek esan zuan:

— Lana zer egiteko egin bear dek? Lana? Leenago ere bazegok naiko lana!

(*Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun*)

* * *

Letrak pagatu bearra zeukan Lazkao-Txikik. Joan da Beasaingo sukurtsalera eta an etzegoala pagatzerik. Joan da Ordizira eta an ere ez. Lazkaora joan bearko zuala. Sartu da emengo sukurtsalera eta an Ataungo bat. Billa eta billa asi da, baiña ezin arrastorik atera. Azkenean esan omen zion:

— Kontua, Joxe Migel? Nun daukazu kontua?

Eta onek:

— Kontua? Mingaiñean, ik bezelaxe!

(Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun)

* * *

Zaar batek onela esan zion bein batean Lazkao-Txikiri:

— Lana? Lana, motell, osasuna dek!

Eta Joxe Migelek:

— Gaixotasuna emaidazu orduan!

(Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun)

* * *

Baserri batera joan omen zan bein batean, bei bat erosteko asmoz. Atarian txakur igar-igarra ikusi zuan. Nagusia ate ondora agertu orduko, onela galdetu omen zion:

— Txakur onek zer dik izena?

— Luki.

— Olakoa eukitzekotan batere ez euki! Beiak ere igualtsuak eukiko dituk i(k).

Eta batere erosi gabe itzuli omen zan etxera.

(Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun)

* * *

Beste bein, lagun batek tripetako ondo-eza edo ez dakit zer zuan, eta onela esaten dio:

— I, Joxe Migel: ezin egona etorri zaidak!

— Ibili adi, ba, orduan! —bestearen erantzuna.

(Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun)

* * *

Lazkao-Txiki rejimenean asi zanean, onela esan zion batek:

— Tomatea jan zak, Joxe Migel! Tomateak dik indarra!

Eta onek:

— Kaka zarra! Zutik ezin dituk egon postei lotu gabe eta indarra nola eukiko dik, ba?

(Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun)

* * *

Luis Mari bere illobak *jeep* bat zeukan, baiña batean direzioa aberiatu egin zaio.

Joan giñan Luis Mari eta biok konpontzeko asmotan. Zerbait egin genion, baiña itxuraz ez. Errubera arrastoan etorriko zala eta etxeraiño eka-
rri genduan nola edo ala.

Joxe Migel atarira etorri zan, eta illobak ezer etzekiala eta an asi zaio:

— Bota onera!

— Alperrik ari zera! Ez dauka direziorik! .

— Luis Marik.

Eta Joxe Migelek:

— Ez daukala? Berak nai duan lekura joateko bazeukak!

(Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun)

Bein, illeta batean alkarrekin giñan, eta apai-zak sermoian esan zuan:

— Zuzen-zuzen zerura dijoa au!

Elurra zegoan eta Joxe Migelek neri:

— Gure etxera bezelako bidea badago, ez dek bereala aillegatuko, Armuño.

(Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun)

* * *

Azken aldera dezente erre zan. Ura edaten asi zanean, onela esan nion:

— Joxe Migel, ez dek gauza onik egingo. Urak indarra badik, baiña beera!

(Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun)

* * *

Eguraldiari buruz ari giñan beste batean, eta onela esan zidan:

— Armuño, gauza bat esan bear diat: eguraldiarekin eta emakumeekin ez adi aritu kontutan, biak nai dutena egiten die ta.

(Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun)

* * *

Astotxo-egun batean, Lazkaoko apaiz batek esan zion Joxe Migeli:

— Orrenbeste *hostia* ainbeste pagatu ditut.

Eta Lazkao-Txikik:

— Debaldekoak ere izaten dira or!

(Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun)

* * *

Bein onela esan zidan Lazkao-Txikik:

— I, Armuño! Ik kaso egin Ataungo beterinario orri, beia susa zeukeat eta.

Itzegin nion beterinarioari eta onen esana pasatu nion, ba:

— Biar amarrak aldera etorriko omen dek.

Eguerdian etorri zan bazkaltzera eta galdetu nion:

— Zer abelera, Joxe Migel, bei oiekin?

— Or ibili nauk sasi azpitik bueltan, beiak sartu eziñik!

— Ni baiño errezago pasako intzan i sasi azpitik!

— Zuen etxean ere bazegok sasia! Asko zapaldu al dituk?

A zer nolako erretolika etorri zan ondoren! Andik aurrera ezta itzik ere iñork.

(Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun)

* * *

Beste bein, andrea artu edo ez artu ari giñala, onela esan zidan:

— Ik, Armuño, andrea bear badek, mutua eta koja. Beste bat igurtzitzen asiko aiz; eta, anka bizkorrak baditu, alde egingo dik.

(Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun)

* * *

Joxe Migel il zan eta, Lazkaomendin bere jaiotetxean zegoala, ni ez nintzan atrebitzen ikustera joaten, eta Luis Mari beraren illoba etorri zitzaidan billa. Ala, joan nintzan.

An zegoan Joxe Agirre eta kantatzeko esan zidan. Bertso auethek bota nizkion:

Joxe Migel au ola ikusi ta
zeiñek artuko digu poz?
Zu lenagotik ikusi zaitut,
begiak busti zait malkoz.
Orain zu illa ortxe zaude ta
bizik bazeunde obe askoz,
zu bazoaza mundu ontatik,
gu ere laister bagatoz.

Guk alkarrekin pasa ditugu
munduan amaika urte,
ez dakit zenbat diran seguru
baiña ia oraintxe arte.
Mundu onetan zuk, Joxe Migel,
iñoi ez diozu ein kalte,
Joxe Migel, zuri, eskerrik asko,
agur eta gero arte!

(Jose Antonio Goikoetxea, Armuño, Ataun)

Osasunaren kezka

Zaldibiko Gurutzeta baserria erosi zuala jendeak jakin zuanean, batek onela esan zion:

— I, baserria erosi omen dek?

Eta Lazkao-Txikik:

— Bai; baiña denbora gutxirako. Pixka baterako bakarrik.

Broman esan zuan, baiña ala gertatu ere.

(Patxi Telleria, Gaintza)

* * *

Lazkao-Txikiri, Donostira joan bear zuala operazio txiki bat egitera esan zioten Zumarragako ospitalean.

Arek orduan medikuari:

— Eta jende asko iltzen al da operazio ortatik?

Medikuak:

— Millatik bat.

Joxe Migelek orduan:

— Eta bat ori ilda al dago? Bat ori ilda badago,
ni lasaiago joango naiz operaziora.

(Joxean Ormazabal, Zegama)

* * *

Donostiko Residentzitik etxerakoan kantatua,
1979 urtean-edo:

Sukar aunditan bein artu nuan
orain uzten deten gela,
ez nuen uste nik olain ongi
sendatu bear nuela.
Alde danetan aitortuko det
ongi artu nazutela,
alegin dana ein didazute
senide bati bezela:
zueri esker bizirik noa,
il bear nuen bestela.

* * *

Zer moduz, Joxe Migel? —galdetzen dio lagun
batek.

Eta berak:

— Zer esango diagu?

— Itxura txarra ez daukak!

— Orixeko falta zaidak, ba!

(Joakin Berasategi, Olaberri)

* * *

Orain dala amabost urte-edo, sudurretik ar-
zoak izan zituan. Joan da medikuarengana eta ope-
ratu egin bear zuala.

— Zer daukat, ba?

— Aragi faltsoak —medikuak.

— Leen aski daukagu, ba, eta aiek faltsoak!

Ala, San Kosmen operatu zuten, eta an ankatik operatutako bat jarri zioten ondoan. Ankatik pisuak jarrita zegoan, anka luzatzeko.

Lazkao-Txikik orduan:

— Eta orrela, pisuarekin jarrita, anka luzatu egiten al da?

— Bai; luzatu egiten da, bai.

— Ba, emen nagoan ezkerro, neri jarri idazute bietan!

(Kasiano Ibarguren, bertsolaria eta soiñujolea, Lizartza)

* * *

Kolesterola altu samar billatu ziotela eta errejimen-kontuak aipatzen ari zan batean, onela esan zuan:

— Medikuarengana joan nauk; analisietan esan zidak kolesterola altu daukadala, eta esan zioat: “Oker ariko zera. Ori ez da orrela izango”.

Bere gorputzaren neurriarekin jokatzuz alegia, sarritan egiten zuan bezela.

(Anjel Mari Peñagarikano bertsolaria, Albistur)

* * *

Batean, operatu aurretik, neri ere *cataterismo* egin zidatela eta galdezka aritu zitzaidan ori zer zan, berari ere egin bear ziotela eta.

Ala, *cataterismo* dalako ori egin zioten egunean, telefonoz deitu nion, zer moduz zegoan jakiteko. Astearte-illuntzea zan, ilbeltzaren 27-a.

Biotzean iru *puente* egin bear zizkiotela esan zidan. Ni, berriz, ori ezer etzala eta abar esanez ari-tu nintzaion; eta urrengo astean bisitatzera joango nintzaiola. Baiña orduan or esaten dit berak:

— Aizak, i: neuri, operazioak berak baiño, beste gauza batek bildur geiago ematen zidak.

— Zeren bildur aiz, ba?

— Ik jakingo dek, ba, ardi zaarra akabatzen danean belak inguruan bueltan nola ibiltzen diran? Ba, emen, akabatu baiño leen asi dituk. Oiartzungo erretorea emen izan dek; Residentzikiko apaiza ere bai; Olaberrikoa ere bai; Beasaingoa ere bai; Obispoaren sekretarioa ere bai... Danak emen izan dituk, au ez dala ezer esanez. Baiña, belak bueltaka dabiltzanean, ardia akabatuta izaten dek.

(Jose Luis Gorrotxategi bertsolaria, Osintxu)

* * *

Joxe Migel, klinikan zegoala, batean an omen zebillen pasilloan pasieran. Bazkaltzeko ordua izango zan nunbait, eta ura falta. Gaixoen geletan jana-ria banatuta egongo zan; eta, ain juxtu, egun ortan arraultzak izango zituan.

Pasilloan medikuak ikusi du eta esaten dio:

— Joan zaite azkar bazkaltzera, bestela arraultzak oztuko zaizkizu eta!

Eta Lazkao-Txikik:

— Arraultzak oztu guri, tapatuta daramazkigu eta?

(Jose Gorostiza, Asteasu, Illati tabernakoa)

* * *

Klinika ortan bertan egun-mordoska bat pasa bear izan zuan jaiki gabe, eta txixa egiteko tresna-txoa ekartzen zioten beti ere. Egun batzuetan orrela zebillela, enfermerari esan omen zion:

— Oraintxe aspertu naiz, ba, au beti toki batean sartzen! Aldatzeko ere ia gogoa egiten asita nago!

(Jose Gorostiza, Asteasu, Illati tabernakoa)

* * *

Bein, *Asteasu* eta biok joan gera ura bisitatzera klinikara, Donostiko Aieteko ortan, eta onela esan zigun:

— Ikusten al dezute nun dauden Astigarragako sagardotegiak? Oiek emendik ikusi eta nik euki ditudan egarriekin, auek inbiriak pasa ditudanak! Sekula ez diat sagardotegira joateko oinbeste inbiri euki!

(Patxi Iraola bertsolaria, Zaldibia)

* * *

Il aurreko operazioan, anestesia jartzera zijoan sendagillari esana:

— Zuk lo jarriko nazu; baiña nork jarriko du despertadorea?

(Xabier Amuriza bertsolaria, Etxano)

* * *

Operatu aurretik, beraren kargu zebillen medikuak *Doctor Gallo* izena zuan; eta, an ingurura enfermerak etorri ziranean, onela esan omen zion:

— Olako oillandekin, ni ere oillar izango niñukek.

(Kasiano Ibarguren bertsolaria eta soiñujolea, Lizartza)

* * *

Operatu aurretik medikuak:

— Tú, *José Miguel*, tranquilo. Ahora, a dormir un rato; y después, coser y cantar.

Eta berak:

— Sí; pero que no sea el cura el que cante.

(Kasiano Ibarguren bertsolaria eta soiñu-jolea, Lizartza)

* * *

Julian Albisuk, operazioaren bezperan, kotxean etxera zeramala, Lazkao-Txikiri kantatua:

Operazioko gauzak
beti ere serio;
iri toka egin zaik,
zer erremedio?
I sendatuta azkar
etortzeatio.
errezauko dizkiat
iru errosario.

Lazkao-Txikiren erantzuna:

Julian laguntzeko
det aldamenetik,
olaxe izaten aiz i
len, orain da betik.
Eskerrak emate'iat
borondategatik,
eta beste ainbeste
errezatzeatik.

(Julian Albisu, Arriaran)

* * *

Auxe izango da, ziur asko, Lazkao-Txikiren az-
ken bertsoa.

Txisteak

Baserritarrak

Gure inguruko baserritar mutil gazte bat soldadu Bilbora joan zan. An iru illabete pasa, banderari muiñ eman edo juramentu ori egin eta etorri da berriz ere etxera. Amak galdetu zion:

— Motell, zer pasatzen zaik? Oiek dituk kolore txarrak! Amar kilo gutxiago baaiz!

— Ama, ni ondo nago!

— I ondo? Joan intzanean bai ondo! Zer pasatu zaik?

Arratsaldean amak artu eta medikutara eraman du.

— Beitu iozu mutil oni ondo. Nere semea da. Orain dala iru illabete joan zan soldadu, eta nola etorri dan!

Beitu zion ondo eta:

— Zer dauka? —galdetu zion amak.

— Onek dauzka ogei ta bi urte, naiko diru eta Bilbon soldadu.

— Eta orain zer egin bear diogu, ba?

— Zer? Jaten ondo eman, petxutik erortzeko arriskuan ikusten det eta. Gaizki dago eta betiko

galdu diteke. Eta emendik norabait eraman, ume-dade gutxiago dagoan toki batera. Ez al daukazute parienterik Naparroako Erriberan?

— Naparroan ez, baiña Logroñon bai.

— Berdin da. Zortzi bat illabete pasa ditzala an, zortzian bein medikuarengana azalduz. Ango medikuak alta eman arte, ez dedilla onera etorri.

Ala, denbora-puska bat pasa zuan, eta mutilla oso fuerte jarri zan. Gaztea izan eta ondo gobernatu baitzuten.

Bazetorren etxe aldera *Estellesa* autobusean. Zunbeltzeko bentatik pasatzean, leiotik begiratu eta or ikusten du auntz baten gainean akerra, beren festa ortan.

Mutil ori bere gorabeerarekin gogoratu zan, eta leiotik oska asi zan:

— Aritu adi! Aritu ortan! Segi zak! Alimentua dala uste al dek? Orrek konpondu au! Ederki ago, Logroñon parienterik ez badek!

*(Lazkao-Txikik berak kontatua eta magnetofoz
Oñatin jasoa, 1985-IV-27-an)*

* * *

Erri bateko bi baserritar gaztek soldadu joan bear zuten. Bat atera zan gaur bezela, eta besteak urrengo egunean joan bear zuan.

— Ala, denboraren buruan, etorri da permisoa-
rekin leenengo joan zana eta or ikusten du bere laguna kalean.

— I ere permisoarekin al ago?

— Ez.

— Nun ago soldadu, ba?

— Ez niñuan joan. Ni etxetik joateko egunean, aita il zitzaidaken.

— Aita il, e? Ori dek suertea, ori!

(Lazkao-Txikik Markinan kontatua, 1989-XII-8-an)

* * *

Lazkao-Txikik bazuan beste txiste bat, sarri kontatzen zuana: baserriko amonak, errosarioa esaterakoan, letaniak nola erreztatzen zituzten. Latinezko letaniak noski, baiña nolako aldaketak egin da gero:

— *Ya no hay cielo. (Janua coeli)*

— *Estrella en Martutene (Stella matutina)*

— *Vamos aurea (Domus aurea)*

— *Feltxen abarka (Foederis arca)*

Eta abar.

(Jose Gorostiza, Asteasu, Illati taberna Zaldibia)

* * *

Beste bein, badakizute guk, euskaldunak, erderaz nola egin izan degun. Nik, beintzat, soldadus-kara joan arte ez nekian ezer ere, eta garai artako beste asko ere alamoduz izango ziran.

Ala, egun batean, bi baserritar alkarrekin izketan ari ziran:

— Oillo puñetero oiek!... Bazeuzkeat oillo batzuk...

— Zer pasatzen zaik?

— Apiondokoa, muestrakoa, jan egiten die.

— Apiondokoa jan? Ori konpontzen erreza dek, motell! Orain bazeudek ferreterietan plomozko arraultzak, pintatuta. Oiek jartzen badituk, berea-laxe utziko ziotek.

— Nun zeudek oiek?

— Alako ferreteritan.

— Baiña angoa kastillanoa dek eta nik etzekiat erderaz.

— Ori esaten erreza dek, motell. “¿*Tienes usted huevos de plomo?*” galdetu eta naikoa dek.

Ala, joan da gizon ori astearte-illuntze batean. Baiña ferreteriko nagusi zaar ori erreumarekin ondattuta zegoan; desgastea ere bai, eta gaizki zebillen.

Joan da, ba, beste ori eta agurra onela egin du:

— Eup!

Azaldu zaio nagusi zaarra, oker-ok er eginda, eta orduan:

— ¿*Tienes usted huevos de plomo?*

Eta nagusiak:

— ¡*No, hombre, no! ¡Es la jodida reuma!*

(Lazkao-Txikik Azpeitian kontatua, 1992-XII-5-ean)

* * *

Bilbotar arro-putz edo *amalau* oietako bat sartu omen da baserri-taberna batean, eta esaten dio tabernariari:

— Atera idazu whisky doble bat.

Atera dio eta tragoan edan du.

— Atera beste bat, doblekoa ori ere, jaleoa armatu baiño leenago.

Atera dio, ba, berriz ere, eta oster tragoan barrura,

— Orain atera idazu botilla osoa, jaleoa armatu baiño leenago.

— Zer esaten ari zera? Zer jaleo armatu bear du, ba?

— Dirurik ez daukadala esaten dizudanean armatuko dana.

(Juan Krutz Lasa, Zela, Joxe Migelen soldadu laguna)

* * *

Au gertatu zala aspaldi da. Nere pariente base-ritar batzuen illobak bixkiak ziran. Oiek eta beren izeba Urrestillakoak askotan alkar ikusten zuten Ordizin.

Bixki oietako bat il ondorenean, asteazken batean, or ikusten du bestea Urrestillako izebak, eta onela dio:

— Ene, illoba! Emen al zera? Baneukan zurekin itzegiteko gogo! Izan dezute desgrazia etxean, e?

— Bai, izeba, bai.

— Ain anai jatorrak ziñaten biok, bixkiak biok! Baiña barka zazute: oso konbinazio txarra dago Urrestillatik Lazkaora etortzeko eta ez genduan elizkizunetara eta bisitara etortzerik izan.

Izenik ezin zan akordatu eta esan zion:

— Zuek, bi anaiak, ain igualak ziñaten eta ezin naiz gogoratu zein zein zeraten, eta fabore bat eskatzen dizut, illoba.

— Zer nai dezu, ba, izeba?

— Biok ain igualak ziñaten ezkerro, esan bear didazu ildakoa zein dan: zu ala beste anaia.

(Lazkao-Txikik Antzuolan kontatua)

* * *

Ba omen zegoan erdaldun koadrilla aundi samar bat, eta tartean bi euskaldun, baserritarrak, erderaz gutxi samar zekitenak.

Erdaldun batek esan omen zuan:

— *El que mucha abarca poco aprieta.*

Ori entzun eta euskaldun batek besteari:

— Zer esan dik orrek?

Eta lagunak:

— Orrek? Abarka asko eta apreta gutxi daukala.

(Jose Maria Ugartemendia, Donostia)

* * *

Abogadu baten etxera neska baserritarren bat joan omen zan neskame; eta, gure antzera, ezjakin samarra ura ere noski.

Etorri zaio bezeroren bat abogaduari, galdetu du don Fernando ote dan, eta neskame orrek erantzun:

— Etxean da, baiña komunera joan da kaka egitera.

Abogaduak entzun du zer esan duan; eta ondoren, bakarka artu eta erakutsi asmoz, onela esan omen zion:

— Ori nola esango diozu, ba, bezero bati? Urrengoari zera esan bear diozu: okupatuta nagoala.

Andik egun batzuetara berriz ere egoera berean gertatu da, ba, abogadu ori, bezero bat etorri zaionean; eta esaten dio:

— Okupatuta dago, ba.

— Eta laster libratzeko moduan izango ote da?

— Baietz uste det, pasilloan aurrera puzkarka joan da eta!

(Juan Krutz Lasa, Zela, Joxe Migelen soldadu laguna)

* * *

Mutilzar bat baserri batean bizi omen zan, kamiotik amabost minutura, eta gero errira beste orduerdi inguru zuan.

Larunbat batean mezetara joateko berandutu zaio ganadu-janetan eta atera da presaka etxetik. Kamiora jetxi aurretik zera bururatu zaio: kamio-bazterrean bizi zan bere lagun Patxiri bizikleta eskatu eta bereala joango zala. Berak bizikletan ibiltzen bazekian, baiña ez baitzeukan bizikletarik.

Ate ondora iritxi danean, zalantzan asi da: “Bai; baiña ikuilluan ariko dek eta molestatu besterik etzioat egingo. Oiñez joango nauk”.

Egin du bide-sail bat erri aldera eta pentsamentua etorri zaio: “Patxik jakiten badik ari bizikleta ez eskatzeagatik oiñez noala, etzaiok gustatuko. Eskatu egingo zioat, oraindik ere oiñez baiño azkarago joango nauk eta”.

Ateondora etorri da berriro, baiña ostera ere zalantzak asten zaizkio: “Kapaz dek etxean ez egote-ko. Ama egongo dek bakarrik, eta atso petral orrek beti fabore-eske naizela edo antzeko zerbait esango dik. Auzoko pakeak geiago balio dik. Oiñez joango nauk”.

Berriro ere egin du bide-sail bat, eta leengoa burura: “Ni banitxiak, ba, oiñez, bizikletan joan nintekena! Patxiri etzaiok gaiñera ondo irudituko, ori jakiten badu. Joan eta atea joko zioat.”

Itzuli da ateondora eta berriz ere zalantzak: “Eta bizikleta pintxazoarekin baldin badauka? Or ibili bearko diat partxe billa estu eta larri. Oiñez joaten baiño denbora geiago bearko diat nik, eta ari denbora galdu erazi. Oiñez joango nauk.”

Ia erriraiño joan ondoren, bere buruarekin asarretzen da: “Ni inutilla nauk. Nik zer zekiat, ba, Patxi nun dagoan, ama dagoan, bizikleta pintxazoarekin daukan ala ez, iñori ezer galdetu gabe?”

Joaten da berriro ateondoraiño. Duda-mordo baten ondoren jotzen du atea. Or azaltzen zaio Patxi:

— Kaixo, Joxe! Zer diagu?

Eta onek:

— I, Patxi! Bai al dakik zer pentsatu dedan! Ire bizikleta txerri ori sartu zak ipurdiko zuloan, ni oiñez joango nauk eta!

(Imanol Lazkano bertsolaria, Azpeitia)

* * *

Saski-baloi edo balon zestoko partidu bat ikusteratera joan dira baserritar batzuk, eta kiroldegia lepo-

raiño beteta. Inun sartzeko tokirik ez, eta al duten tokian jarri dira alamoduz.

Partidua asi eta bereala arbitroak otsegiten du:

— *Falta personal.*

Eta onela esaten dio batek besteari:

— Auek zer nai die, bada: komunak eta danak betetzea? Inun esertzeko lekurik etzegok, eta ala ere “*falta personal*” otsegiten!

(Juan Krutz Lasa, Zela, Joxe Migelen soldadu laguna)

* * *

Baserritar bat sartu da ferreteri batean eta onela dio:

— Emaidazu azkar zepo bat, zortzietako trena arrapatu bear det eta!

Eta dendariak:

— Ara! Orren aundirik ez daukagu, ba!

(Joakin Berasategi, Olaberri)

Apaizak

Matximentako bat Ameriketara joan eta aberastuta etorri da. Berrogei urtez elizan sartu gabea, eta sonbrero aundia jantzi eta joan da igandean elizara, besteak bezela. Baiña sonbrero ori kendu ere ez elizan.

Eliz-mutilla edo akolitoa bialdu du apaizak:

— Esaiok gizon orri sonbrero ori kentzeko faborez. Eliza Jaungoikoaren etxea dala, Jaungoikoak agintzen duala elizan, eta faborez kentzeko.

Joan zaio eliz-mutilla amerikano orri, eta:

— Apaiz jaunak esan dit eliza Jaunaren etxea dala, emen Jaungoikoak agintzen duala eta sonbrero ori kentzeko faborez.

Amerikanoak:

— Esaiok apaiz orri eliza Jaungoikoaren etxea danik nik ez dakidala, eta Jaungoikoan ez dedala sinisten.

Joan da eliz-mutilla eta apaizari esan dio:

— Au eta au esan dit amerikanoak.

Orduan apaizak aldaretik:

— Jaungoikoan ez duala sinisten? Nik ere ez, baiña esaiok beste danak bezela pormal ibiltzeko emen!

(Lazkao-Txikik Oñatin kontatua, 1986-V-31-n)

* * *

Kapellau batek monja danak engaiñatzen omen zituan eta onela esaten zien:

— Gaur edo biar, monja maiteok, gaztetxoak ere bazaudete emen, Jaunarekin ezkonduak. Baiña mundu txar onek edozein engaiñatzen du, eta zuek ere engaiñatzea gerta liteke. Gaur edo biar izaten badezute gizonezkoen zera oiek ikusteko aukera, beste aldera begiratu. Bestela, beste gabe itxutu egingo zerate.

Ala, monja oiek dana sinistuta.

Udara artan, komentuan obran asi ziran. Zintzilikako aldamio oietan patxaraz ari ziran igeltseroak. Oietako bat, bonbatxo utsetan, danak aidean zituala; eta monja gazte bat barrutik begira, onela esanez:

— Gure Jaungoiko maitea! Gauza guztien egi-
llea eta jabea, barka zaidazu! Begibakar geratuko
naiz, baiña au ikusi gabe ez dago egoterik!

Eta begi bat tapatuta begiratzen zuan beetik
gora.

(Lazkao-Txikik Oñatin kontatua, 1986-V-31-n)

* * *

Apaiz bat sermoia egiten ari omen zan:

— Nere kristau maiteok! Gure Jesusek zenbat maite gaituen ez dago esaterik. Begira: Jaungoikoa izanik, gizon egin zan, gizona salbatzearen gizon bear zualako. Etorri zan mundu ontara, edozein ume etortzen dan bezela, ama batek egiña. Baiña ez gizon danak bezela, Espiritu Santuaren bitartez baik, amari mantxarik utzi gabe. San Jose eta Maria joan ziran beren izenak ematera, Erromako enperadorearen aginduz, Belena, eta an ume pobre bat balitz bezela jaio zan, etxe pobre batean, estalpe batean, zeru eta lurren Jabea izanik. Ogei ta amar urtean an jardun zan bere aita Joseri arotzerian laguntzen. Baiña azkenengo urteetan, bere goiko Aitaren borondatea betetzearen, an ibili zan zeruko dotriña zabaltzen: erri batean mirariak, bestean itzaldiak, beste batean illak piztu, urrengoan mutuak izketan jarri... Asko ibili bear baitzuan, Kafarnaum-tik Tabor mendira areoplano batean joan zan, areoplano *Douglas* batean ain zuzen. Geroago, berriz, *areotaxi* batean Jordango ibaiaren ertzera. Emen itzaldia eman eta mirariak egin, eta andik beste leku batera joateko areoplano *Ranger* bat artu zuan...

Orrela ari zala, bi apaiz sartu ziran elizan. Zer esaten zuan entzun eta alkarri onela diote:

— Gure don Antonio au zer esaten ari dek? Ori parregarrikeria egiten ari dek, garai artan aeroplanoan ibiltzen zirala esanez!

Sankristauarengana joan eta onela esan zioten:

— Zoaz eta esaiozu don Antoniori parregarrikeria egiten ari dala eta ixiltzeko! Don Jose Mariak esan duala.

Sankristaua joan da makurtuta pulpitora, eta ankatik tira egiñez esaten dio:

— Don Antonio! Don Jose Mariak esan du parragarrikeria egiten ari zerala eta ixiltzeko! Orduan etzala aeroplanorik!

Baiña orduan eta indar aundiagoz don Antoniok:

— Nere eliztar biotzekoak! Oraindik ere askok diote, eta askok uste dute, garai artan etzala aeroplanorik eta elikopterorik. Orduan neri nork esan dit Pontzio *pilotoa* zala?

(Lazkao-Txikik Azpeitian kontatua, 1992-XII-5-ean)

* * *

Bein joan omen zan Aita Santua —aspaldi ontan jira asko egiten ditu, bada, munduan zear— Jesukristo ibili izan zan lur santuetara. Eguneko zer egiñak bukatu ondoan, afaltzera sartu omen zan *restaurante* batera, bere laguntzailleak aldame-nean zituala; eta, oso ondo afaldu ta gero, kontua eskatu omen zuan arduradunak.

Ekarri diote kontu ori diru-arduradunari; eta, izan ere diru-mordoa baitzan ordaindu bear zana, pagatzeko geiegizkoa, neurriz kanpokoa iruditzen zaio. Orduan arduradun ori zuzendu zaio serbitzariari eta onela dio:

— Nola da posible orrenbeste diru eskatzea gaurko afari onengatik? Seguru asko okerren bat gertatu zaizu kontua egiterakoan.

Eta serbitzariak serio-serio erantzuten dio:

— Ez, ez; ez dago batere okerrik. Jesukristok apostoluekin batera ementxe bertan orain bi milla urte egiñiko azken afaria ere, ura orduan ordaindu

gabe gelditu zan; eta orain arte iñor kitatzera etorri ez baita, gaurkoarekin batera kontuan sartu dizut.

(Alfonso Irigoien, Bilbao)

* * *

Urteko konfesioa egitera joan omen zan bein Arantzazura Oñatiko kankaillu bat. Alamoduzko ibillerak erabiliko zituan nunbait, eta errian atrebizten ez eta praileengana deskarga egitera.

Frai Ziriakorengana joan omen zan, eta egundoko errieta-soiñua: penitentzian bederatzi jaitan segidan meza nagusira joan bear, eta beste bederatzi egunetan errosarioa errezatu bear.

Aundia iruditu penitentzia eta joan da beste praile batengana: Frai Frantziskorengana. Konfesatu ditu berdin-berdin leengo pekatu danak, eta iñolako errietaryik ez! Penitentzian, iru aitagure, iru agur mari eta iru gloria. Arritu da gure oñatiarra eta esaten dio:

— Au da marka, au! Leentxeago Frai Ziriakorekin konfesatu naiz, pekatu berdiñak esan eta alde ederreko penitentzia jarri dit.

Eta Frai Frantziskok:

— Etzaiozu kasorik egin. Orrek bai al dakizu zer egiten duan? Berak egin ez eta besteei galerazi.

(Jon Azpillaga bertsolaria, Mutriku)

* * *

Apaiz-billera batean Lazkao-Txikik kontatua da beste txiste au.

Ostegun Santu egunean, Jetsemaniko baratzan, Jesukristoren billa soldaduak eta beste ainbat lagun joan ziranean, San Pedrok ezpata atera eta burrukan egin nai izan zuan. Baiña bere Jesusek etzuan nai izan, eta Pedrok onela esan zuan:

— Gure Maisu onek daukan pazientzia! Naiko balu, danak aixa menderatu besterik ez eta or doa eskuak lotuta!

— Aizu! Ixilik gero! Pazientzia nik daukat emen! —baratzaren jabeak—. Danok emen zabiltzate bazter guztiak zapaltzen, eta oraindik ez det txintik ere esan!

(Jose Maria Arregi bertsolaria, Berriatua)

* * *

Joan da baserritar bat konfesatzera. Aginduz-agindu ari dira eta apaizak galdetzen dio:

— Seigarrenean zer moduz?

Eta besteak:

— Leenengoan baiño obeto, jauna.

(Joakin Berasategi, Olaberri)

* * *

Erri batera joan omen da bein apaiz berri bat, eta jendeak “larrutan egin det” eta orren antzeko gordinkeriak ao betean botatzen zituzten. Konforme ez eta deitu omen ditu gazte guztiak. Itzaldi serio bat egin omen zien:

— Erri ontan dagoan libertadea ez da bidezkoa. Okerrena, egindako okerrak esateko erabiltzen de-

zuten izkuntza da. “Larrutan egin det” eta orrelakoak ez dira konfesonario batean esatekoak. Ez egiteko ere! Baiña, egiten badezute ere, “kanposantuko bidean txirrist egin eta erori naiz” esan bestearen orde, eta zenbat bider, bein baiño geiago bada, eta kito.

Ala, kontraseiña orrekin ederki konpondu ziran, apaiz ori bertan egon zan artean.

Baiña obispoak aldatu du erriz, eta aren orde bestea bat biali ere bai. Bururatu zitzaizkion guztiak esan zizkion leengo apaizak apaiz berriari; baiña kontraseiña sekretu ori aztu nunbait.

Asi da apaiz berria lanean, eta konfesatzera zetozen geienak “kanposantuko bidean txirrist egin eta erori naiz” esaten zioten.

Kanposantuko bide ori ikustera ere joan zan gure apaiz ori. Etzitzai on ain arriskutsua irudit, baiña zerbait egin bearra zegoan.

Erri ortan apaizak, edozein ziñegotzik bezela, aulki bat omen zuan udalan; eta urrengo *pleno* edo batzarrean gauza argitzekotan gelditu zan.

Iritxi da batzar ori. Joan da bera ere. Bide eta iturri ugari konpontzeko planak bai, baiña “kanposantuko biderik” etzuan iñork aitatzen. Leen billera ortan etzan ezer esatera ausartu.

Itzuli da konfesonariora eta berdin-berdin berriz ere jendea, “kanposantuko bidean erori naiz” esanez. Ura ala ezin zala utzi eta urrengo batzarrean nola edo ala esan bear zuala erabaki zuan.

Berriz ere, bide, espaloi eta konponketa asko bai; baiña “kanposantuko biderik” aiatu ere ez. Alkatea bukatzera zijoala, or eskatzen du itza apai-zak:

— Alkate jauna, zure baimenarekin neuk artuko det itza.

— Bai. Esan nai dezuna.

— Ba, “kanposantuko bidea” egon bear du oso arriskutsua. Or jende asko erortzen da.

Asi dira danak parrez, alkatea lenengoa dala. Eta apaizak serio:

— Parre egiten dezute gainera! Ba, jakin zazu zeure andrea ere aste ontan bertan bi aldiz erori dala! Zeuk jakingo dezu zer egin!

(Jon Azpillaga bertsolaria, Mutriku)

Medikuak

Neska bat mediku batekin ezkondu zan. Onek lan nasko zeukan eta iruretan edo laueta bukatzen zuan kontsulta. Bitartean, andrea zai egoten zan, aspertuta. Egun batean onela esan zion:

— Zurekin ongi edo obeto biziko nintzala uste nuan, karrerako gizona izanik. Baiña edozein fabrika-langillerekin baiña gaizkiago bizi naizela uste det. Beste danak ordubatean bazkaltzen dute, eta gu lauretan asi gabe oraindik.

Gizonak erantzun zion:

— Zer nai dezu, ba, nik egitea? Gero eta gaixo geiago datorkit, eta gero eta lan geiago!

— *Bueno!* —esan zion andreak—. Zuri etortzen zaizkizun gaixo guzti oietatik, mordo bat izango da arinkeri ugariarekin etorriko dana. Nik erosiko det mantal bat zuria. Zure kontsulta ori tabike batekin erditik itxiko degu. Andik aurrera zuk lan zaillenak eta garrantzi aundikoak egin: baiña bendak jarri eta errezenak nik egingo ditut. Ea era ortan ordubietarako bazkaltzen degun.

— Ondo da.

Medikua ere konforme eta asi dira, ba, andre-gizonak esandako moduan.

Urrengo egun batez, or etorri da andre musu-gorri bat, andre eder eta bikain bat. Aspaldian bil-durrez zegoan medikuarengana joateko, gauza lo-tsagarri bat zeukalako bere ustez.

Medikuak ikusi du alako musu gorriekin eta esaten dio:

— Zuk ez daukazu itxura txarrik. Joan zaite beste ate ontara. Nere andrea or dago eta gauza errezak berak egiten ditu.

— Baiña, jauna! Zure andreak ez dit sendatu-ko nik daukadan gaitz au. Zuk uste dezun baiño grabeagoa da.

— Bai, bai! Andreak sendatuko zaitu zu!

Ala, bialdu du andrearengana; eta onek galde-tzen dio:

— Zer dakartzu, ba?

— Nik zer dakarten? Zuk uste baiño gaitz txar-rragoa.

— Zer daukazu, ba?

— Ara: bular bat bestea baiño luzeagoa.

Ori esatearekin bat, bularrak erakusten dizkio; eta bat oso beera eroria.

— Baiña ori nola egin dezu?

— Nola? Lotsatu egin bear det! Baiña nere senarrak, lo artu arte, eskua or eduki nai izaten du beti.

— Ori ez da orregatik izango, emakumea —eran-tzun zion medikuaren andreak—. Mani ori gizon geienak izaten dute. Bai nereak ere. Baiña ara: nik nereak ondo dauzkat.

Atera zizkion eta biak berdiñak. Orduan besteak:

— Zuk ondo dauzkazu, bai. Baiña zuek oe batean lo egingo dezute, eta gu oe banatan!

(Lazkao-Txikik Usurbillen kontatua, 1981-VII-4-ean)

* * *

Apaiz tripa aundi bat gaixo samar omen zebillen; beti ondoezik. Illobak beti erreguka ari zitzaizkion, medikuarengana buelta bat egiteko esanez.

— Zertara medikuarengana? —esaten zuan apaizak.

— Tripa ori gero eta aundiagoa dezu, eta or zerbait ere badaukazu zuk: ura edo beste edozer. Ori ez da gizonaren itxura: lepoa meetu eta tripa azi!

Ez bereala, baiña noizbait ere lortu dute medikuetara eramatea. Egin dizkio bear diran miaketak, eta onela esaten dio:

— Garai batetik gizon galdua zaude. Analisiak egin bear dituzu.

Odola atera zion. Baita ere botikan pote txiki bat erosi eta urrengo egunean an txixa ekartzeko esan. Erosi du kristalezko pote txiki ori, presaren presaz txixa egin eta utzi du sankristiko armario gainean.

Meza ondoren etorri da serora garbiketak egitera, eta uste gabeen bota du potea eta puskatu. Usaia artu dio eta konturatu da don Justoren txixa dala eta analisiak egiteko bearko duala. Nola edo ala okerra konpondu bear eta beste potetxo batean jarri du bere txixa; eta pote ori leengoaren tokian utzi, berdin izango dalakoan.

Urrengo goizean don Justo gogoratu da sankristian utzi zuala bere potetxoa, eta artu eta or dijoa botikara, txixa analizatzeko uztera.

Urrengo goizean, emaitzak artu eta joan da medikuarengana. Onek esaten dio:

— Zer pasatzen da emen? Oso gauza raroak agertu dira! Estaduan zaudela adierazten du onek!

Eta don Justok:

— Ai, ai, ai! Alperrik da, izan ere! Esaten nion, ba, nik sankristau txotxolo orri kontuz ibiltzeko!...

(Jose Luis Gorrotxategi bertsolaria, Osintxu)

* * *

Santa Agedako ero-etxean sartu omen zan bein mediku bat, eta onela galdetu zuan:

— Presaka nabil eta emen dagoan erloju au ondo al dago?

Ango batek erantzun zion:

— Ondo nola egongo da, ba, onera ekarrita dago eta?

(Julian Albisu, Iturritza baserria, Arriaran)

* * *

Beste txiste ontan medikurik ez da agiri, baiña urruti ere etziran izango, Santa Agedan gertatua da ta.

Bi ero zeuden ara etorri berriak, eta esan zion batak besteari atez kanpotik:

— Pedro, etorri adi ateraiño.

Besteak barrundik:

— Ez negok etxean!

Eta kanpoan zegoanak:

— Eskerrak ez naizela etorri!

(Lazkao-Txikik Antzuolan kontatua)

* * *

Gizon bati onela esan zion bere andreak:

— Zu etzaude ondo. Itxura onik ez dezu eta autobusean Eibarra eraman bear zaitut, an oso mediku ona dago ta.

Gizonak:

— Ez, Joxepa, ez! Ni ez nago orrela ibiltzeko moduan! Ni oiera joan bear det!

Eta andreak:

— Ez. Medikuagana joan bear dezu!

Ala, eraman zuan gizona al zuan bezela, eta Eibarko mediku espezialista orrek:

— Nola etorri zera? Zu oso gaizki zaude!

— Ba nik ez nuan etorri nai! Baiña andre puñetera onek...

— Zuk oian egon bear zenduan. Berrogei ta bat daukazu kalentura, ta nola etorri zera? Ea: atera mingaiña.

Atera du eta medikuak:

— Gizona! Mingaiña oso zikiña daukazu!

Eta orduan andreak, ezin ixilik egon eta:

— Mingaiña esan al dezu, mingaiña? Oni esan da paretari esan igual da! Ankak ikusiko baziñu...

(Lazkao-Txikik Berrobin kontatua 1982-IX-21-ean)

* * *

Urrengo txiste au Arizkunen entzun nion, San Juan egun batean, bazkaltzen ari giñala. Erdaldunak ere baziran tartean, eta txiste-mordoa kontatu zuan erderaz. Baiña txisteak berak ainbat grazi edo geiago zuten, berak egiten zituan keiñuak:

Fueron dos mujeres al médico. La una llevaba el brazo a toque, y la otra tenía panza de embarazada.

Les dice el médico:

— *¿Qué les ha pasado?*

— *A mí me ha picado una avispa* —besoa tokean zeukanak.

— *Y ¿a usted?*

— *A mí un obispo* —aurdun zegoanak.

(X.X.)

Ataundarrak

Ataungo festetan, ango baillarako apaizak, San Martin, San Gregorio eta Aiakoak alegia, alkarrekin biltzen omen ziran meza emateko, auzo bakoitzeko santuaren egunean.

Egun oietan, ain zuzen, kargurik aundiena kanpo-erriko apaizak izaten omen zuan, festak ziran errian.

Batean, jai oietan sermoia egitera etortzeko zan apaiza gaixotu egin omen zan, eta aren ordezeko sankristaua jarri zuten, ari etziola iñork antzemango eta.

Garai artako apaizen oitura omen zan, joaten ziran erria sermoian al dan geiena aitatzea.

Sankristauak irakurtzen ere ez omen zekian; baiña eraman dute kulpitora bear bezela jantzita, eta onela egin zuan sermoia:

— Un erriko seme se fue al cielo y preguntó a ver si había alguno de Ataúuun... Y San Pedro le contestó que no había llegado ninguno aúuun...

Entonces se fue al limbo de los justos y preguntó a ver si había llegado alguno de Ataúuun... Y le contestaron que no había llegado ninguno aúuun...

Eliztarrak oso gustora: apaiz on asko etorri zala errira, baiña alakorik bein ere ez. Erria sarritan aitatzen zuala! Erria asko famatzen zuala!

Apaizak segi sermoian:

— *Entonces se fue al purgatorio y preguntó a ver si había llegado alguno de Ataúuun... Salió el portero y le contestó que no había llegado ninguno aúuun...*

Gero eta gustorago jendea:

— Au nungo apaiza ote da?

Apaizak segi:

— *Por fin se fue al infierno y preguntó a ver si había llegado alguno de Ataúuun... Y Satanás le contestó: "Tres millones y medio y los que vendrán aúuun..."*

(Jose Luis Gorrotxategi bertsolaria, Osintxu)

* * *

Ataundar bat, San Gregoriokoa bera, San Martiñera jeixten omen zan urtero Azentzio-egunean pazkoazkoa egitera.

Urte batean, egun ori iritxi danean, etorri da beti bezela. Baserritarrak garai artan oi zuten bezela, abarkekin jetxi da au ere: eta aiek erantziz eta eliz-atarian zapatak jantzi.

Elizaren sarreran Santo Kristo aundi bat omen zegoan; eta gure baserritarrak ankako iltzean zintzilik utzi ditu abarkak, eta bera konfesatzera.

— *¡Ave María Puísssima!*

— *Sin pecado concebida* —apaizak erantzuna—
Etorri zera, Joxe, aurten ere txintxo-txintxo!

— Bai. Etorri gera, ba, au ere egin bear dala ta. Andreak ere etzuan pakerik ematen eta...

— Gaur egun aundia da.

— Zer, ba? Gaurkoa ere ogei ta lau ordukoa izango da, ba?

— Bai; baiña gaur Jesukristo zerura igotzen dan eguna da.

Bildurtu da gure aitona ori bere abarka eta guzti Jesukristo zerura joango ote zaion, eta onela dio:

— Egon zaite pixka bat, laster etorriko naiz eta!

Eliz-sarreraiño joan da, artu ditu abarkak eta esaten dio:

— Orain joan adi, nai badek!

(Jon Azpillaga bertsolaria, Mutriku)

* * *

Ataundar batek, mikelete sartu nairik, pentsatu du bada ez bada ere idatziz eskari edo instantzi bat bialtzea. Bai ala egin ere.

Baiña illabete bat pasa, bi pasa eta etzeterren erantzunik. Orduan pentsatu du bertara, Donostiko mikeleteen etxe nagusira joatea. Bai joan ere.

Baiña ofiziala erdalduna eta onela esaten dio gure ataundarrak:

— *Buenos días.*

— *Buenos días.*

— *Mire usted, señor: yo he metido una sustancia en su cuerpo y no me viene. 'Pero si tú me la meneas, ya te daré por detrás.*

(Joakin Berasategi, Olaberri)

* * *

Ataungo San Anton istori aundiko gizon bat izan zan: erderaz oso gaizki egiten zuana, baiña beti erderaz aritu bear.

Batean, semea morroi eramán bear zuan Olaz-tira, ango Goikoetxea izeneko batengana, Ataungo semea gainera bera.

Ataunek Altsasuarekin muga egiten du goitik, Altzaniako mendietan, eta abiatu dira andik oiñez, zaldi batean pardelak artuta. Baiña gaizki jantzita eta naiko pinta txarrean aita-semeak.

Ala, ia Etxegarateraiño etorri dira. Eta, basotik ateratzerakoan, bi guardiazibillek or ikusi dituzte. Baiña alako itxura zelebrean zijoazen eta lapurrak izango ote diran ez dute, ba, pentsatu? Eta:

— ¡Alto! ¿A dónde van ustedes?

Aitak:

— *Mira: con este seme Bernardo a Olazagutía estanco Goicoechea morrón.*

Guardiazibillak:

— *¿Qué dice usted?*

San Anton orrek berriz ere:

— *Mire usted, hombre, mire: con este seme Bernardo a Olazagutía estanco Goicoechea morrón.*

Eta guardiazibillak:

— *Pues no le entiendo nada.*

Orduan aitak semeari:

— Goazemak, Bernardo! Oek erderaz batere etzekie ta!

* * *

San Anton ori ikazkiña zan, ta sei milla zaku ikatz egin bear omen zituzten. Beterinarioak, berriz, beti erderaz zirikatzen zuan, aren ateraldiak entzu-teagatik. Ala, batean onela esan zion:

— ¿Dónde andas, Antón?

Eta onek:

— Ahí, hombre, en monte, haciendo seis mil sacos de cabrones.

* * *

Ama Birjiña Agorrekotan garo ebakitzera libre erriko sailletan; baiña itaiez, ez segaz.

San Anton ori ere joan da idiekin; baiña Idiaza-balko terrenoan sartu eta an ari omen zan garo ebakitzen.

Idiazabaldar batek ikusi du eta onela esaten dio:

— San Anton, Ataun alde ortan lapur asko xamar izango zerate, e?

Eta bestea:

— Bai. Idiazabalen gizon pormalak aiña bai!

* * *

Beste batean, San Anton ori Ordiziko peritik etxera etorri da, eta andreak onela dio negarrez:

— Anton, Anton! Ikaragarria gertatu zait! Txekorra jo eta begi bat galdu dit!

Eta senarrak:

— Ba ori dendan ez da saltzen, Mari Anttoni, eta kinkea piztu ta billau egin bearko dezu!

* * *

Beste bein, Lazkaotik aruntz beorrak iges egin, eta kabestroak arrastaka zituala etxe aldera jo. Baiña iritxi baiño lentxeago, paga-zain batean trabatu ta antxe gelditu.

Etorri da noizbait ere atzetik San Anton ori, beorra an katiatua ikusi eta onela esan dio:

— Beorra! Oneraiño etorri ta orain ez den etxera joan nai?

Perira joan aurretik, andreak aza-landarak ekartzeko enkargatu zion. Baiña aztu, eta bueltakotan zer egin du? Baratza batera sartu eta aza-buruak ostu.

Etxera iritxitakoan, andreak:

— Baiña, Anton! Aza-landarak ekartzeko ez nizun esan nik zuri? Nola zatoz, ba, aza-buruekin?

Eta senarrak:

— Bai; baiña denbora an ere bastante pasau degu, ta burutu egingo ziran!

* * *

Entzun al dezute Bastida korredore zarra? Azpeitiarra zan ori. Eta bein, ura faman zegoala, beste bat aurretik “Bastida! Bastida!” oju egiñez.

Eta San Anton orrek:

— Gaur irabazi duna besti da!

* * *

Azkenean, 1940-an edo orrela aitu zan San Anton ori. Pikuak jan da enpatxatuta il omen zan.

Aren semea, berriz, *seme Bernardo* esaten zuana, ez da oraindik urte asko il zala. Beasaiñen eza-gutuko zenduten.

(Lazkao-Txikik Berrobin kontatua 1982-IX-21-ean)

Aurak

Osabaren baserria bisitatzera illoba txikiak joan dira, eta:

— Ene! Auek txerri aundiak!

— Ene! Onek errape txikiagoak dauzka! Bi bakarrik gaiñera! Eta atzean!

Osabak:

— Ori beste arraza bat da: amerikanoa.

Gero, bazkaltzen ari dirala, maian:

— Ikusi ditugu txerriak. Ene! Badauzka txiki-txikiak asko. Baiña bat, amerikanoa, ikaragarri aundia! Beste danak baiño aundiagoa! Arek, ordea, umerik etzeukan!

Eta osabak:

— Bazenekite zenbat ume dauzkan orrek!

(Lazkao-Txikik Ordizin kontatua, 1976-an)

* * *

Eskola-maisu batek galdetzen die bere aurrei:

— Zuek danok etzerate baserrikoak, baiña au jakin bear dezute: zein egaztik edo zein bitxok jartzen ditu arraultzarik aundienak?

Bat asi zan:

— Oilloa!

Besteak:

— Aatea!

Urrengoak:

— Antzarra!

— Ez —esaten zien maisuak.

Besteak:

— Arranoa!

Maisuak:

— Ez dakizute ezer ere!

Beste batek:

— Putrea!

— Ezta ere!

— Zeiñek, ba, orduan?

— Abestruza da arraultzarik aundienak jartzen dituana.

Eta atzean zegoan mutil ttiki batek:

— Maisu jauna, berorrek ez daki. Erleak jartzen dituzte arraultzarik aundienak.

— Erleak? Nolaz?

— Bai. Ikusi izan bazendu leengoan gure aitari, ezti kentzen ari zala, nolakoak jarri zizkioten!...

(Lazkao-Txikik Oñatin kontatua, 1989-X-6-an)

* * *

Udazkena da, baiña ainbeste berdurarekin udaberria ematen du, ez da? Nik esango dedana ere alamoduzkoa da, baiña entendituko dezute...

Amari deitzen dio mutil koskor batek:

— Ama! Ama! Zatoz azkar! Zatoz!

— Zer dezu, Manueltxo?

— Aita ilda dago!

— Nun?

— Eskillara azpian or, neskamearen gainean jausita!

— Neskamearen gainean jausita? Eta ilda?

— Ez, ama! Oraindik ez, baiña azkenetan dago! Oraindik ipurdia pixka bat mugitzen du!

(Lazkao-Txikik Oñatin, 1989-X-6-an)

* * *

Iparraldeko apaiz batek mutiko gazte bat arrapatzen du, eta onela asten zaio izketan:

— Zonbat haurride zazte?

— Anitz gira, jauna.

— Zonbat: zortzi?

— Gehiago! Gehiago!

— Hamar?

— Gehiago, jauna, gehiago!

— Hamabortz?

— Gehiago!

— Hogoi?

— Gehiago!

— Zonbat zazte, ba?

— Hogoi ta bortz.

— Orduan ama maiteko duzie! Ama Birjiña altarean bezela jasorik izain duzie ama?

— Ez, jauna, ez.

— Nola ez, ba?

— Ez, jauna, ez. Armarioan gordeta daukagu.

— Zergatik armarioan?

— Aitak ez billatzeko, jauna.

(Lazkao-Txikik Azpeitian kontatua, 1992-XII-5-ean)

* * *

Gaur apaizak paisanoz jazten dira eta ez dago ezagutzerik. Baiña gertaera au paisanoz egoten etziran garaikoa da; sotanaz ibiltzen ziran denborakoa.

Mutil koskorrak badakizute zer nai izaten duten beti: aundi izan. Nik ere ala nai izan nuan, baiña ez nintzan aillegatu. Aundi izan nai zuan, ba, mutiko batek, eta amari esan zion:

— Ama, aspertu naiz oraintxe umeen praka auekin. Egin bear dizkidazu gizon aundiei bezelako prakak.

— Baiña, Josetxo: ez al zaude konforme?

— Ez; ez nago.

— Zer ba?

— Aitak lau botoi dauzka bragetan, eta nik bi.

— Baiña gauzak ere entenditu bear dira! Aita zu baiño aundiagoa da, eta beste zera oiek ere aundiagoak dauzka.

— Orregatik al da, ama?

— Bai, ba! Orregatik da.

Mutil koskorra orduan parrez asten da. Amak:

— Zergatik egiten dezu parre, Josetxo?

— Bai al dakizu zer bururatu zaidan, ama?

— Zuk esango dezu.

— Ba, don Jose Maria erretore jaunak ainbeste botoi dauzka eta... jolin orduan!

(Lazkao-Txikik Antzuolan kontatua)

* * *

Usarraga bai al dakizute nun dan? Ba, Usarragatik bialdu zuten mutil koskor bat enkarguak egi-tera Antzuolara. Amak esan zion:

— Josetxo, kalera joan bear dek enkargutara. Txikoria ekar zak. Salto batean egingo dezu zuk ori.

Eta aitak:

— Neri *ducados*-pakete bat.

— Ba, orduan bizikletan joan bearko det, aita.

— Ez. Etzera bizikletan joango. Oraindik txikia zera eta min artuko zenduke.

— Ba, bizikleta bear det nik, igoal Bergarara joan bearko det andik eta!

— Ez. Oiñez joango zera, nik baiño anka obeak dauzkazu zuk eta!

Bazetorren mutil koskor ori, ernegatuta, armoni bizian, bere kasa esanez: “Gure aita buru aundi ori! Bizikleta etxean alperrik eta nik oiñez etorri bear!”

Beera iritxi danean, ia Antzuolara etorri danean, azkenengo baserrian, oillar bat zebillen oillokoadrilla batekin. Eta etzaio, ba, bera parean dala, oillar ori oillo baten gainera igotzen? Baiña mutil koskorrak jo ostikoz eta esaten dio:

— I ere ibili adi oiñez, ni bezela!

(Lazkao-Txikik Antzuolan kontatua)

* * *

Bi mutiko ari dira izketan: bata Joakin eta bestea Jose. Jose etxe aberatsekoa zan, eta ala esan omen zion Joakiñi:

— I, Joakin! Biar ez nauk eskolara etorriko!

— Zer dek, ba?

— Gure etxean umea ekarri die Paristik.

— Zuek edozer gauza, millonarioak zerate ta! Gure etxean aitag eta amak egiten zetue!

(Juan Krutz Lasa, Zela, Joxe Migelen soldadu laguna)

* * *

Maistra bat omen zan, eta eskolan ba omen zuan mutil koskor bat, atzeratua ez baiña ixil edo motz samarra zana.

Egun batez badijoa maistra ori pasiatzera, eta mutiko ura an ari omen zan, beiak zaintzen. Maistrak ari galdera batzuk egitea pentsatu du:

— Zer egiten dek, mutiko?

— Ementxe bei zai.

— Bei politak, e?

— Bai.

— Galdera bat egingo diat. Beia ain animali polita izanik, zergatik dek ain tristea? Begiratu illuna, belarri eroriak...

Eta mutikoak:

— A, gaixoa! Zu ere tristetuko ziñake, oni beze-la egunean bi aldiz errapea eta titiak igurtzi eta zezena urtean bein bakarrik botako balizute!

(Imanol Lazkano bertsolaria, Azpeitia)

Mojak

Gerra-denborarekin gogoratzen naiz. Lazkaon gnaparrak nola ikusi nituen ere bai, txapel gorriak jantzita.

Erri batean sartu omen ziran, eta an monjen konbentua ikusi zuten.

— *¿Qué casa es ésta?*

— *Un convento de monjas.*

Berotuta omen zeuden geienak, soldaduei gerran ibiltzeko pattarra ematen zieten eta. Orduan batek:

— *¡Vamos a subir y vamos a joder a todas!*

Komandanteak erantzun:

— *Ante todo un poco de consideración. Si hay que hacerlo se hace, pero respetemos por lo menos a la Madre Superiora.*

Baiña onek entzun du eta onela dio:

— *¡La guerra es la guerra! ¡Aquí a todas o a nadie!*

(Nuarbe, 1992-VI-14)

* * *

Bein batez, arotz bat izan zan monja batzuek konbentuan, tako batzuk sartzen, santu-koadroak paretatik zintzilik jartzeko. Baiña fakturak beti erderaz egin bear eta onela idatzi zuan:

— *Por meter tres o cuatro tacos a la Madre Superiora en su cuarto: 8.950 pesetas.*

Konbentuko kakerak artu eta irakurri du faktura ori, eta onela dio:

— Gure Madre au zer dabil? Guri alako disziplina eskatu, eta arotza berari tako botatzen, kobratuz gaiñera!

(*Lazkao-Txikik Antzuolan kontatua*)

* * *

Monja gazte bat zotiñak jo eta naiko gaizki omen zebillen. Ezin iñola kendu. Beste monja zaarago batek esan zion:

— Aizu: ori naiko arriskutsua izaten da gero. Orain dala zenbait denbora, beste monja bat orrelaxe egon zan iru egunean, eta laugarrenean kito: *al banquete eterno con Cristo*. Obe dezu medikuarengana joatea.

Esandakoa egiten oitutakoak izan monjak eta joaten da erriko medikuaren kontsultara, Medikua kaskaillu bat omen zan au. An dago zai, besteak bezela.

Bere txanda iritxitakoan, sartzen da barrura, eta monja “*ip!*” eta “*ip!*” ixildu gabe. Medikua jaritzen zaio begietara begira eta esaten dio:

— Zu aurdun zaude. Baiña gaur ez daukat ondo begiratzeko astirik eta etorri zaite iru egun barru.

Monjatxoa oso triste itzultzen da konbentura, zotiñak bapo aztuta. Iru egun oiek negar batean pasa eta, eguna irixtean, etorri da berriz medikua-rengana. Jarri da txandan eta sartu da bere garaian medikuaren gelara.

— Zuk zer zenduan?

— Zera: orain iru egun aurdun nagoala esan zenidan, eta iru egunera etortzeko, ondo begiratuko ninduzula eta. Ni zotiñarekin etorri nintzan eta ori agindu zenduan.

— Ori ez da ezer! Begira: zotiña kentzeko, sus-to edo ez-usteko bat ematea izaten da erremediorik onena, eta orregatik esan nizun. Zu etzaude aurdun! Zu lasai!

Eta monjak:

— Orrela al dira gauzak? Ederra egin degu! Gaur goizean suizidatu da gure kapellaua!

(Imanol Lazkao bertsolaria, Azpeitia)

* * *

Bein, kamionero bat ba omen dijoa Altsatsu alde ortan gora, eta monja bat *auto-stop* egiten, poltsa bat eskuan zuala.

Artu du kamioneroak, eta Agurain edo Salvatierra inguru ortan arek bere intentzioa kunplitu nai eta egin dute, ba, funtzioa. Ondoren, monja ori asi da negarrez:

— Orain zer esan bear diot nik kapellauari, asteroko konfesioan? Nola esango diot, ba, bi aldiz egin degula?

Kamioneroak, ori entzutean arrituta, onela esaten dio:

— Aizu; bein bakarrik egin degu, e?

Eta monjak:

— Bai; baiña oraindik Gasteizera irixterako...

(Imanol Lazkao bertsolaria, Azpettia)

* * *

Beste kamionero batek ere artu omen zuan monja bat, *auto-stop* egiten zegoana, eta:

— Nora?

— Ni Madrilla.

— Ni Aranjueza. Eramango zaitut, ba.

Kamioneroak bidean bere naia agertu dio, baiña monja ori gogor ezetzean:

— Ni, badakizu, ez naiz oietakoa. Ni konbentu batean nago eta nola egingo det ori?

Baiña noizbait ere amor eman du:

— Ortara joatezkerotan, bost bat milla pezeta edo elizarako laguntza eman bearko didazu. Obran ari gera eta diru ori ongi etorriko da.

Kamioneroa konforme: bestela milla edo bi milla pezetan egin zezakeena, okasioagatik ematen dizkio bost milla pezeta.

Egin bearrekoa egin eta dirua kobratu ondoren, badijoaz berriro kamioian. Baiña monja ori oraindik ere bere kezkaekin eta izketan asi da: bearrak zertara jarri zezakeen pertsona; bestela egingo etzukeena, konbentuko obrarengatik artaratu zala, eta abar.

Kamioilariak orduan:

— Bai. Bizitzak orrelakoxeak eragiten ditu. Ni ere ez naiz nerez kamioneroa. Nik abogadu-karrera daukat. Baiña or ez nuan zer egiñik eta kamioiarekin asi nintzan.

Ori esan eta abogadu-karneta erakutsi omen zion. Orduan monjak esaten dio:

— Arrazoi dezu: bizimodua oso gaizki jarrita dago. Ni ere ez naiz nerez monja. Ni ofiziokoa naiz. Baiña bestela milla edo geienez bi milla pezeta kobra nezakeena, monjaz jantzita bost kobratzen ditut.

(Imanol Lazkano bertsolaria, Azpeitia)

Naparrak

Napar bat eta andaluz bat pixka bat berotuta nomen zeuden, eta egin dute apustu zeïnek obeto kantatu, galtzen duanak botilla ardoa ordaintzera.

Jarri zituzten bi edo iru lagun erabakia emateko, asi da naparra kantari, eta bai dotore kantatu ere.

Ondoren asi da andaluz ori *aiii!* eta *aiii!* kantuan, eta naparrak esaten dio:!

— Ez adi orrela jarri, motell! Botilla ardo bategaitik ez dik merezi negar egiterik, eta neuk pagatuko diat!

(Juan Krutz Lasa, Zela, Joxe Migelen soldadu laguna)

* * *

Naparroako erriren batean izan bear zuan. Gizona etorri da Gipuzkoako feriren batera, eta artean ikusi gabe egon eta plastikozko balde batekin txoratu egin da. Alako ariña, erdoitzen ez dana eta auskalo zenbat doairen jabe!

Eraman du etxera eta erakutsi dio andreari, esanez:

— Au ojalata biguña da. Begira probintzianoak nolako aurrerapenak dituzten.

Emazteak urez bete du eta laratzetik zintzilik or utzi du baldea, beeko suaren gainean. Joan dira biak arbi-osto biltzera; eta, itzuli diranean, kirtena zintzilik, baldearen arrastorik ere ez eta sua itzalita.

Joan da andrea auzoko etxera eta galdetzen du:

— Gure etxera sartzen inor ikusi al dezute?

— Ez; inor ez.

— Ba, gure etxean lapurren bat izan da, eta lapur lotsagabea gainera. Pentsa zer egin duan: atzo gure gizonak probintzitik ekarritako ojalata biguñezko baldea arrapatu du, kidera laratzetik zintzilik utzi eta sua itzalita joan da lotsagabe zikiña!

(Jose Luis Gorrotxategi bertsolaria, Osintxu)

* * *

Sarri kontatu oi zuan Lazkao-Txikik beste txiste au. Lakuntzako amona xaar batena omen da.

Larogeitaka urteak omen zituan. Auzoko neska gazteren bat biaramonean ezkontzera zijoala eta amonak esaten dio:

— Zorionak, neska!

Onek:

— Eskerrik asko. Neuk ere baneukan zurekin itz bat edo beste egiteko gogo.

— Zer zalantza ditun, ba, neska?

— Ez dakit, ba! Dalako dibertsio ori, batzuek esatera, oso atsegiña omen da. Baiña beste batzuek, aseran egundoko oiñazeak pasa bear izaten dirala diote, eta kezketan nago.

Eta amonak:

— Ik ez akion iñori kasorik egin! Ori gauza ederra dun, baiña laburra. Orrek bear liken, bareak Lakuntzatik Erromara bidea egin arteko denbora!

(Imanol Lazkano bertsolaria, Azpeitia)

* * *

Beste au Naparroako Barrankakoa da. Barrankan, badakizute, Etxarri, Arbizu, Lakuntza, Uarte eta erri oiek dira.

Neretzat, Euskalerrian dagoan jenderik garbiena Barrankakoa da. Berai ez traiziorik egin, Baiña fiñak? Zuzen ibiltzen bazera, zuzen. Baiña ez alengana atzetik eta tranpian joan. Neri asko gustatzen zait jendillaje ori. Faltso oiek ez, ordea.

Baiña orain kontatu detan gertaera, erdi esanarekin entendituko dezutena, Unanuakoak Torraon pasa zala esaten dute; eta Torraokoak, Unanuan.

Etxe batean etxeko semea ezkondu zaie, eta azaroa izan eta eguna motxa garai ortan. Aita jeiki da, sukaldera jetxi eta goien, ezkonberrien gelan, muelle-otsak sentitzen: *trin-trin, trin-trin...*

Eta aita, erabat amorrarazita, gora begira jarri eta onela esaten asi zan oska:

— Jo iok! Jo iok! Orain garia ereitera fan biar, eta i andrearekin oatzean or? Len ere eguna luzea zio! Orrekin pagatuko dizkiagu zorrak!

(Lazkao-Txikik Berrobin kantatua 1982-IX-21-an)

* * *

Beste au ere Barrankako erri batekoa da. Sermoi egiten asi da apezta, ta konparazio au ipiñi du:

— Nere kristauak: orain egingen dut sermونتua, ta izain da bi puntetan lotua eta erdian korapillatua.

Ta jendeartetik batek:

— Beraz, tripota izain duk!

Odolkiari tripota esaten diote, ba; eta bi puntetan lotua ta erdian korapillatua, tripota.

(Lazkao-Txikik Berrobin kontatua, 1982-IX-21-an)

* * *

Urrengoa ere Barrankako andre batena da, ikaragarritzko andre-puska bera. Bera emakume galanta, eta bizi zan etxea ere garai bateko aundi oietakoa. Etorri da Gipuzkoara familiko bat bisitatzerara, eta ura gaurko piso txiki oietako batean bizi. Berriro bere errira bueltatu zanean, onela esaten zuan:

— Lengo baten izan naiz Errenterin, lengusii ikusten. Ta ura etxea alperrik galtzee! Ura etxe! Sukaldiin bi lagun eta ezin kabitut! Eta komunii! Sartu naiz komuniin eta ezin bueltatu! Badakizue zer egin bear izan neen? Atera nintzan kanpora eta berriro atzeraka sartu!...

Kamionak bezela sartu, beraz, andrea komunean...

(Lazkao-Txikik Berrobin kontatua, 1982-IX-21-ean kontatua)

Politika

Beste txiste au Zizurkilko txofer bati entzuna da.

Gizon oiek nola asko ibiltzen diran, Extremadura edo bee alde ortan or somatu du gizon-sail bat euskaldunengatik gaizki esaka:

— Ara or euskaldunak. Terroristak, kriminalak eta izan litezken pertsonarik txarrenak dira; baiña Jaungoikoa ere beraiekin dagoala uste det. Emen oinbeste denboran ez dik euririk egin. Euskal-Errian, berriz, naikoa egiten omen dik.

Orduan txofer orrek esaten die:

— Zer nai dezute, ba? Dana? Berrogei urtean or aritu zerate *Cara al sol* kantari. Eguzkia or daukazute, ba, nai badezute!

(Azpeitia, 1981-XII-19)

* * *

Francok, badakizute emen izan zan denboran zenbat pantano egin zituan: emen bat eta an beste. Il ondoren, inpernura joan omen zan. Baiña an ere berdin ari omen zan: pantanoak egin eta pantanoak egin. Ala, inpernuko nagusia joan zan San Pedrorengana eta esaten dio:

— I, San Pedro! Eraman zak gizon au emendik!

— Zer, ba?

— Emen ia inpernu guztia pantano egin dik, eta ia su dana itzali! An etzegok orrekin gauza onik!

(Lazkao-Txikik Azpeitian kontatua, 1992-XII-5-ean)

* * *

Orain, Franco il da gero, ez dago ondo. Baiña garai batean etzan broma; etzegoan aorik zabaltzerik ere.

Gizon batek onela esan zuan bein:

— Franco gizarajoa!

— Zer gizarajo gero! —esan zion aldameneko batek.

— Bai, gizona, bai. Gizarajoa! Begira: bere denbora guztian gorriak ezin bialdurik ibili uan; eta, azkenean, gorriak ikusten il!

(Lazkao-Txikik Azpeitian kontatua, 1992-XII-5-ean)

* * *

Badakizute Franco izan zala aurreneko astronauta? Emaztea Carmen Polo zuan, eta bera igo omen zan lenengo Apolon.

(Azpeitia, 1992-XII-5)

* * *

Franco il ondoren, mozkor bat aren kuadro bati begira zegoan taberna batean. Kuadro ori pare-

tean zegoan, eta berak, mostradorearen barrari elduz eta balantza egiñez, onela zion:

— Señora, saque usted una copa.

Balantza egin, kuadroari begiratu eta:

— ¡Cabrón! ¿Ahí estás? ¡Por tu culpa murieron miles y miles de hombres! ¡Ca, ca, cabrón! ¡Otra copa, señora!

Ostera ere kuadroari begira, balantza egin eta:

— ¡Por tu culpa quedaron tantos niños huérfanos! ¡Por tu culpa tuvimos que comer pan negro! ¡Ca, ca, cabrón!

Berriz ere eskatu dio etxekoandreaki koiñaka, balantza egin du, kuadroari begiratu dio eta:

— ¡Por tu culpa quedaron tantos sin casa! ¡Ca, ca, cara al sol con la camisa nueva...!

Etxekoandreak orduan:

— ¿Ahora mismo no le estabas insultando?

Eta mozkorrak:

— ¡Es verdad, pero me ha parecido que se ha movido un poco!

(Lazkao-Txikik Oñatin kontatua, 1985-IV-27-an)

Senar-emazteak

Bi ikazkin basoan ari omen ziran: bat ezkongai eta bestea ezkondua. Onek ala esan zion beste-ari:

— Ik ezkondu egin bear uke! Andre-gizonak diferentzi ederrean bizi dituk!

— Bai! I bezela —mutilzarrak erantzun—. Ire andreak batzuetan maite au, urtearen erdian ez aiz joaten eta! Ortarako andrea?

— Baiña, ni joaten naizenean, bai al dakik nola artzen nauen?

— Itxura ederra egin bai! I batere ez au maite andreak!

— Ezetz?

— Prueba egingo diagu.

— Nola egingo diagu prueba?

— I zakuan sartu ta eramango aut etxera, arbolak arrapatu auala esanda. Sukaldean botako aut. Esango zioat il egin aizela, eta ikusiko diagu.

Alaxe egin ere. Ezkongaiak, apustu aundi bat eginda, an eraman zuan bestea zakuan sartuta eta zakuaaren muturra lotuta. *Ra!* bota omen zuan sukaldean.

— Zer dakartzu?

— Ba, zure gizona arbolak arrapatu du. Oker erori zaigu eta bere gaiñera.

— Nere gizon maitea! Lana besterik egin ez dezuna zure denbora guztian! Azken ederra izan dezu gizagaixo orrek! Eta itzik egin al du?

— Bai. Azkenengo momentuan esan dit, zu bakarrik uztea pena dala. Eta nerekin ezkontzea nai baldin badezu, baimena eman dit.

— Alare, zerbait bada! Azkenengo momentuan akordatu da nerekin!

Andreak, negar-papera egin ondoren, onela esaten du:

— *Bueno*, ni ezkonduko nintzake, ba...

Besteak:

— Baiña akats bat daukat, e?

— Zer daukazu, ba?

— Oean pixa egiten dedala.

— Pixa? Ori zer da, ba? Narratx onek kaka ere egiten zuan!

Eta, *da!*, ostikoz jo omen zuan zaku barruan zegoan senar gaixoa.

(Lazkao-Txikik Ordizin kontatua, 1976-an)

* * *

Bein batean, familirik etzuten senar-emazte batzuek, berealdiko iskanbilla zerabilkiten beren artean.

Andreak gizonari:

— Zuk, motel orrek, ez dezu batere balio! Bestela, familia izan bear genduan!

Gizonak andreari:

— Zuk bai ez dezula balio! Ezkongaietan ainbeste bildur, eta orain utsa!

— *Bueno, bueno!* Medikutara joango gera!

Olaxe, ba, medikutara joan dira; eta, azkenean, balio etzuana gizona zala. Operazio bat egin bearra zuala.

Joan dira operatzera. Besterik etzeukaten alamoduz eta tximino baten pilak jarri zizkioten. Tximino bati kendu presaka eta gizon orri jarri.

Andik urte batera-edo, mediku batek besteari:

— Nola ote dago guk transplantea egin genion gizon ura?

Billatu dute fitxerotik eta joan dira.

— Egun on!

— Bai zuri ere!

— Zu etzera gurekin gogoratuko, baiña gu bai zurekin. Gu, zu operatutako medikuak gera, zer moduz zauden jakitera etorriak.

— Ondo! Ondo!

— Ondo, e? Ez dezu retxazorik izan?

— Ez, ez!

— Eta familirik izan al dezute?

— Familia izan degu, bai.

— Zer izan dezute: semea edo alaba?

— Orixe ez dakigu, ba! Jaio zan gure ume ori. Gure amagiarreba an zan, eta sukaldean utzi eta

zapi billa kuartora joan zan, gaixo ura jazteko. Bueltatu zanean, juxtu-juxtu ikusi zuan nola salto egin zuan sukaldeko leiotik atariko intxaurrera, andik pago batera, andik maldako urkira eta geiago etzuan ikusi!

(Lazkao-Txikik Oñatin kontatua, 1987-IV-27-an)

* * *

Au Xalbador zanari entzuna da. Aren errian, Urepelen, obran ari ziran, telefonoak lurpetik pasatzen, posterik-eta ez izateko.

Ango baserri bateko etxekoandreak galdetzen dio langille oietako bati:

— Zu, jauna: hemen zer ari zarie?

Langille orrek:

— Hemen bertze mundurat telefona pasatzen ari gire.

Andre orrek, alarguna zan eta:

— Bertze mundurat?

— Bai.

— Orduan, aizu, Piarres ene senar zenarekin mintzatu ninteke?

— Bai, bai, bai.

Jetxi zan beera, zanja eginda baitzegoan, eta beste langille bati esaten dio:

— I, joan hadi harako aldera eta mintza hadi bertze mundukoa bahintz bezala.

Andre ori asi da;

— *Alo! Alo! Alo!*

Eta beste aldetik:

— Alo! Alooo!

— Nor haiz: Piarres?

— Baaai!

— Ene Piarres maitea! Zeruan egonen haiz?

— Eeez!

— Ez hago zeruan, Piarres maitea? Hain ona izaki eta ez hago zeruan?

— Eeez!

— Orduan, purgatorioan hago, Piarres?

— Ez eta ereee!

— Non hago, bada, Piarres maitea: ifernuan?

— Baaai!

— Eta asko sufritzen duk, Piarres? Askok?

— Ez! Hirekin bizi nintzenean bertze eeezzz!

(Lazkao-Txikik Markinan kontatua, 1989-XII-8-an)

* * *

Famili bateko buru zan gizon batek fabrika batean lan egiten zuan. Bazituan amalau bat seme-alaba. Ofizinako lagunak esaten zioten:

— Erri dana erorrek beteko dek ainbeste ume-ekin! Urtero bat! Orrela etzegok segitzerik!

Alako batean, lagun batek esan zion:

— Emango diat nik iri goma bat. Jarri zak ura txukun, andrea molestaturko ez duan bezela, eta orrela ez dek anagorri berririk izango. Bestela,

etzegok irekin gauza onik. Nola mantentzen dituan ere etzekiat ainbeste ume!

Eman dio goma ori, baiña urrengo urtean ere berdin: andrea tripa aundiarekin. Ikusi du bere lagun orrek eta esaten dio:

— Eman nian, ba, nik goma! Jarri al uan?

— Bai. Ik esan bezela, txukun jantzi nian. Baiña luzegi neukan eta goraizeekin moztu nion punta.

— Irekin alperrik dek! —otsegin eta aldegin zion lagunak.

Ala, etxera joan da gizon ori, eta andreari esaten dio:

— Umea berriz ere ni fabrikan naizela izaten badezu, etzazula geiago iñor bialdu ofizinara “*has tenido otro hijo*” esanez, danak illea artzen didate eta.

— Nola adierazi bear dizugu, ba? —emazteak.

— *Ya ha llegado la bicicleta*. Orrekin konprendituko det nik.

Esan bezela, bera fabrikan zala jaio zan umea. Neska, gaiñera. Berri ori aitari nola eman? Amagiarreba joan da eta onela utzi dio enkargua ofizinan:

— *Díganle a fulano de tal que ya ha llegado la bicicleta, pero con pinchazo adelante y pinchazo atrás, y sin bomba.*

Eta ofizinakoak esan zuten:

— *¡Vaya bici que le han traído entonces!*

(Lazkao-Txikik Azpeitian kontatua, 1992-XII-5-ean)

* * *

Afrikan, bi gizon eta bi andre zijoazen eizean, *safari* batean. Ni ez naiz ezkondua: baiña, senarrak beste ori nai duanean, ezetz esaten ere ba omen dakite andreak: gaur “buruko miñez nago” eta urrengoan “ixilik egon zaite, umea esnatuko degu ta” eta abar esanez. Orrela izan bear du ezkonduen arteko gora-beera sarritan.

Badijoaz, ba, gure eiztari oiek, gizonak aurretik eta atzeraxeago bi emakumeak izketan.

Alako batean, andre oietako bati or atera zaio *orangutan* edo tximu aundi oietako bat. Eldu dio eta andrea karraxika:

— *¡Agustín! ¡Agustín! ¡Auxilio! ¡Este bicho me está violando!*

Gizonak begiratu omen zuan atzera eta esan omen zuan:

— *¡Dile que te duele la cabeza!*

(Lazkao-Txikik Azpeitian kontatua, 1992-XII-5-ean)

* * *

Xalbador zanak kontatzen zuan ipui bat da au.

Gizon bat, kartzelan zazpi urte egon ondoren, etorri da etxera. Andreak, artean ere sasoikoak, zer edo zer espero zuan; baiña senarrak etzion kasorik ere egiten. Emazteak, arrituta, onela esaten zuan:

— Gure gizon au erabat galduta etorri dek. Ez eldu bat eta ez ezer ere. Muxua juxtu-juxtu. Gixai-xoa!

Gizonari kasorik egin gabe, joanda mediku jaun-narengana:

— Egun on, don Rikardo. Desengaiñatuta etorri naiz.

— Zer, ba?

— Gure gizona etorri da kartzelatik. Beste gauza bat espero nuan nik, eta ezta kasorik ere.

— Kartzelatik etorrita normala da ori. Toki oietan, soldaduskan bezela, auts batzuk botatzen dizkiete, bizio txarrik ez artzeko. Orrena izango da.

— Eta orain orrela bear al degu betiko?

— Ez, emakumea, ez. Badaude beste botika batzuk.

Bearrean egongo zan eta andreak bere kasa: “Jarri bear diot, ba, ea aspaldiko partez zer edo zer egiten degun!”

Medikuak egin dio, ba, errezeta, eta onela esaten dio:

— Zer gustatzen zaio geien zure gizonari?

— Potajea.

— Egiozu orduan potaje on bat, odolki, txorizo eta abar, eta an bota botika ori.

Andreak botika orrek bere lana lenbailen egitea nai, eta medikuak esan baiño geiago bota zion. Asi dira bazkaltzen eta, bazkaria bukatzerako, gizona asten da:

— Ixabel! Zazpi urte ontan akordatu etzaidana akordatu zait, eta ez dakit bazkaria bukatzerik izango degun!

Andrearen poza!

— Ixabel, goazen koartora!

Joan da egin dute beren festa ori. Bueltan etorri omen dira eta botikak pentsa nolako indarra

izango zuan: eltzeko txorizo eta odolkiak tente omen zeuden.

Au onelaxe kontatu nuan boda batean. Andre bat neukan ondoan, edadetua, eta onela galdetu zidan:

— Joxe Migel, bai al dakizu botika orren ize-nik?

(Lazkao-Txikik Azpeitian kontatua, 1992-XII-5-ean)

* * *

Bi emakumek alkarrekin topo egiten dute; eta, kontu-mordo bat esan ondoren batek:

— Zer moduz ire senar Lontxo? Operaziotik ondo gelditu al den?

Eta besteak:

— Egia esateko, ezertarako balio ez duala zegon: anka batean reuma, bestean gota eta erdian *ni gota*.

(Joakin Berasategi, Olaberri)

* * *

Lagun batek besteari:

— Zer andre ederra deken ik!

Besteak erantzun:

— Neretzat ere bai, irea balitz!

(Joakin Berasategi, Olaberri)

* * *

Emazte batek esaten dio bere senarrari:

— Zer dezu, gizona? Oso aurpegi txarra dakartzu.

— Gaizki ibili naiz gaur. Aldamioan ari naizela, egundoko tripako miñak jo nau, eta komunera joan bear izan det.

— Ori ez da ezer, gizona! Izan ere, bai al dakizu atzo ere zenbat jan zenduan afaltzen?

— Bai; baiña, ni komunetik bueltan joan orduko, nerekin ari ziran bi lagunak aldamiotik erori eta il egin dira.

— Ori ikaragarria da!

— Bai; baiña ez dira gaizki gelditu aien alargunak. Nagusia ondo portatu da. Bakoitzari amarna milloi utzi die.

Eta andreak:

— Ondo iruditzen al zaizu? Amar milloi artu besterik ez eta zu kakagiñean!

(Juan Krutz Lasa, Zela, Joxe Migelen soldadu laguna)

* * *

Emakume aberats bat gizon pobre batekin ezkondu omen zan. Gaizki ez omen ziran bizi, baiña andreak onela esaten zion beti:

— Zuen etxean etzegoan ezer ere ni etorri arte. Komedorerik ez, komunik ere ez...

— Geuk jarri ditugu beintzat.

— Bai; baiña gure aitak saldutako piñudiko diruarekin.

Lo egingo bazuan, belarriko zuloak goataz itxita joaten omen zan lotara ere gizona. Ezin aguanta-tu andrearekin.

Asko pentsatzen zuan bere suerteaz, eta bein entzundakoa gogoratu zitzaion: “Obe zuala gizon pobre batek, andre aberatsa artu baiño, kantzerra arrapatzea”.

Urrengo goiza etorri da eta eguneroko kontua andreak. Geiago ezin eta gizonak esan omen zion:

— Oraintxe nazkatu naiz kontu ori egunero entzuten! Etxe ontan etzegoala ezer zu etorri arte? Etxe ontan gauza bat zegoan ederra zu etorri baiño leen: pakea, geiago gure etxean zurekin izango ez dana!

(Juan Krutz Lasa, Zela, Joxe Migelen soldadu laguna)

* * *

Aiton-amona batzuen ere kontatzen zuan, entzuna, asmatua edo auskalo.

Aiton-amona oiek lo egin dute. Esnatu dira, argirik ikusten ez eta amonak esaten dio aitonari:

— Begiratu bearko dezu, ba, leioa irikita, ea argitu duan.

Jaiki da aitona eta zabaldu du leioa. Baiña argirik ez eta esaten dio amonari:

— Oraindik illun dago.

Eta berriro oera.

Berriz ere, luze iritzita, amonak:

— Onezkero argi bear du, ba!

Jeikitzen da aitona, zabaldu du leioa eta illun berriz ere. Amonari esaten dio:

— Oraindik illun dago, ba.

Eta berriro oera.

Berriz ere, luze iritzita eta ordurako argi bear zualakoan, jaikitzen da aitona, zabaltzen du leioa eta illun berriz ere. Onela esaten du:

— Emen ez dago argitasunik, baiña bai gazta-usai ga-lanta!

Eta orduan amonak:

— Zer ari zera zu, armarioko atea irekitzen dezu eta!

(Xabier Amuriza bertsolaria, Etxano)

* * *

Arotz bat argia kobratzen ibiltzen zan. Etxe batera joan zan eta ango andrea erdalduna zan. Berak, berriz, erderaz oso gaizki egiten zuan.

Andre ori bost illabetekoa pagatzeko zegoan; eta, kasualidadez, bera ere aurdun zegoan, bost illabetekoa. Biak batera tokatu.

Atea jo eta andrea azaldu zanean, onela esan zion:

— *Buenas tardes, señora. Usted está de cinco meses.*

— *¿Cómo sabe usted eso?*

Kontadoreko numerazioari *matriz* esaten omen zaio, eta arotzak:

— *Porque marca matriz.*

— *¡No me diga usted esas guarrerías! ¡Si sigue así, le llamo a mi marido!* —andreak, asarre.

Eta besteak:

— Si tú le dices al marido, yo le corto y luego tendrás que andar con la vela.

(Lazkao-Txikik Antzuolan kontatua)

Nik poza kantatutzen det

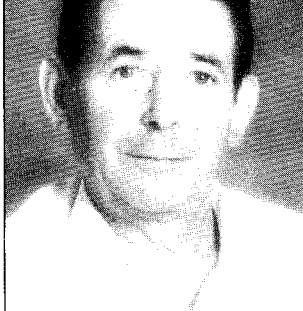
Ez eduki, ez, ni beti pozik
egoten naizen usterik,
ez baidadukat andregairikan,
ez baidaukat emazterik.
Amaika aldiz egon izan naziz
barrua penaz beterik,
baiñan nik poza kantatutzen det
tristura neutzat gorderik.

Lazkao-Txiki

Arkibidea

Itzaurrea	7
Bizitzaren egun bereziak	11
Gertaerak	15
<i>Abaliñe</i>	17
<i>Lazkao</i>	25
<i>Igeltsero</i>	30
<i>Soldaduska</i>	35
<i>Ordizian</i>	41
<i>Beasaiñen</i>	50
<i>Zaldibia</i>	57
<i>Idiazabalgo San Inaziotan</i>	65
<i>Plaentxiko Txurrukan</i>	69
<i>Lagun bertsolariekin</i>	73
<i>Gipuzkoa</i>	82
<i>Naparroan</i>	108
<i>Bizkaian</i>	117
<i>Iparraldean</i>	123
<i>Erriz erri</i>	128
<i>Txofer</i>	137
<i>Pipar bizia</i>	143

<i>Izkuntzaren kezka</i>	152
<i>Ikuspegiak</i>	158
<i>Politika</i>	163
<i>Arriarango Julian</i>	167
<i>Bazkaldarrak</i>	171
<i>Osasunaren kezka</i>	184
Txisteak	191
<i>Baserritarrak</i>	193
<i>Apaizak</i>	202
<i>Medikuak</i>	210
<i>Ataundarrak</i>	216
<i>Aurrak</i>	222
<i>Mojak</i>	229
<i>Naparrak</i>	234
<i>Politika</i>	238
<i>Senar-emazteak</i>	241
Nik poza kantatutzen det	255

Lazkao Txiki

Lazkao-Txiki bertsolariak, benetako olerkaria izateaz gain, bertsozale guziak ondotxo eza gutzen zuten beste alderdi bat ere bazuan: bere gertaerak eta txisteak; bere zelebrequeri edo *picaresca* alegia.

Orixe izan zan garai bateko Fernando ere *mito* biurtu zuana. Eta Lazkaoko bertsolaria ere, artean il berria izanagatik, *mito* egiñik daukagula ukatzerik ez dago. Bera degu, zalantzarik gabe, gure XX-garren mende ontako Fernando Amezketarra.

Ala, beraren gertaera eta txisteen bilduma eskeintzen diogu liburu ontan irakurleari, orri auek parre algara gozorik eragingo diotelakoan.

ISBN 84-89080-14-3

